

Protokoll fra møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet

04.06.2025 kl. 12:30 – 15:00

Møterom 546

Til stede:

Halvard Haukeland Fredriksen (leder) (a)

Miriam Skag (a) (vara)

Hilde Hauge (a) (vara)

Guri Lindblad (b)

Mari Anne Franklin (c) (vara)

Elida Øyjord Bauge (d) (vara)

Sondre Skipevåg Tveit (d)

Sekretær: Ingvild Jangaard Strand

Kontakt: studieutvalget.jurfa@uib.no

Elements: 2025/237

Sak 37/25 Godkjenning av innkalling og dagsorden	
Innkalling: Miriam Skag stilte som vara for Synne Sæther Mæhle (gruppe a) Dagsorden: Sak til eventuelt: Oppfølging av rapport fra ekstern fagfelle 2024: Endring av emnebeskrivelsen i emnet JUS346 Rettergang	
Sak 38/25 Orienteringssaker	
1	Protokoll fra SU 30.04.2025.
2	Fullmaktsvedtak: a) Endringer i pensum i JUS221 Rettsstaten b) Endring av emnebeskrivelsen for DIG113 GDPR og personvern c) Endring av fagansvarlig for faggruppen «Sivilprosess og konfliktløsning» d) Endring i pensum i JUS345 Strafferett e) Flytte søknads- og innleveringsfrister JUS397 Forskerlinjen
Fullmaktsvedtakene fås ved henvendelse til studieutvalget.jurfa@uib.no	
Sak 39/25 Saker til drøftelse/høring/uttalelse	
1	Forslag om endringer i "Lesesalsreglement for Det juridiske fakultet"
SU uttaler	Studieutvalget anbefaler fakultetsstyret å vedta endringene i Lesesalsreglement for Det juridiske fakultet, med følgende endringer: I § 2 andre avsnitt: «en time» byttes ut med «to timer» I § 4 tredje avsnitt: «som bråker eller lukter» byttes ut med «som er plagsom for andre»
2	Revidert 1. studieår – plan for utfasing og overgangsordning

SU uttaler	• Studieutvalget anbefaler at fakultetsstyret legger ned emnet JUS211 Familie- og arverett med virkning fra studieåret 2025/2026. • Studieutvalget anbefaler at fakultetsstyret vedtar overgangsordningen slik den er foreslått i saksnotatet, med tilhørende endringer i fakultetets utfyllende regler og emnebeskrivelsene.
3	Rammene for utveksling på 3. og 5. studieår
SU uttaler	Studieutvalget bemerker at semesterutveksling (30 studiepoeng) også er på masternivå, og at det derfor er uheldig å omtale dette som «lavterskel» utveksling. Videre bemerker Studieutvalget at fakultetsstyret må være obs på at forslaget vil innebære større begrensninger for studenter på MAJUR som har innpass av bachelorgrader fra andre læresteder. Studieutvalget anbefaler fakultetsstyret å vedta at - Utveksling hele 5. studieår (60 studiepoeng) forbeholdes LLM-program - Semesterutveksling på 5. studieår (30 studiepoeng) forbeholdes studenter som ikke har utvekslet på 3. studieår Et flertall av Studieutvalgets medlemmer (Hauge, Franklin, Bauge og Skipervåg) anbefaler fakultetsstyret å vedta at endringene først iverksettes med virkning fra studieåret 2027/28. Et mindretall på tre (Fredriksen, Skag og Lindblad) anbefaler fakultetsstyret å vedta at endringene iverksettes alt med virkning fra studieåret 2026/27.
4	Forslag fra JSU om innføring av anbefalt tidsgrense på skoleeksamen
SU vedtar:	Vedtak:
	Endringer i Instruks for oppgavegjeving og sensur punkt 1.1.2, b og 1.2, c vedtas som foreslått med virkning fra studieåret 2025/2026.
SU uttaler:	Uttalelse:
	1. Tidlig i høstsemesteret 2025 inviterer visedekan for undervisning de emneansvarlige for obligatoriske emner, JSU og SU til et lærermøte for å diskutere eksamensoppgavenes omfang 2. Fakultetsstyret tar SUs vedtatte endringer i Instruks for oppgavegjeving og sensur punkt 1.1.2, b og 1.2, c til orientering
5	Søknader om forskningstermin
	<i>Unntatt offentligheten jf. Offl. § 25</i>
SU uttaler	Studieutvalget har ingen merknader til søknadene.
6	Studiekvalitetsmelding for studieåret 2024/2025

SU uttaler

Studieutvalget ber fakultetsstyret vedta studie kvalitetsmeldingen for studieåret 2024/2025, med følgende rettelse:

I siste setning under overskriften «Oppfølging av foregående års studie kvalitetsmelding» legges følgende leddsetning til: «*og en modul i den erfaringsbaserte fellesgraden Bachelor i ledelse.*»

7**SU uttaler**

Emneevaluering JUS345 Strafferett

Studieutvalget takker for en svært grundig og reflektert evaluering.

Studieutvalget vil gi særskilt honnør for de økte innslagene av studentaktiv undervisning i emnet. Vi vil også gi honnør for viljen til å prøve ut nye undervisningsformer i emnet, og hvordan de emneansvarlige viser at de forholder seg kritiske til egne endringer og åpne for videre utvikling.

Studieutvalget noterer seg og har forståelse for innspillet om utforming av podiet i auditorium 1. Studieutvalgets leder vil følge opp innspillet med fakultetsdirektøren.

Vedtakssaker**Sak 40/25**

Justering av den øvre grensen for antall studenter som kan utveksle til samme sted samtidig

Vedtak

Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet endres som foreslått. Endringen trer i kraft for utveksling som gjennomføres fra og med studieåret 2026/2027.

Sak 41/25

Justering av Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet og av Studieplan for femårig masterprogram i rettsvitenskap som følge av oppretting av JUS233-1 Rettshistorie og komparativ rett

Vedtak

Endringene i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet og i Studieplan for femårig masterprogram i rettsvitenskap vedtas som foreslått. Endringene trer i kraft for utvekslingsopphold som skal gjennomføres fra og med studieåret 2025/2026.

Sak 42/25**Vedtak**

Justering av emnebeskrivelsen for LLM399 Master's thesis

Endringene i emnebeskrivelsen for LLM399 Master's thesis vedtas som foreslått. Endringene trer i kraft for studenter som skriver masteroppgave fra og med vårsemesteret 2026.

Sak 43/25**Vedtak**

Obligatorisk oppmøte engelske valgemner H25

Oppmøtekravet på engelske valgemner på bachelornivå fjernes for høstsemesteret 2025. Det innebærer at emnebeskrivelsene for engelske valgemner på bachelornivå med undervisning høsten 2025 endres ved at krav til «compulsory attendance» fjernes under overskriften Obligatorisk undervisningsaktivitet/Compulsory Assignments and Attendance

Sak 44/25**Vedtak**

Justering av ordlyden i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 3-5, 1, b

Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 3-5, 1, b endres slik:

b. Hovedregel: Eksamen gjentas til ordinær eksamen

Unntak:

- JUS231 Obligasjonsrett kan også gjentas til første kontinuasjonseksamen etter gjennomført emne.

- Fra studieåret 2025/2026 kan eksamen i JUS345 Strafferett og JUS346 Rettergang også gjentas til første kontinuasjonseksamen etter gjennomført emne.

Sak 45/25 Vedtak	Endring i Instruks om oppgavegjeving og sensur <i>Saken trekkes. Studieutvalget ser behov for en grundigere gjennomgang av punkt 4.5 i Instruks om oppgavegjeving og sensur.</i>
Sak 46/25 Vedtak	Sensorregister <i>Unntatt offentligheten jf. Offl. § 23, 1. avsnitt</i> SU oppnevner sensorer i henhold til vedlagte register, med virkning fra høstsemesteret 2025.
Sak 47/25 Vedtak	Litteraturliste for JUS3555 Politi- og påtalerett SU er bekymret for den totale arbeidsbelastningen på emnet, ber de emneansvarlige komme tilbake med et forslag hvor hovedlitteraturen forholder seg til normen på maksimalt 60 sider per studiepoeng. SU nevner samtidig at det er mulig å legge opp til tilleggs litteratur og innføringslitteratur. Såfremt et nytt forslag fra de emneansvarlige er innenfor sidetallsnormen, kan visedekan for undervisning vedta litteraturlisten på fullmakt.
Sak 48/25 Vedtak	Litteraturliste for JUS100-1 Juridisk argumentasjon i rettsstaten Litteraturlisten vedtas som foreslått av de emneansvarlige
Sak 49/25 Vedtak	Emneansvarlig JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse Førsteamanuensis Knut Høivik overtar som emneansvarlig i JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse fra høstsemesteret 2025.
Sak 50/25 Vedtak	Endring i emnebeskrivelser JUS330-A, JUS330-C, JUS330-H Studieutvalget vedtar følgende endringer i emnebeskrivelsene under «Mål og innhold»: JUS330-A EEA Moot Court: The course can be included as an English elective course in the 3rd year of study, or as a special course in the 5th year of study in the Master's program in Law. JUS330-C NPK - Nasjonal deltakelse: Emnet kan inngå som norsk valgemne på 3. studieår, eller som spesialemne på 5. studieår i masterprogrammet i rettsvitenskap, jf.

Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 2-2 nr. 2, b.

JUS330-H Førehandsgodkjend prosedyrekonkurranse:

Emnet kan inngå som norsk eller engelsk valgemne på 3. studieår avhengig av hvilket språk prosedyrekonkurransen gjennomføres på, eller som spesialemne på 5. studieår i masterprogrammet i rettsvitenskap, jf. Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 2-2 nr. 2, b.

Sak 51/25	Sensur- og protokollfrister studieåret 2025/2026
Vedtak	Sensur- og protokollfrister for studieåret 2025/2026 vedtas.
Sak 52/25	Møteplan for studieåret 2025-2026 (tas på sirkulasjon)
Vedtak	

Eventuelt

Sak 53/25 Oppfølging av rapport fra ekstern fagfelle 2024: Endring av emnebeskrivelsen i emnet JUS346 Rettergang

Vedtak Emnebeskrivelsen til emnet JUS346 Rettergang endres i tråd med forslaget fra de emneansvarlige.

Halvard Haukeland Fredriksen
Leder

Ingvild Jangaard Strand
Sekretær

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-1
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Forslag om endringer i “Lesesalsreglement for Det juridiske fakultet”

Læringsmiljøutvalget ved UiB har vedtatt å oppdatere sitt fellesreglement for lesesaler.¹ Endringene i fellesreglementet har gjort at det er behov for å oppdatere fakultetets lesesalsreglement. Juridisk studentutvalg (JSU) har lagt fram forslag til endringer i “Lesesalsreglement for Det juridiske fakultet”. Forslaget ligger vedlagt.

forslag til uttalelse:

Studieutvalget anbefaler fakultetsstyret å vedta de foreslåtte endringene i Lesesalsreglement for Det juridiske fakultet.

27.05.2025
INGVSTR

¹ Se sak 12/25: https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/referat_lmu_2-25.pdf

Vedlegg: Lesesalsreglement for Det juridiske fakultet

Reglementet gjelder for alle lesesalene ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen.

Hovedinnhold

Vedtatt av styret ved Det juridiske fakultet 26. april 2005 i samsvar med flertallsforslag fra JSU. Sist endret ved vedtak i fakultetsstyret 12. desember 2023.

§ 1 Virkeområde for reglene

Reglementet gjelder for alle lesesalene ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen, og de øvrige lesesalene som er stilt til disposisjon for studentene ved Det juridiske fakultet.

Reglementet gjelder ikke for andre studentarealer, eks. biblioteket eller fellesarealene i Jusbygget.

§ 2 Hovedregel – åpne lesesaler

Lesesalene ved Det juridiske fakultet er åpne for alle studenter ved fakultetet med de unntakene som går fram av reglementet her. Den som tar i bruk lesesalsplassen, har som hovedregel rett til å bruke plassen ut dagen. Studenter som ikke kan fremvise gyldig semesterkvittering kan bortvises.

Når en student forlater plassen for mer enn en time, skal plassen ryddes, og andre studenter ved fakultetet kan benytte plassen resten av dagen. Det skal legges lapp på pulten med tidspunkt for pause. Etter endt dag skal plassen ryddes, jf. § 4. Studenter fra andre fakultet ved UiB kan benytte lesesalene ved Det juridiske fakultet etter kl. 10:00.

§ 3 Unntak for studenter som skriver masteroppgave

- Masteroppgave på 20 eller 30 studiepoeng: Lesesal nr. 305 (Dragefjellet) reserveres studenter på JUS399 Masteroppgave, JUS390 Masteroppgave, eller JUS392 Masteroppgave. Lesesalen kan ikke benyttes av andre studenter.
- JUS397: Lesesal nr. 203 (Dragefjellet) reserveres studenter på JUS397 Masteroppgave. Lesesalen kan ikke benyttes av andre studenter.

§ 4 Bruk og rydding

Når lesesalsplassen ikke lenger er i bruk, jf. § 2, skal den være ryddet, med de unntakene som går fram av § 5. Med dette forstås at alle eiendeler skal være fjernet fra stolen, bordplaten, pultveggen, bokhyllen og plassen ellers.

Brukerne av lesesalene skal opptre slik at de ikke er til sjenanse for andre brukere av lesesalen.

Det skal være stille på lesesalen. Snakking eller hvisking er ikke tillatt. Det er forbudt å innta mat som bråker eller lukter på lesesalen. På lesesalen er det ikke tillatt å bruke elektronisk utstyr som er egnet til å uroe andre brukere. Det juridiske fakultet kan fjerne gjenstander som er etterlatt i strid med dette reglementet. Reglene i paragrafen her gjelder tilsvarende for plasser som er reservert etter § 5 nedenfor.

§ 5 Reserverte plasser etter søknad

Studenter med tilretteleggingsbehov kan søke Det juridiske fakultet om reservert lesesalsplass.

Plassene blir fordelt av Det juridiske fakultet etter søknad fra studenter som kan, i prioritert rekkefølge, dokumentere:

1. et særskilt medisinsk behov, eller
2. aleneomsorg for små barn.

Den som har fått tildelt reservert plass etter paragrafen her, kan oppbevare eiendeler og utstyr på plassen også når den ikke er i bruk. Slik oppbevaring er kun tillatt i bokhyllen over pulten.

Reservasjonen gjelder frem til klokken 10.00 hver dag. Dersom plassen ikke er tatt i bruk innen kl. 10.00, kan den fritt brukes av andre studenter ut dagen. Oppbevarte ting skal derfor ikke være til sjenanse for andre brukere av plassen.

Søknad om reservert plass leveres til Det juridiske fakultet. Studenten vil få utlevert en reservasjonslapp som skal plasseres godt synlig på pultveggen.

§ 6 Misbruk

Dersom noen misbruker de retter de har fått ved tildeling av reservert plass, kan de bli fratatt plassreservasjonen av Det juridiske fakultet. Det samme gjelder dersom studenten har skaffet seg plassreservasjon på falskt grunnlag.

Det juridiske fakultet kan ta fra studenten retten til reservert plass, også for påfølgende semester. Ved gjentatte brudd på reglementet kan retten til reservert plass bli fjernet for godt. Vedtak etter denne paragrafen kan påklages til fakultetsdirektøren.

§ 7 Endringer i reglementet

Endringer av dette reglementet blir gjort av fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-2
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Revidert 1. studieår – plan for utfasing og overgangsordning

Innledning

Fakultetsstyret vedtok følgende i sitt møte 10.12.2024:

S 97/24 Første studieår – innlemming av KI i eksisterende emner

Vedtak: Et revidert 1. år bygger på følgende studiepoengfordeling og rekkefølge:

- *Innføring i juridisk metode (JUS100) 12 studiepoeng*
- *Avtalerett (JUS212) 12 studiepoeng (2 studiepoeng tilknyttet juridiske personer)*
- *Erstatningsrett (JUS213) 12 studiepoeng*
- *Tings- og immaterialrett (JUS214) 16 studiepoeng*
- *Juridisk metode (JUS215) 8 studiepoeng*

Det er avklart med fakultetsledelsen at fakultetsstyrets vedtak i sak nr. 97/24 anses som vedtak om formell nedlegging av emnene hvor antall studiepoeng endres, altså JUS100, JUS212, JUS213 og JUS214, med siste gjennomføring studieåret 2024/2025, samt oppretting av nye emner fra og med studieåret 2025/2026.

Emnebeskrivelsene ble vedtatt av Studieutvalget i møtet 30. april 2025 (sak 31/25).

Det følger av UiBs studieforskrift § 3-1 nr. 6 at organet som legger ned et emne skal vedta en overgangsordning for undervisning og eksamen. Studentene skal få anledning til å fullføre studiet i samsvar med overgangsordningen.

Overordnet

Når et emne legges ned, skal det om nødvendig holdes eksamen de to påfølgende semestrene for studenter uten bestått resultat. Dette følger av UiBs studieforskrift § 7-8. Fakultetet kan vedta andre ordninger, så lenge de er minst like gode for studentene.

Hva som vil være nødvendig vil variere på emnene på 1. studieår. For emnene med vurderingsuttrykk bestått/ikke bestått vil det ikke være aktuelt med gjentak, og når alle studenter har bestått vil det ikke lenger være behov for å avholde eksamen. I tillegg har noen av emnene presisert at kursgodkjenningen kun varer til og med gjennomført kontinuasjonseksamen og deretter foreldes.

For emner med vurderingsuttrykk A-F foreslår vi en ordning tilsvarende hovedregelen for utfasing av emnene fra 2003-ordningen (styresak 108/20). Dette innebærer at det skal avholdes tre eksamener etter emnet er undervist for siste gang: Kontinuasjonseksamen i

august 2025, «ordinær eksamen» studieåret 2025/2026 (åpen for gjentak) og kontinuasjonseksamen 2026 (åpen for gjentak).

Reformen av 1. studieår er ment som en justering av de eksisterende emnene, og den formelle prosessen med at emnene som endrer studiepoeng legges ned og opprettes med nye emnekoder følger av kravene i de tekniske systemene. For studentene som mangler kursgodkjenning (ikke har godkjent obligatorisk undervisningsaktiviteter), foreslår vi derfor at de må gjennomføre undervisningen i de nye emnene, og ta ny eksamen. Noen av emnene har blitt større, men ingen har blitt mindre, så vi vil ikke få et problem med at studentene mangler studiepoeng i graden. At studenter med heng får undervisning i de nye temaene som er inkludert i reformen kan ikke sees på som en ulempe.

Når det gjelder antall eksamensforsøk og gjentakskvoten viser vi til UiBs studieforskrift § 8-1 nr. 1:

1) Studentar har tre eksamensforsøk i kvart emne. Avgrensinga gjeld sjølv om emnet har skifta namn eller emnekode, og sjølv om studenten har fått nytt opptak.

Som nevnt innebærer reformen en justering av eksisterende emner. Studentene som har tellende forsøk i tidligere emne og må gjennomføre eksamen i nytt emne (JUS100 og JUS212) «tar med seg» forsøk fra tidligere emnekode.

JUS100 Exfac - Innføring i juridisk metode og JUS212 Avtalerett

JUS100 - Endring i studiepoeng (fra 10 til 12) og vurderingsform.

JUS212 - Endring i studiepoeng (fra 9 til 12). Lik prøvingsform.

Studenter som ikke har bestått eksamen i JUS100 eller JUS212 fra studieåret 2024/2025 meldes opp til kontinuasjonseksamen. Erfaringen er at det er sjeldent at en student står uten bestått resultat i disse emnene etter kontinuasjonseksamen.

I emnebeskrivelsene til dagens emner står følgende om obligatorisk undervisningsaktivitet:

JUS100: Godkjenningene gjelder bare i inneværende studieår, det vil si for første ordinære eksamen og første kontinuasjonseksamen. Dersom eksamen ikke er bestått etter det, må hele emnet tas på nytt.

JUS212: Godkjent obligatorisk undervisningsaktivitet er gyldig for semesteret den gjennomføres og semesteret etter, til og med gjennomført kontinuasjonseksamen

Studenter som ikke har bestått resultat etter kontinuasjonseksamen mister altså kursgodkjenning, og må ta hele det nye emnet og eksamen.

I forbindelse med overgangen kan administrasjonen kontakte studentene det gjelder før gjennomføringen av kontinuasjonseksamen for å minne studentene på hva de må gjøre, og hva som eventuelt blir konsekvensen om de ikke gjennomfører kontinuasjonseksamen.

Vi har tatt ut rapporter i FS for å kartlegge hvor mange studenter som mangler eksamen eller kursgodkjenning. Ifølge rapportene vi har tatt ut er det ingen reelle studenter som mangler kursgodkjenning i JUS100 eller JUS212 etter høsten 2024.

- Studenter som ikke har bestått resultat etter kontinuasjonseksamen i JUS100 eller JUS212 må følge undervisningen i JUS100-1 eller JUS212-1 og ta eksamen i nytt emne. Det samme gjelder studenter som eventuelt mangler kursgodkjenning.

JUS213 Erstatningsrett og JUS214 Tings- og immaterialrett

JUS213 - Endring fra 10-12 Sp. Samme eksamensform, nytt tidspunkt.

JUS214 - Endring fra 14-16 Sp. Samme eksamensform, nytt tidspunkt.

For disse emnene vil det avholdes tre eksamener etter emnene har hatt undervisning for siste gang våren 2025: kontinuasjonseksamen i august 2025, «ordinær» eksamen vårsemesteret 2026 (åpen for gjentak) og kontinuasjonseksamen i august 2026 (åpen for gjentak).

Det må lages eksamener i disse emnene som dekker læringsmålene slik de er våren 2025, før endringene trer i kraft. Siden eksamen i de nye emnene vil ligge til andre tidspunkt enn eksamen har gjort våren 2025 er det et spørsmål når eksamen skal avholdes våren 2026 - på tidligere eksamenstidspunkt eller nytt. Av praktiske årsaker har vi kommet til at eksamen i de nedlagte emnene legges til samme tidspunkt som de nye emnene har eksamen. Dette vil gjøre at man ikke trenger å booke eksamenslokaler på egne dager for utfasingseksamener, som ville vært en mer krevende løsning både praktisk og økonomisk. Videre innebærer eksamen samme dag i nytt og gammelt emne at de emneansvarlige om de ønsker det kan lage eksamensoppgaver som se relativt like ut, med de nødvendige tilpasningene ut fra endringene i læringsutbyttebeskrivelsene. De nye eksamenstidspunktene for JUS213-1 og JUS214-1 vil legges til dager hvor det ikke er obligatorisk undervisning på 2. studieår.

Studenter som mangler kursgodkjenning (ikke har godkjent obligatorisk undervisningsaktiviteter) i JUS213 og JUS214 må gjennomføre undervisningen og ta eksamen i JUS213-1 og JUS214-1.

- For JUS213 og JUS214 avholdes kontinuasjonseksamen i august 2025, «ordinær» eksamen vårsemesteret 2026 (åpen for gjentak) og kontinuasjonseksamen i august 2026 (åpen for gjentak). Eksamen V26 legges til samme dag som eksamen i JUS213-1 og JUS214-1.
- Studenter som mangler kursgodkjenning (ikke har godkjent obligatorisk undervisningsaktiviteter) i JUS213 og JUS214 må gjennomføre undervisningen og ta eksamen i JUS213-1 og JUS214-1.

JUS215 Juridisk metode

Samme antall studiepoeng. Ny vurderingsform, og vurderingsuttrykk A-F.

JUS215 har samme antall studiepoeng og er ikke lagt ned. Formelt er det derfor ikke noe krav om å vedta overgangsordning. For å gi en fullstendig oversikt i forbindelse med reformen inkluderer vi likevel informasjon om hva som vil gjelde for dette emnet i saken her.

Siden emnet endrer vurderingsform- og uttrykk vil det være hensiktsmessig å følge opp studentene som er meldt til kontinuasjonseksamen på samme måte som for JUS100 og JUS212. Erfaringsmessig er det få eller ingen studenter som ikke har bestått resultat etter gjennomført kontinuasjonseksamen.

Studentene som mangler kursgodkjenning, må følge undervisningen i nytt emne og ta ny eksamen. Utfordringene med endret tidspunkt for undervisning og eksamen må løses på samme måte som for de andre emnene.

JUS211 Familie- og arverett

Emnet JUS211 Familie- og arverett er ikke formelt lagt ned. Emnet er imidlertid forutsatt nedlagt i sakene som har vært til både fakultetsstyret og studieutvalget, og vi foreslår derfor at fakultetsstyret nå formelt legger ned emnet, og vedtar overgangsordningen her samtidig.

Studenter som ikke har bestått resultat til eksamen blir meldt til kontinuasjonseksamen i august 2025. Som i JUS100 og JUS212 forventer vi at de fleste eller alle vil bestå kontinuasjonseksamen. Hvis det fortsatt er studenter som har kursgodkjenning og ikke bestått eksamen etter kontinuasjonseksamen 2025 vil vi sette opp en eksamen høsten 2025 og eventuelt nok en eksamen våren 2026 eller august 2026.

Også her vil vi følge opp studentene som er meldt til kontinuasjonseksamen for å minne studentene på hva de må gjøre, og hva som eventuelt blir konsekvensen om de ikke gjennomfører kontinuasjonseksamen.

Ifølge rapportene fra FS er det ingen reelle studenter som mangler kursgodkjenning i JUS211 etter høsten 2024.

- Eksamen høsten 2025 og eventuelt våren/august 2026 settes opp etter behov.

Studenter som har etterslep eller har hatt permisjon

Det vil være en utfordring når det skal lages nye utdanningsplaner at undervisnings- og eksamenstidspunktene er flyttet på. Her må vi sammen med studentene finne utdanningsplaner som fungerer best mulig, med en samlet studiebelastning som er overkommelig for studenten. Undervisningen er planlagt slik at obligatorisk undervisning på 1. og 2. året ikke skal kollidere.

Hva som vil gjelde for studenter som mangler enkeltemner er skissert over.

Vi anbefaler at studieseksjonen sammen med visedekan for undervisning får fullmakt til å sette sammen utdanningsplaner som sikrer læringsutbyttet til enkeltstudenter som har etterslep eller har vært i permisjon.

Godkjenning – egne studenter

Det hender studenter har sluttet på studiet etter å ha gjennomført deler av studiet, og søker seg inn igjen på studiet etter en tid. Disse studentene vil kunne få godkjent emnene de har tatt tidligere. Dette er regulert i fakultetets utfyllende regler § 5-9. For studenter som tidligere har gjennomført hele 1. studieår, foreslår vi at de får godkjent hele det nye 1. studieåret. Det innebærer følgende endringer i fakultetets utfyllende regler § 5-9.

Endringer i § 5-9 i utfyllende regler?

§ 5-9 Eksamener fra studieordningen av 2003 og første studieår fra 21/22-24/25

1. Studenter som har bestått Examen philosophicum og/eller Examen facultatum tidligere, er fritatt for disse emnene i studieordningen av 2021. Første og/eller andre studieår i masterstudiet i rettsvitenskap vil for disse studentene utgjøre 50 studiepoeng. Studenter som har første studieår fra studieordningen av 2003 får godkjent [JUS211](#) Familie- og arverett, [JUS212](#) Avtalerett og [JUS215](#) Juridisk metode i studieordningen av 2021.
2. Studenter som har første og andre studieår fra studieordningen av 2003, får godkjent første og andre studieår i studieordningen av 2021. Disse studentene må ta [JUS2307](#) Introduction to European Human Rights, eller tilsvarende emne under utveksling, som en del av sitt tredje studieår.
3. Første til tredje studieår fra studieordningen av 2003 godkjennes som første til tredje studieår i studieordningen av 2021.
4. Første til fjerde studieår fra studieordningen av 2003 godkjennes som første til fjerde studieår i studieordningen av 2021.
5. Studenter som har gjennomført hele 1. studieår i 2021-ordningen mellom studieårene 2021/2022 og 2024/2025 får godkjent hele 1. studieår fra studieåret 2025/2026.

Vurderingen av godkjenning av enkeltemner vil være mer komplisert, og det er vanskelig å forutse alle typetilfellene som vil dukke opp. Vi anbefaler derfor også her at studieseksjonen sammen med visedekan for undervisning får fullmakt til å sette sammen utdanningsplaner som sikrer læringsutbyttet til enkeltstudenter, og samtidig legger opp til en hensiktsmessig studieprogresjon.

Noe av utfordringen er at fire av emnene på 1. studieår har blitt 2 eller 3 studiepoeng større. Vi foreslår at hovedregelen er at studenter som har tatt de nedlagte emnene får godkjent det faglige innholdet, slik at de ikke trenger å ta de nye emnene. For å oppnå totalt 300 studiepoeng i mastergraden må studentene ta andre emner for å fylle opp med studiepoeng. Vanligvis må studenter med for få studiepoeng i graden ta et ekstra valg- eller spesialemerne. En mulighet i overgangen til nytt 1. studieår er også at studentene kan få godkjent et av emnene i UiB sin DIGI-emnepakke som er på 2,5 studiepoeng. Disse emnene kan normalt ikke inngå i mastergraden i rettsvitenskap. Etter en faglig vurdering i det enkelte tilfelle kan man likevel tenke seg at det kan være relevant å godkjenne for eksempel DIGI115 - Data og demokrati eller DIGI114 - Kunstig intelligens studenter som har tatt emner på 1. studieår før reformen. Vi ber om at SU tar stilling til om fakultetet i enkeltsaker skal vurdere å godkjenne emner fra DIGI-pakken.

Godkjenning - eksterne studenter

Studenter som har studert andre steder har ofte gjennomført et 1. studieår som inneholder en variant av familie- og arverett. For søkere som har gjennomført hele studieår forslår vi at studieåret vurderes som helhet, og at et fullført 1. studieår godkjennes på lik linje med vårt eget 1. studieår fra studieåret 2021/2022-2024/2025.

Det kommer svært få søknader om godkjenning av enkeltemner fra 1. studieår. De enkelte problemstillingene som dukker opp kan løses av saksbehandler, i samarbeid med visedekan for undervisning som gjør de faglige vurderingene, eventuelt med hjelp fra de emneansvarlige.

I fakultetets utfyllende regler § 5-5 har vi en særregel om faglig godkjenning av innføringsemne og Ex.phil:

§ 5-5 Innføringsemne og Ex.phil.

1. Innføringsemne (Ex.fac.) fra andre rettsvitenskapelige utdanninger i Norge godkjennes som JUS100 Ex.fac. - Innføring i juridisk metode. Andre varianter av Ex.fac. godkjennes ikke.
2. Godkjenning av EXPHIL avgjøres av Institutt for filosofi og førstesemesterstudier ved Det humanistiske fakultet.

Vi foreslår at denne særregelen fjernes. Godkjenning av JUS100-1 kan løses etter den generelle regelen i utfyllende regler § 5-1 nr. 1, jf. Universitets- og høyskoleloven § 9-1. Godkjenning av EXPHIL reguleres i UiBs studieforskrift.

Emneoverlapp/vektingsreduksjon

I lys av at reformen innebærer en justering av eksisterende emner, foreslår vi at det legges inn i emnebeskrivelsene for de nye emnene at de i kombinasjon med de nedlagte emnene gir ingen nye studiepoeng. Fakultetet tillater som klar hovedregel ikke at studenter som har gjennomført obligatorisk i et emne, tar undervisningen på nytt.² Studenter som har bestått et emne får ikke adgang til å følge den obligatoriske undervisningen på nytt. Vi anser det derfor ikke som hensiktsmessig å skrive i emnebeskrivelsene at de nye emnene vil gi 2 eller 3 nye studiepoeng i kombinasjon med det nedlagte emnet.

Forslag til endringer i emnebeskrivelsene under «Studiepoengsreduksjon»:

JUS100-1: I kombinasjon med JUS100 Exfac - Innføring i juridisk metode: Ingen nye studiepoeng

JUS212-1: I kombinasjon med JUS212 Avtalerett: Ingen nye studiepoeng

JUS213-1: I kombinasjon med JUS213 Erstatningsrett: Ingen nye studiepoeng

JUS214-1: I kombinasjon med JUS214 Tings- og immaterialrett: Ingen nye studiepoeng

² Se fakultetets utfyllende regler § 3-4 nr. 2, c.

forslag til uttalelse:

- Studieutvalget anbefaler at fakultetsstyret legger ned emnet JUS211 Familie- og arverett med virkning fra studieåret 2025/2026.
- Studieutvalget anbefaler at fakultetsstyret vedtar overgangsordningen slik den er foreslått i saksnotatet, med tilhørende endringer i fakultetets utfyllende regler og emnebeskrivelsene.

26.05.2025

INGVSTR

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-3
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Rammene for utveksling på 3. og 5. studieår

Saken om rammene for utveksling på 3. og 5. studieår kommer nå tilbake til SU etter å ha blitt drøftet i fakultetsstyrets møte 20. mai. Fakultetsstyret merket seg vår uttalelse i sak 24/25-2, drøftet de ulike alternativene som foreligger og ba dekan og fakultetsdirektør om å fremme vedtakssak i neste styremøte (17. juni) «[b]asert på diskusjonene i styret».³

Diskusjonene i fakultetsstyret pekte ikke klart i retning av et bestemt alternativ, men på samme vis som i vår diskusjon i SU-møtet 30.4 tok flere representanter til orde for at man i første omgang bør nøye seg med mindre innstramminger og så heller komme tilbake til saken senere dersom den økonomiske situasjonen gjør dette påkrevd. Særlig studentrepresentantene var opptatt av at det også i fremtiden bør være muligheter for utveksling både på 3. og 5. studieår, men uttrykte samtidig forståelse for at det er både faglige og økonomiske grunner til å se nærmere på hva slags utveksling som godkjennes på 5. studieår.

SUs oppgave er nå å fremme et konkret forslag til styret om hvilke rammer som bør gjelde for utveksling på 3. og 5. studieår.

I lys av diskusjonene i SU og fakultetsstyret kan det synes som at valget i denne omgang reelt sett står mellom to av alternativene presentert i saksforelegget til SU-møtet 30.4.: Enten en generell begrensning på maksimalt 60 studiepoeng utveksling som del av mastergraden i rettsvitenskap (punkt 6 i utredningen) eller et krav om at utveksling på 5. studieår for studenter som alt har vært på utveksling på 3. studieår må være på et LLM-program (punkt 4 i utredningen).

I valget mellom disse to alternativene vil studiedekanen oppfordre SU til å anbefale alternativet hvor det stilles krav om utveksling på et LLM-program for studenter som allerede har vært på utveksling på 3. studieår, av faglige så vel som økonomiske årsaker. Samtidig vil studiedekanen foreslå at dette alternativet suppleres med et krav til LLM-studier også for studenter som *ikke* har utvekslet på 3. studieår *dersom de ønsker å utveksle hele 5. studieår*.

Som redegjort for i utredningen til forrige SU-møte er det gode faglige argumenter for å kreve at utveksling på 5. studieår bør være på LLM-nivå for å sikre samme faglige kvalitet som på nytt 5. studieår på fakultetet. Fakultetet har godt grunnlag for å mene at kvaliteten på LLM-programmene hos våre samarbeidspartnere gjennomgående holder høyt nivå, samtidig som vi erkjenner at kvaliteten på annen utveksling er mer varierende. LLM-programmer er forutsetningsvis på masternivå og har også gjennomgående et omfang og en indre sammenheng som gjør at de faglig kan vurderes som tilsvarende det vi har å tilby her på fakultetet.

³ Vedtak i sak S 34/25, 20. mai 2025.

Umiddelbart kan det innvendes mot denne løsningen at det kan synes paradoksalt at det stilles strengere krav til utveksling på 5. studieår for studenter som har utvekslet på 3. studieår, sammenlignet med studenter som tilbrakte vårsemesteret på 3. studieår på fakultetet, slik vi var inne på i uttalelsen til fakultetsstyret etter forrige SU-møte.⁴ Ved nærmere ettertanke er imidlertid studiedekanen kommet til at forskjellen på studenter som alt har vært på utveksling og de som ikke har det, rettferdiggjør ulike krav til utveksling på 5. studieår: For studenter som ikke har vært på utveksling på 3. studieår vil et semesters utveksling på 5. studieår gi rettskulturelle, språklige og metodiske ferdigheter som kan rettferdiggjøre at de rent faglige kravene som stilles til utvekslingsoppholdet ikke trenger å være fullt ut tilsvarende de som gjelder på 5. studieår på fakultetet. Det er altså ikke slik at vi med denne ordningen vil kreve et høyere faglig nivå under utveksling for studenter som alt har utvekslet på 3. studieår, *målt ut fra det faglige nivået på 5. studieår på fakultetet*, men at vi aksepterer et *noe lavere faglig nivå* under utveksling på 5. studieår for studenter som ikke tidligere har vært på utveksling – begrunnet i de rettskulturelle, språklige og metodiske ferdigheter som følger av et utvekslingsopphold. Studenter som alt har vært på et utvekslingsopphold har forutsetningsvis oppnådd dette læringsutbyttet, som ikke vil dobles ved et nytt utvekslingsopphold av bare et semesters varighet.

Samtidig bør omfanget av mulig «lavterskel» utveksling på 5. studieår begrenses til et semester, slik det er på 3. studieår. Studenter som ønsker å utveksle hele 5. studieår, bør følge et LLM-program. Ut over de faglige argumentene for en slik løsning vil dette også sikre likebehandling mellom studenter som utveksler på 3. og 5. studieår. «Lavterskel» utveksling er verdifullt, men bør ikke utgjøre mer enn totalt 30 studiepoeng av mastergraden i rettsvitenskap.

En annen mulig innvending mot den foreslåtte modellen er at den åpner for at studenter fortsatt kan innpasse hele 90 studiepoeng fra utveksling i graden dersom de tar en LLM-grad i utlandet på 5. studieår. I både SU og fakultetsstyret ble det uttrykt bekymring for at dette er mye – 90 av 300 studiepoeng er 30 prosent av graden. Dette er en bekymring som studiedekanen deler, men i valget mellom de to alternativene nevnt ovenfor er det likevel grunn til å foretrekke en løsning hvor vi sikrer høyt faglig nivå på 60 av 90 studiepoeng tatt under utveksling fremfor en løsning med hele 60 studiepoeng uten samme kvalitetskontroll. Det hører med at en begrensning til i alt 60 studiepoeng i mange tilfeller trolig «bare» vil bety at det er selve masteroppgaven (og det tilknyttede emnet *Juridiske utredninger*) som «flyttes hjem», og at fakultetet ikke krever at masteroppgaven skal handle om norsk rett. Det er dessuten velkjent at det er utfordringer knyttet til kvalitetskontrollen med studentenes arbeid med masteroppgavene. Dersom SU skulle ønske å avskjære muligheten for å utveksle hele 90 studiepoeng, mener studiedekanen at det bør gjøres ved at studenter som ønsker et helt års utveksling på 5. studieår må avstå fra å utveksle på 3. studieår, samtidig som de må forholde seg til et krav om at utveksling hele 5. studieår må skje i form av LLM-studier. Dette vil imidlertid være en kraftigere innstramming av utvekslingsmulighetene enn studiedekanen vil anbefale ved denne korsvei.

Valget av en løsning hvor utveksling hele 5. studieår må skje på LLM-nivå, og hvor muligheten for et semesters utveksling på 5. studieår forbeholdes studenter som ikke

⁴ Femte kulepunkt i uttalelsen til fakultetsstyret: «Utvalget påpeker at det kan bli paradoksalt om de som reiser på utveksling på tredje studier får andre krav til faglig progresjon enn de som ikke reiste. Det er betenkelig å stille ulike faglige krav til studenter på samme nivå i studiet.»

allerede har utvekslet på 3. studieår, har primært faglige årsaker. Samtidig er det grunn til å tro at et krav til LLM-nivå vil føre til at færre studenter utveksler både på 3. og 5. studieår, slik at det alt i alt vil føre til mindre «lekkasje» av studiepoeng enn alternativet hvor samlet utveksling begrenses til 60 studiepoeng. Hvor mye mindre, er imidlertid vanskelig å si før ordningen settes i kraft.

Dersom SU slutter seg til de foreslåtte innstrammingene, bør utvalget samtidig uttale seg om iverksettelsestidspunktet. Endringene kan opplagt ikke få virkning for kommende studieår (2025/26) – her er utvekslingen allerede planlagt. Studiedekanen ser imidlertid ikke grunn til å skyve iverksettelsen lenger ut enn til neste studieår. Med det forslaget som nå fremsettes er det ikke slik at alt foretatt valg om utveksling på 3. studieår påvirker utvekslingsmulighetene i stor grad: studenter som har utvekslet på 3. studieår kan fremdeles utveksle på 5. studieår, men de må da gjøre det i form av LLM-studier – ut fra faglige vurderinger knyttet til nivået på utvekslingen. Det er heller ikke slik at studenter som valgte å ikke utveksle på 3. studieår kommer «bedre» ut – også disse studentene må akseptere et krav til LLM-nivå om de vil utveksle hele 5. studieår. Eneste forskjell mellom de to gruppene er at studenter som ikke utvekslet på 3. studieår fremdeles har mulighet for «lavterskel» utveksling på et semester på 5. studieår, noe som faglig sett nettopp skyldes at de ikke allerede har hatt slik lavterskel utveksling på 3. studieår.

Forslag til uttalelse:

Studieutvalget anbefaler fakultetsstyret å vedta at

- Utveksling hele 5. studieår (60 studiepoeng) forbeholdes LLM-program
- Semesterutveksling på 5. studieår (30 studiepoeng) forbeholdes studenter som ikke har utvekslet på 3. studieår
- Endringene iverksettes med virkning fra studieåret 2026/27

Halvard Haukeland Fredriksen
visedekan for utdanning

26.05.2025/HHF

Vedlegg: Sak 24/25-2 til studieutvalget: Rammene for utveksling på 3. og 5. studieår

Vedlegg:

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 24/25-2
Møtedato: 30.04.2025
Journalnummer: 2025/237

Rammene for utveksling på 3. og 5. studieår

1. Innledning

I sak 88/24 *Budsjetttramme 2025* påpekte dekan og fakultetsdirektør at det er grunn til bekymring for fakultetets økonomiske fremtidsutsikter for årene 2026 og videre. En medvirkende årsak til dette er risikoen for at en studieordning som nå åpner for utveksling på både 3. og 5. studieår skal føre til høyere samlet utveksling og dermed til redusert studiepoengproduksjon ved fakultetet. I den nye finansieringsordningen er belønningsmidlene for utveksling tatt bort, noe fakultetsstyret tidligere er informert om gjennom sak 74/24 *Orientering om endringer i finansieringssystemet for høyere utdanning fra 2025 og virkning for fakultetet*. Selv om utveksling på samme nivå som i 2022 er overført til basis i grunnbevillingen til fakultetet gjennom omlegging av finansieringsmodellen,⁵ så vil en eventuell økning i utveksling sammenlignet med 2022 føre til reduserte inntekter. Videre er det slik at basis i grunnbevilgningen ikke reguleres tilsvarende inflasjonen og derfor gradvis vil bli redusert i verdi, i motsetning til resultatmidler for produserte studiepoeng. Grunnbevilgningens basis har dessuten historisk vært gjenstand for årlige kutt, både fra departement og UiB sentralt, noe som medfører at den kompensasjonen som ble gitt ved innføringen av ny finansieringsmodell gradvis svekkes ytterligere.

Ettersom den nye studieordningen innføres år for år, har fakultetet i 2024 og 2025 en toårig overgangsfase hvor studenter på ny ordning benytter den nye utvekslingsmuligheten på 3. studieår samtidig som studenter på gammel ordning utveksler som før på 5. studieår. Dette leder naturlig nok til at samlet utveksling i denne overgangsfasen blir høy, med tilhørende konsekvenser for studiepoengproduksjonen. Fordi uttellingen for produserte studiepoeng skjer med en forsinkelse på to år, vil reduksjonen i 2024 og 2025 først slå ut i finansieringen for 2026 og 2027. For 2027 ble bruttotapet beregnet til kr. 4,8 millioner i sak 74/24.

Økt utveksling leder samtidig til visse besparelser knyttet til undervisning og sensur, men ikke i nærheten av samme størrelsesorden, ettersom undervisningen uansett går for studenter som er på Dragefjellet på vårsemesteret på 3. året og på hele 5. året.

Prognosene som ble presentert for fakultetsstyret var usikre, blant annet fordi vi i arbeidet med sak 74/24 og 88/24 ikke hadde noen holdepunkter for hvordan utveksling på 3. året slår ut på utreisetrangen på 5. studieår – første kull som hadde utvekslingsmuligheter på 3. studieår kommer først til 5. studieår høsten 2025. Søkertallene for utveksling fra dette kullet foreligger nå (hovedsøknadsfrist var 1. februar, men de kan søke til suppleringsfrist 25. august også). Erfaringsmessig er det svært få 5.årsstudenter som søker ved

⁵ I budsjettet for 2024 utgjorde belønningsmidlene for fakultetet basert på utveksling 3,63 millioner kroner, jf. UiBs inntektsfordelingsutvalg, tabell 4.3 (UiB fikk fra KD 4,83 millioner, hvorav fakultetet beholder 75 %).

suppleringsøknadsfristen. Høsten 2024 var tilveksten fire nye utvekslingsstudenter på 5. studieår) og tyder på en ikke ubetydelig nedgang i utveksling på 5. studieår av ny studieordning, sammenlignet med tidligere. Per 1. februar hadde 199 studenter søkt om utveksling som del av 5. studieår studieåret 25/26. På samme tidspunkt var søkertallet 290 i 2024 og 273 i 2023.⁶ Per 2. april 2025 er det 158 studenter som fortsatt vil utveksle som del av 5. studieår i løpet av 25/26.

Selv med denne nedgangen på nytt 5. studieår vil den samlede utvekslingen på ny studieordning fortsatt være høyere enn den var på den gamle dersom det ikke tas grep. Om vi tar utgangspunkt i antall studenter som reiste på utveksling på 3. studieår inneværende semester vår 2025 (185), og forutsetter at de alternativt ville «produsert» i gjennomsnitt 26 studiepoeng på fakultetet dette semesteret,⁷ så medfører utvekslingsmuligheten på 3. studieår et bruttotap for fakultetet på 3,4 millioner kroner.⁸ Dersom vi så anslår at de reduserte søkertallene for utveksling på nytt 5. studieår fører til en reduksjon i den faktiske utvekslingen på 80 studenter, så vil dette redusere inntektstapet for 2028 med 1,5 millioner, til 1,9 millioner.⁹

De anslagsvis 120 ekstra studentene som samlet sett reiser ut på ny studieordning vil samtidig spare fakultetet for en del kostnader knyttet til eksamen og sensur. Det er svært vanskelig å anslå dette fordi det jo avhenger av hvilke emner disse studentene alternativt ville tatt på 3. eller 5. studieår på fakultetet, men et forsiktig anslag er 1500 kroner per student per eksamen og to eksamener, noe som gir en besparelse på 360.000 kroner.

Selv om inntektstapet knyttet til utvekslingsmuligheten på 3. studieår skulle vise seg å være «bare» omkring 1,5 millioner per år, så er det snakk om beløp i en størrelsesorden som tilsier at det bør vurderes å ta grep. All den tid dette skjer samtidig som basisbevilgningen blir mindre verdt.

I sak 74/24 redegjør dekan og fakultetsdirektør for ulike tiltak for å øke studiepoengproduksjonen. Klart størst potensiale har en bedre utnyttelse på 1.-3. studieår av dagens 374 studieplasser, men dette er det dessverre vanskelig å få til så lenge vi har et integrert 5-årig masterprogram med stor pågang av søkere som allerede har en bachelorgrad som er tilpasset vår studieplan, og som gir dem rett til å begynne rett på 4. studieår hos oss. Innenfor dagens regelverk ser det ikke ut til at vi får gjort noe med dette uten å gå over til en 3+2 modell med separate opptak til hhv. bachelor- og masterdelen av

⁶ Dette er tallene på *søknadstidspunktet*, ikke endelige tall for utveksling fra 5. studieår de aktuelle studieårene. Det endelige tallet vil være lavere, idet en del studenter takker nei til nominasjonen de tilbys, eller ombestemmer seg senere i prosessen frem mot avreise. Samtidig er det mulig for «etternølere» å søke om utveksling kun for vårsemesteret ved fristen 25. august, noe det erfaringsmessig er noen tilfeller av. Høsten 2024 var tilveksten av 5. årsstudenter etter suppleringsfristen 25. august, 4 nye utvekslingsstudenter. Det er imidlertid liten grunn til å tro at antall frafall og etternølere vil være annerledes på ny studieordning, så søknadstallene må uansett kunne anses sammenlignbare.

⁷ Gjennomsnittlig studiepoengproduksjon for studentene våre er 52 studiepoeng per år, dvs. 26 studiepoeng per semester.

⁸ Regnestykket er som følger: 185 studenter x 0,43 studentårsverk (26/60 studiepoeng) x 56.600 kroner per studentårsverk x 0,75 (fakultetets andel) = 3,4 millioner.

⁹ Regnestykket er som følger: 80 studenter x 0,43 studentårsverk (26/60 studiepoeng) x 56.600 kroner per studentårsverk x 0,75 (fakultetets andel) = 1,5 millioner. Den reelle merinntekten er høyere ettersom noen av studentene som ellers ville reist på utveksling på 5. året, ville utvekslet mer enn ett semester (ca. 15 %, basert på tallene for gammel studieordning).

studiet. I en mer overordnet diskusjon om fakultetets økonomi i årene fremover, hører det likevel med at inntjeningspotensialet knyttet til bedre utnyttelse av studieplassene på 1.-3. studieår er betydelig.¹⁰

I sak 88/24 informerte dekan og fakultetsdirektør om at det vil bli foreslått å innføre en begrensning av utvekslingsmulighetene på 5. studieår, «både av faglige og økonomiske grunner». Formålet med dette saksforelegget er å redegjøre nærmere for de alternativene som finnes, slik at først studieutvalget og deretter fakultetsstyret kan drøfte disse. Ettersom utvekslingsmulighetene på 3. og 5. studieår bør sees i sammenheng, vil også rammene for utvekslingsmulighetene på 3. studieår bli drøftet. Dekan og fakultetsdirektør vil deretter fremme en vedtakssak for styret i neste møte.

Parallelt med vurderingen av utvekslingsmulighetene på 3. og 5. studieår arbeider fakultetet med å oppskalere 3. årsemnet JUS233 *Komparativ rett* fra dagens 2 til 7 studiepoeng. Formålet med dette emnet er å gi studenter som drar på utveksling på 3. studieår et analytisk rammeverk for deres møte med fremmede rettskulturer, og slik bidra til at læringsutbyttet fra utvekslingsoppholdet blir størst mulig. Erfaringene etter første gjennomkjøring studieåret 2023/2024 er gode, men det er ønskelig å styrke denne innrammingen av utvekslingen på 3. studieår. En oppskalering med 5 studiepoeng vil samtidig gi fakultetet en økt studiepoengproduksjon på 15 årsenheter (gitt 180 studenter på utveksling på 3. studieår), noe som tilsvarer om lag kr. 640.000 i ekstra inntekter til fakultetet (etter at UiB har tatt 25 %).¹¹ Dekan og fakultetsdirektør vil legge frem en egen sak om dette på styremøtet i mai.

Vi vil også løfte frem en ytterligere endring som vi jobber med, nemlig en innstramming i hvor mange av studentene våre vi vil sende samtidig til samme destinasjon, selv om den har usikker betydning for utvekslingstallene på både 3. og 5. studieår. Et helt sentralt formål med utveksling er å bli kjent med fremmede rettskulturer og få nye perspektiver på norsk rett gjennom diskusjoner med studenter fra andre land. Fakultetet ønsker av denne grunn ikke å legge til rette for utveksling hvor et større antall av studentene våre reiser sammen. Det er også ønskelig å spre studentene våre ut over flere samarbeidspartnere og land, for slik å sikre at vi årlig uteksaminerer studenter med innsikt i ulike rettskulturer og andre språk enn engelsk. Vi har tidligere operert med en øvre grense på 8 studenter, vedtatt i sak 64/18 til studieutvalget, men vil nå foreslå at denne grensen settes ned til 6 eller 4.

En reduksjon av hvor mange studenter som kan sendes til samme sted samtidig kan kanskje tenkes å få en viss betydning for utvekslingstallene, men dette er ikke formålet med innstrammingen og vi tror heller ikke at en eventuell effekt vil være særlig stor. Fakultetet rangerer søkerne til utveksling ved hjelp av loddtrekning, istedenfor basert på karakterer slik som tidligere og som ellers ved UiB. Dermed er det uansett ikke lenger mulig for en gruppe av studenter med gode karakterer å se seg ut et felles reisemål. Når rangeringen avgjøres av loddtrekning, kan ingen studenter lenger vite hvor de havner i rangeringen og gjøre seg opp antakelser om hvor sannsynlig det er at de vil kunne få nominasjon til det høyeste valget i søknaden sin. Det vil bli lagt frem en egen sak om dette for SU i løpet av våren.

¹⁰ På 1.-3. studieår er det gjennomsnittlig i størrelsesorden 20-70 ledige studieplasser (færrest på 1. studieår, økende opp mot 70 plasser på 3. studieår som følge av frafall). Dersom vi regner med et snitt på 60 studenter med gjennomsnittlig «produksjon» gir dette et brutto inntektstap på 60 studenter x 0,86 studentårsverk (52/60 sp) x 56.600 kroner x 3 studieår = 8,8 millioner kroner, hvorav 6,6 millioner (75 %) til fakultetet.

¹¹ Noe av dette vil bli spist opp av økte kostnader til undervisning og sensur på JUS233.

2. Overordnede hensyn knyttet til rammene for utveksling på 3. og 5. studieår

For diskusjonen knyttet til utvekslingsmulighetene på 3. og 5. studieår er det hensiktsmessig å sondre mellom faglige, administrative og økonomiske hensyn, selv om det er en viss overlapp mellom de to sistnevnte. Det er også relevant å se hen til den betydningen som gode utvekslingsmuligheter antas å ha for fakultetets renommé som et attraktivt studiested for fremtidige studenter og som en pålitelig samarbeidspartner for utenlandske universiteter (særlig de som sender sine studenter på utvekslingsopphold til oss). Førstnevnte er viktig for søkertallene til jusstudiet i Bergen. Sistnevnte er viktig for antall innreisende utvekslingsstudenter fra utenlandske partnere, men også mer overordnet for fakultetets stilling som internasjonal partner.

Fakultetet er i dag klart bedre på utveksling enn øvrige norske læresteder som utdanner jurister. Målsettingen vår har hele tiden vært at alle de av våre studenter som ønsker å reise på utveksling som ledd i jusstudiene i Bergen, skal få mulighet til å gjøre det. Gjennom systematisk arbeid over mange år har vi etablert et svært godt nettverk av utvekslingsavtaler med en rekke gode universiteter i en rekke ulike land, noe som også er en viktig grunn til at vi årlig mottar et høyt antall utvekslingsstudenter som tilbringer et eller to semestre hos oss. Porteføljen av utvekslingsmuligheter evalueres fortløpende, noe som bidrar til at langt de fleste av studentene som vi sender ut, rapporterer tilbake om et vellykket utvekslingsopphold.

Selv om fakultetet i senere år har gjort et betydelig arbeid for å legge til rette for «internasjonalisering hjemme» for de av studentene våre som ikke reiser på utveksling, så er studiedekanen av den oppfatning at et vellykket utvekslingsopphold gir et læringsutbytte som vanskelig kan oppnås på annet vis.

Studiedekanen legger til grunn at fakultetet fremdeles bør ha som mål å ha det beste utvekslingstilbudet av de juridiske lærestedene i Norge og at det fremdeles skal være slik at alle de av våre studenter som ønsker å reise på utveksling, skal få reell mulighet til å gjøre det. Spørsmålet som drøftes i denne saken er derfor «bare» hvilke begrensninger som kan og eventuelt bør gjøres av den muligheten som nå har oppstått til å utveksle *både på 3. og 5. studieår*, og hva som eventuelt kan gjøres for å få til en hensiktsmessig fordeling av utvekslingen som skjer på det som reelt sett er hhv. bachelor- og masterdelen av studieprogrammet. Mer omfattende begrensninger av utvekslingsmulighetene vil være et tilbakesteg som bare bør vurderes dersom det viser seg tvingende nødvendig av økonomiske årsaker, basert på et mer robust tallmateriale enn vi per i dag har.

For vurderingen av de faglige hensynene som taler for og imot muligheten til å velge utveksling både på 3. og 5. studieår er det viktig å sondre mellom spørsmål som knytter seg til de faglige kravene til utvekslingen som tilbys på hhv. 3. og 5. studieår og spørsmål knyttet til studentenes samlede læringsutbytte etter å ha fullført hele jusstudiet. Hensynet til studentenes samlede læringsutbytte tilsier at det kan være grunn til å stille strengere krav til utveksling på 5. studieår for studenter som allerede har vært på utveksling på 3. studieår, ettersom de forutsetningsvis alt har tilegnet seg mye av læringsutbyttet som et utvekslingsopphold vil gi. Samtidig vil en slik differensiering mellom to kategorier av studenter på 5. studieår by på administrativt merarbeid, se nærmere punkt 3 nedenfor.

Den faglige diskusjonen knyttet til utvekslingsmulighetene må også ta hensyn til alternativene som fakultetet har å tilby i de aktuelle semestrene. Læringsutbyttet under utveksling må forutsetningsvis være minst like godt som læringsutbyttet av å tilbringe semesteret på fakultetet. Når kvaliteten på fakultetets undervisningstilbud øker, må følgelig kravene til kvaliteten på utvekslingen øke tilsvarende. Dette er særlig relevant for 5. studieår, hvor fakultetet tilstreber et betydelig kvalitetsløft fra studieåret 2025/26. At læringsutbyttet må være likeverdig, betyr likevel ikke at det må være identisk. Utveksling har en merverdi knyttet til perspektiver på norsk juss som i noen grad må kunne kompensere for undervisningsopplegg som ikke fullt ut tilsvarer det opplegget som vi tilbyr her på fakultetet. For studenter som alt har utvekslet på 3. studieår, kan det imidlertid hevdes at merverdien knyttet til et nytt utvekslingsopphold er mindre, og at det derfor er riktig å stille høyere krav for å godkjenne utveksling også på 5. året.

Uttekslingsmulighetene som er etablert på 3. studieår er naturlig nok av stor betydning for hvilke rammer som bør gjelde for utveksling på 5. studieår. Formålet med å etablere utvekslingsmuligheter på 3. studieår var blant annet å gi studentene mulighet for å reise på utveksling tidligere, slik at perspektivene tilegnet under utvekslingen kan komme til nytte på de to siste studieårene, og da særlig fordypningen og masteroppgaven på 5. studieår.¹² Mange av studentene som dro på utveksling på 5. studieår på tidligere studieordning forlot i praksis fakultetet for godt, slik at utvekslingen for mange av dem fremsto som et nokså løstrevet tilbygg til studieårene i Bergen.¹³ Utveksling på «bachelor-delen» av studieløpet er også lettere å forene med fagtilbudet til utvekslingsstudenter hos en del av fakultetets partneruniversitet. Ved en rekke partneruniversitet er det kun emner på bachelornivå som er tilgjengelig. Andre steder finnes det emner på både bachelor- og masternivå, og en del steder er det kun emner på masternivå som er tilgjengelig. Med ønske om et faglig løft på 5. studieår har vi også økt de faglige kravene som stilles til emnene som studenter tar i utlandet: Vi kan ikke lenger godkjenne emner på bachelornivå som del av vårt 5. studieår. Gjennom åpningen for utveksling på 3. studieår har vi nå kunnet innskjerpe de faglige kravene til utvekslingen på 5. studieår, noe som både er et løft av studiekvaliteten for studentene som utveksler på 5. året og en forutsetning for det faglige løftet som vi nå prøver å få til med vår egen reform av 5. studieår. Dersom et arbeidskrevende fordypningsår i Bergen kan erstattes med langt mindre krevende utvekslingsopphold, vil vi risikere å undergrave kvalitetsløftet vi tilstreber på 5. studieår. Ytterligere innskjerping av kravene til utveksling som kan godkjennes som del av 5. studieår kan være ønskelig av faglige årsaker, men det vil ha potensielt store administrative følger, se nærmere under punkt 3 nedenfor.

Selv om studiereformen av 2021 legger til rette for at mye av utvekslingen flyttes til 3. studieår, så er det ikke ønskelig at «alle» studentene drar på utveksling samtidig. Vårsemesteret på 3. studieår inneholder tre utvalgte norske valgemner (barnerett, miljørett

¹² Utveksling på «bachelordelen» av jusstudiet er normalordningen i mange land, noe som reflekteres i gruppen av utvekslingsstudenter som vi årlig mottar fra andre land – ikke veldig mange av de har studert juss i fire år før de reiser på utveksling til oss. Vi har ikke gode data for hvor langt i sitt hjemlige gradsstudium de innreisende utvekslingsstudentene våre har kommet, men en gjennomgang av søknadsdokumentene til de innreisende studentene studieåret 21/22 viste at 42 av de 247 innreisende studentene dette året var i sitt 5. studieår eller høyere på utvekslingstidspunktet. 62 studenter var i sitt 4. studieår. Det er verdt bemerke at på grunn av forskjeller i gradsoppbygging i ulike land i Europa, varierer det om studentene som var i sitt 4. studieår, var på siste år av en 4-årig bachelorgrad, 4. år i et integrert studieløp eller det første året av en mastergrad.

¹³ De fleste tok riktignok «bare» 30 studiepoeng på utveksling, men de resterende 30 studiepoengene på 5. studieår, oftest i form av masteroppgaven, ble gjerne tatt som «fjernstudenter».

og skatterett) som fakultetet mener det er viktig at vi årlig utdanner et visst antall kandidater med innsikt i.¹⁴ På JUS233 *Komparativ rett og rettshistorie* (12 studiepoeng) er det lagt opp et ambisiøst undervisningsopplegg for at våre studenter skal møte og samhandle med innreisende studenter som tar JUS2320 *Comparing Legal Cultures in Europe* og det er også ønskelig at det er et tilstrekkelig antall norske studenter på de engelskspråklige valgemnene på 3. studieår til at de innreisende studentene møter noen av våre studenter også her. Studentene på 3. studieår er også en viktig del av rekrutteringsgrunnlaget for nye arbeidsgruppeledere, selv om vi foreløpig har lykket med å kompensere utvekslingstrangen på 3. studieår gjennom rekruttering av flere arbeidsgruppeledere fra 4. og 5. studieår.

Erfaringene etter to kull med utvekslingsmuligheter på 3. studieår er at mange av studentene velger å benytte seg av dette. Våren 2024 utvekslet 168 studenter som del av 3. studieår. Basert på antall undervisningsmeldte studenter til emnet JUS232 Rettshistorie og komparativ rett våren 2024, var det 126 studenter på 3. studieår som ikke utvekslet. Våren 2025 utveksler 185 studenter som del av 3. studieår, mens 122 studenter er undervisningsmeldt til JUS232. Samtidig er kullet på 3. studieår langt mindre enn de 374 studieplassene vi har på MAJUR, dels som følge av de mange studentene som får godkjent de tre første studieårene fra andre læresteder og dels som følge av et visst frafall fra 1. til 3. studieår. Antall MAJUR-studenter på fakultetet vårsemesteret 3. studieår har derfor vært så lavt som 294 i 2024 og 307 i 2025.¹⁵

Hva som utgjør et «passe» antall studenter på utveksling på hhv. 3. og 5. studieår er det rom for ulike syn på. Fakultetets mulighet for å tilpasse utvekslingen på 3. studieår til et gitt nivå er uansett begrenset, med mindre man vil innføre kvoter som tvinger en del av studentene til å vente med utveksling til 5. studieår, se punkt 8 nedenfor. En viss begrensning fra dagens høye nivå vil imidlertid trolig kunne oppnås gjennom regler som helt eller delvis avskjærer muligheten til å utveksle *både* 3. og 5. studieår, fordi noen studenter som ellers ville utvekslet på 3. studieår da trolig vil avstå fra dette for å beholde muligheten for å utveksle på 5. året. Hvor stor effekt dette vil ha, er det imidlertid vanskelig å mene noe kvalifisert om.

I det følgende redegjøres det mer konkret for ulike begrensninger av utvekslingsmulighetene på 5. studieår. Ingen av begrensningene rokker ved prinsippet om at vi vil tilby utvekslingsmuligheter til alle studenter som ønsker det, *minst én gang i løpet av studieprogrammet*. Flere alternativer kan naturlig nok tenkes, men vi har konsentrert oss om noen hovedalternativer. De fremstilles i stigende rekkefølge, forstått slik at de minst omfattende begrensningene omtales først (selv om kategoriseringen ikke alltid er opplagt).

3. Strengere faglige krav til utveksling på 5. studieår

Selv om fakultetet har gjort en betydelig jobb i senere tid med å innskjerpe at utveksling på 5. studieår må være på masternivå, så er det en kjensgjerning at nivået på de emner som ulike universiteter tilbyr til utvekslingsstudenter, er varierende, og at kategorisering av et emne som et masteremne ikke nødvendigvis er en garanti for reelt masternivå (målt ut fra at forventet læringsutbytte samsvarer med masternivå slik det er beskrevet i

¹⁴ Med virkning fra studieåret 2027/28 vil det bli lagt til et valgemne i Familie- og arverett, som en følge av at dette emnet flyttes fra 1. studieår. Dette øker bekymringen knyttet til antall studenter på 3. studieår.

¹⁵ Tallene er basert på antall utvekslingsstudenter fra 3. studieår og antall undervisningsmeldte i JUS232 Komparativ rett og rettshistorie, sammenlagt.

kvalifikasjonsrammeverket). Noen emner stiller høye krav til utvekslingsstudentenes nivå og arbeidsinnsats, mens andre nok stiller lavere krav enn studentene våre er vant til hjemmefra. Noen innlemmer utvekslingsstudentene i emner som er utviklet for egne studenter, mens andre i større eller mindre grad henviser utvekslingsstudentene til egne emner utformet særlig med tanke på utenlandske studenter. Noen universiteter stiller høye krav til språkkunnskaper, mens andre ikke gjør det. Noen universitet har blind sensur og vurderer utvekslingsstudentenes prestasjoner på samme måte som de lokale studentenes prestasjoner, mens andre ikke har blind sensur og nok kan tenkes å være noe «snillere» ved vurderingen av utvekslingsstudenter. Noen emner har undervisningsopplegg som krever aktiv studentdeltakelse, mens andre bare har tradisjonelle forelesninger uten obligatorisk fremmøte. Noen emner har krevende vurderingsformer, mens andre har eksamener som kan bestås uten veldig stor arbeidsinnsats. Osv.

Hvor stort læringsutbytte en student sitter igjen med etter et utvekslingsopphold vil naturlig nok også variere ut fra den enkelte studentens forkunnskaper, og ikke minst ut fra den enkelte students arbeidsinnsats. En student som velger emner som ligger tett opp mot emner som studenten har studert tidligere, vil lære mindre nytt enn en student som gir seg i kast med helt nye emner.¹⁶ Og en student som alt har gode ferdigheter i engelsk, vil naturlig nok ha mindre læringsutbytte knyttet til språk enn en student som bruker utvekslingsoppholdet til å løfte engelskferdighetene fra middels og til det nivået som trengs for å kunne jobbe på engelsk. Dette eksempelet illustrerer for øvrig at det er en flytende overgang mellom rent faglig og språklig læringsutbytte under utveksling. For studenter som velger utveksling for å styrke ferdigheter i andre fremmedspråk enn engelsk, er dette særlig klart – for disse studentene vil det ofte være hensiktsmessig å velge emner som faglig sett ikke er av de mest utfordrende, for slik å kunne konsentrere seg om de språklige utfordringene. Ofte er dette også noe vertsinstitusjonene legger til rette for.

Samlet sett er det ikke til å komme forbi at læringsutbyttet fra utveksling vil kunne variere, og at det langt på vei er opp til studentene selv om de legger opp til et krevende eller et noe lettere utvekslingsopphold. Samtidig er det svært vanskelig å sammenligne studentenes læringsutbytte fra utveksling og deres alternative læringsutbytte på 5. studieår på fakultetet, ikke minst fordi det også må tas hensyn til læringsutbytte knyttet til språk og rettskulturell kompetanse.

Fra et faglig perspektiv kan det være ønskelig å stille strengere krav til utvekslingsoppholdene enn det vi gjør i dag og tvinge studentene våre til å velge utveksling som gir større læringsutbytte. Dagens system er basert på at vi stoler på sontringen mellom bachelor- og masternivå for alle universiteter som følger Bologna-systemet, koblet med konkret vurdering av om emnene som studentene ønsker å ta kan regnes som rettsvitenskapelige, og av om det synes å være mer enn ubetydelig overlapp med emner som en student alt har tatt tidligere (enten her på fakultetet eller som ledd i utveksling på 3. studieår). Et alternativt system hvor vi går inn og konkret vurderer nivå og undervisningsopplegg på de emnene som hver enkelt student ønsker å ta, vil ikke være praktisk gjennomførbart uten en mangedobling av de administrative, og ikke minst de faglige, ressursene som brukes på vurdering og godkjenning av emner. Da må i så fall løsningen

¹⁶ Emner som overlapper i ikke ubetydelig grad med emner som en student alt har tatt tidligere på studiet, vil ikke bli godkjent (evt. ikke gi full studiepoenguttelling). Men det sier seg selv at det er gråsoner her for den som leter etter emner som gjør at man kan flyte på tidligere studier.

være å skille ut enkelte utvekslingsavtaler og -programmer som kun aktuelle for studenter som allerede har vært på utveksling på 3. studieår. Det vil nok være krevende å fastsette hvilke kriterier utvelgelsen av samarbeidspartnerne og pakkeløsningene skal gjøres. Antall forhåndsgodkjente plasser kan da bli lavere enn etterspørselen fra studentene. Studenter som ikke når opp i konkurransen om de forhåndsgodkjente utvekslingsoppholdene, kan søke opptak til utenlandske universitet på egen hånd («freemover»), og de vil i tråd med Lisboakonvensjonen kunne kreve dette godkjent som del av 5. studieår med mindre vi, etter en konkret undersøkelse, kan påvise at utvekslingsoppholdet deres står tilbake for pakkeløsningene som vi har forhåndsgodkjent. Vi har få slike søknader i dag. Det er grunn til å tro at de fleste studentene vil foretrekke en forhåndsgodkjent pakke fra fakultetet, men dette kan potensielt kreve ekstra ressurser. (se mer om dette nedenfor).

4. LLM-studier som eneste utvekslingsmulighet på 5. studieår for studenter som alt har vært på utveksling

Et administrativt enklere alternativ for å sikre at utveksling på 5. studieår gir et læringsutbytte på nivå med det som studentene ville fått på fakultetet, vil være å kreve at utveksling på 5. studieår må skje i form av et LLM-program. LLM-programmer er per definisjon ikke bare på masternivå, men beregnet for studenter som allerede har en fullført grad i juss eller en tilsvarende lang jussutdannelse bak seg. De fleste LLM-programmer er åpne for våre studenter etter fullført 4. studieår og det er i dag en del av studentene som utveksler i to eller tre semester for å gjennomføre et LLM-program.¹⁷ Selv om kvaliteten vil variere også når det gjelder LLM-program, så er det generelt grunnlag for å mene at disse programmene ikke har samme utfordringer som «vanlig» Erasmus-utveksling noen ganger kan ha, med hensyn til faglig nivå.

Administrativt ligger fordelene i at det er enkelt å informere studentene om at det bare er LLM-program som kvalifiserer som utveksling på 5. studieår, og å kontrollere i etterkant at studentene faktisk har fullført LLM-graden når de ber om godkjenning for 5. studieår.

Et krav om at utveksling på 5. studieår må skje i form av et LLM-program kan gjelde generelt for alle studentene våre eller bare for studenter som alt har vært på utveksling på 3. studieår. Ettersom en begrensning som gjelder for alle vil være mer inngripende i utvekslingsmulighetene samlet sett, behandles dette alternativet i neste punkt.

For studenter som alt har vært på utveksling på 3. studieår, kan det argumenteres for at mye av læringsutbyttet knyttet til internasjonalisering, språkferdigheter og rettskulturelle perspektiver på norsk rett alt er oppnådd. Det er derfor lettere å argumentere for at studenter i denne kategorien bare kan dra på utveksling på 5. studieår dersom det faglige nivået er tilsvarende nivået på 5. studieår på fakultetet. Mot dette kan det innvendes at det kan tenkes studenter som ønsker å bruke 5. året til å utveksle til andre land og med undervisning på

¹⁷ Per 2. april 2025 er det 158 av de totalt 199 studentene som søkte utveksling ved fristen 1. februar som fortsatt planlegger utveksling, 35 for utveksling til et LLM-program. Studieårene 23/24 og 24/25 utvekslet henholdsvis 35 av 209 og 29 av 223 utreisende 5. årsstudenter for en LLM-grad. Merk at tall for 25/26 er basert på tallene per 2. april 2025, mens tallene for inneværende og foregående år er basert på faktiske utvekslingstall. Det er å forvente at det fortsatt vil være noen studenter som ombestemmer seg før avreise, slik at det endelige tallet for 25/26 kan bli noe lavere. Samtidig vil det kunne komme til ytterligere 5. årsstudenter ved søknadsfristen i august. I august 2024 var tilveksten av 5.årsstudenter i denne søknadsrunden 4 studenter.

andre språk enn de alt har gjort på 3. studieår, og at de da vil ha utbytte av utvekslingen også ut over det rent faglige. Til dette kan det imidlertid igjen innvendes at det «perspektivrelaterte» utbyttet av et nytt utvekslingsopphold, når alt annet er likt, må antas å være mindre enn av første utvekslingsopphold. Metodiske perspektiver på norsk rett og ferdigheter knyttet til å kunne diskutere rettslige spørsmål med representanter fra fremmede rettskulturer er generisk kompetanse som ikke «dobles» av et nytt utvekslingsopphold.

En fordel ved å knytte utveksling på 5. studieår til LLM-studier er at vi sikrer studentene et helhetlig opplegg over et helt år, som gjør det lettere å karakterisere utvekslingen som sammenlignbar med 5. studieår på fakultetet. Utveksling over et helt studieår gir forutsetningsvis dypere innsikt i fremmed rett og rettskultur, bedre språkferdigheter og dermed også større faglig utbytte enn kortere utvekslingsopphold. LLM-programmer inneholder regelmessig et skriftlig arbeid som ut fra en helhetlig vurdering av hele programmet kan vurderes som likeverdig med våre masteroppgaver på JUS390. Et krav til at utveksling på 5. studieår skal være et helhetlig opplegg over et helt studieår, passer slik godt inn i de faglige ambisjonene som ligger til grunn for reformen av studieopplegget på 5. studieår her på fakultetet.

I en situasjon hvor fakultetet strever med å finne kvalifiserte veiledere til alle som skal skrive masteroppgaver på 5. studieår, og i overskuelig fremtid vil fortsette å gjøre det, er det fordelaktig om utvekslingstrangen på 5. studieår kanaliseres i en retning som avlaster JUS390 *Masteroppgave*. En generell innvending knyttet til bruk av LLM-program som avgrensningskriterium for utveksling på 5. studieår er at det er knyttet karakterkrav og skolepenger til opptak på LLM-program. For studenter som alt har utvekslet på 3. studieår kan det imidlertid hevdes at denne begrensningen på deres utvekslingsmuligheter på 5. studieår ikke er særlig tungtveiende, og i alle tilfelle ikke noen utfordring av gratisprinsippet som ligger til grunn for høyere utdanning i Norge. Skolepengene vil for øvrig normalt bli dekket av lån og stipend fra Lånekassen, innenfor de rammer som gjelder for dette. Når det gjelder karakterkravet er det slik at de fleste av dagens LLM-avtaler har krav om sterk C eller bedre for at studentene våre skal kvalifisere til opptak. Et par avtaler har «ren» C som krav, mens et par har B som krav. Av søkermassen ved fristen 1. februar 2025, er ca. 170 av søkerne (85 %) kvalifisert for opptak til ett eller flere av LLM-programmene vi har avtale om, idet 170 av 199 studenter har «ren» C eller bedre i snitt. Ca. 140 av søkerne (70 %) kvalifiserer for avtaler som krever «sterk» C eller bedre. Karakterkravene knyttet til LLM-utveksling vil likevel kunne bidra til karakterpress for studenter som ønsker utveksling på 5. studieår.

En annen mulig innvending er at enkelte av LLM-programmene er på mer enn 60 studiepoeng (ofte 90, som vårt eget, eller også 120). Fakultetet inngår ikke avtaler om utveksling til toårige program, og også programmer som er på 90 studiepoeng vil normalt fullføres i løpet av 12 måneder, så noen tungtveiende innvending er dette ikke. Uavhengig av om LLM-programmet studenten utveksler til er på 60 eller 90 studiepoeng, og uavhengig av om studenten skal ha godkjent hele 5. studieår på bakgrunn av LLM-studiene, eller bare deler av 5. studieår fordi studenten alt har fullført deler av 5. studieår ved UiB, så vil utveksling for å ta en LLM-grad i mange tilfeller føre til minst ett semesters forsinkelse av når mastergraden i rettsvitenskap oppnås. Dette avhenger av når sensur ved vertsuniversitetet faller og når dokumentasjon på oppnådde resultat ved vertsuniversitetet kan utstedes. Noe som i mange tilfeller gjør at endelig godkjenning og dermed fullføring av alle deler av mastergraden i rettsvitenskap, først vil kunne skje (minst) ett semester senere enn for

studenter som tilbringer hele 5. studieår eller siste semester av 5. studieår ved UiB. For studenter som utveksler til et LLM-program i USA eller Australia, vil endelig godkjenning oftest kunne gjøres innen utgangen av det som er studentens ordinært siste semester på studiet. I de tilfellene endelig godkjenning gjøres senere, betyr det at UiB ikke får resultatmidler for fullførte grader på normert tid for studenter som har vært på LLM-utveksling.

I de senere år er det kommet til en rekke engelskspråklige LLM-program ved universiteter som ikke tidligere hadde noe større studietilbud på engelsk, eksempelvis franske og tyske universiteter. Bredden i de LLM-programmene som tilbys, tilsier at et krav om at utveksling på 5. året må være LLM-studier, ikke innebærer noen reell begrensning av studentenes faglige valgmuligheter så lenge fakultetets avtaleportefølje for LLM-utveksling utvides. Men for studenter som ikke er karaktermessig kvalifisert for LLM-studier vil endringen innebære en reell begrensning.

Ettersom våre studenter ikke offisielt har fullført en bachelorgrad i juss, er det ikke selvsagt at de vil kunne få opptak til LLM-program uten at det på forhånd er inngått en avtale mellom fakultetet og vertsuniversitetet slik at vertsuniversitetet er innforstått med at våre studenter oppfyller de faglige opptakskravene til tross for at de ikke formelt ikke har oppnådd en bachelorgrad etter tre eller fire års jusstudier. For å opprettholde utvekslingsmuligheter også til andre land enn engelsktalende land som er der vi i dag i hovedsak har inngått LLM-avtaler, vil det være nødvendig at fakultetet legger ned arbeid i å inngå nye LLM-avtaler, og gjerne i andre europeiske land slik som for eksempel Tyskland, Spania, Frankrike og Nederland, som alle er land som tradisjonelt har lavere skolepenger enn for eksempel Storbritannia.

Studentene våre har i prinsippet mulighet til å søke om opptak til et hvilket som helst LLM-program også utenom fakultetets avtaler, og dette kan være et argument mot at fakultetets avtaleportefølje for LLM-program utvides. Av erfaring vet vi likevel at selv om studenter som søker opptak på egen hånd i utgangspunktet må forvente mindre hjelp og bistand fra fakultetet i prosessen enn studenter som søker gjennom fakultetets avtaler, så er det administrativt ressurskrevende å bistå med det minimum av bekreftelser og anbefalinger som trengs for å kunne søke opptak på egen hånd, og det er også mer ressurskrevende å forhåndsgodkjenne «tilfeldige» LLM-program som en student har valgt å søke opptak til. For fakultetet er det effektiviserende at studentene utveksler til LLM-program som vi allerede kjenner innholdet i og vet at kan godkjennes, og der det på forhånd er avklart at de første årene av vårt studium godkjennes som tilsvarende en bachelorgrad slik at opptaksprosessen er forenklet og uten behov for ulike bekreftelser og anbefalingsbrev fra fakultetet.

Et naturlig første steg for å utvide LLM-avtaleporteføljen vår ville være å undersøke med allerede eksisterende Erasmus-partneruniversitet, om det i tillegg er mulig å inngå avtale om opptak til de LLM-program de eventuelt tilbyr. Et slikt utredningsarbeid vil kreve økte administrative ressurser. Fakultetet har blant annet som følge av det inntektstapet den økede utvekslingen resulterer i, ikke et økonomisk grunnlag for å øke bemanningen i administrasjonen og et slikt arbeid må derfor vurderes opp mot andre prioriteringer.

En mulig økonomisk innvending mot dette alternativet er at det for studenter som alt har utvekslet på 3. året fremtvinger at de reiser ut *hele* 5. året dersom de vil på ny utveksling, slik

at samlet utveksling blir på hele 90 studiepoeng.¹⁸ Isolert sett fører dette til større tap av studiepoeng enn om disse studentene bare utveksler ett semester på 5. året, jf. punkt 6 nedenfor. Det isolerte nettotapet for fakultetet begrenses noe av at det ekstra semesteret i langt de fleste tilfeller vil gjelde masteroppgaven, med tilhørende innsparing knyttet til veiledning og sensur.¹⁹ Viktigere er det imidlertid at et krav om LLM-studier på 5. året trolig vil føre til at en del studenter avstår fra utveksling, fordi de synes utvekslingsopplegget blir for krevende. Om denne effekten oppveier for tapte studiepoeng fra studenter som faktisk velger LLM-utveksling og som alternativt ville nøydt seg med ett semesters utveksling, er det vanskelig å mene noe kvalifisert om.

5. LLM som eneste utvekslingsmulighet på 5. studieår for alle studenter

Et krav om at utveksling på 5. studieår må skje i form av et LLM-program, kan som alt nevnt også innføres for *alle* studentene våre, altså uavhengig av om de har vært på utveksling på 3. studieår eller ikke. Ettersom alle forutsetningsvis fortsatt vil ha *mulighet* til å utveksle på 3. studieår, vil også en slik innstramming være forenlig med målsettingen om utvekslingsmuligheter for alle. Samtidig er argumentene for å skjerpe kravene til det faglige nivået på utvekslingen på 5. året noe svakere overfor studenter som ikke tidligere har vært på utveksling, jf. ovenfor. Et «vanlig» utvekslingsopphold på ett semester vil gi disse studentene et læringsutbytte knyttet til internasjonalisering, språkferdigheter og rettskulturelle perspektiver som kan rettferdiggjøre at det aksepteres at de ikke får den fordypningen som helheten i et LLM-program gir. Argumentene i forrige punkt knyttet til LLM-studier som en enkel garanti for utveksling av god kvalitet, i tråd med formålet med vår egen reform av 5. studieår, gjør seg imidlertid gjeldende også for studenter som ikke har utvekslet på 3. studieår. Her må det likevel legges til at studenter som utveksler i ett semester på 5. studieår, i mange tilfeller tar emner som også inngår i LLM-program ved vertsuniversitetet, og at det faglige nivået på emnene dermed i mange tilfeller vil være det samme enten det er ett semester eller to semester utveksling, selv om et helt år selvsagt gir en annen grad av fordypning og helhet enn det man oppnår i løpet av ett semester.

Et noe annerledes argument for å la studenter som ikke tidligere har vært på utveksling velge friere på 5. studieår, er at dette kan tenkes å få noen studenter til å avstå fra utveksling på 3. studieår for å «spare» på denne utvekslingsmuligheten. Hvor mange studenter som vil tenke slik, er det vanskelig å mene noe om, men det kan bidra til at kullet på vårsemesteret på 3. studieår er stort nok til at vi sikrer et tilstrekkelig antall studenter på de norskspråklige valgemenene som er plassert på dette semesteret og som fakultetet mener det er viktig at vi utdanner et visst antall jurister med innsikt i.

¹⁸ Av de 158 5. årsstudentene som per 2. april skal utveksle studieåret 25/26, har 63 studenter allerede vært på utveksling som del av 3. studieår. Av de 35 studentene som skal utveksle til et LLM-program, har 20 vært på utveksling som del av 3. studieår.

¹⁹ En masteroppgave koster fakultetet 11 veiledningstimer og 16 sensurtimer (ordinær sensur), dvs. 27 timer. Hva dette blir omregnet i kroner, avhenger av om veileder og sensorer er interne eller eksterne, men for eksterne blir det omtrent kr. 15.000. Et tap av 20 studiepoeng er til sammenligning på ca. kr. 19.000, hvorav kr. 14.200 er fakultetets andel (75%). Utveksling som gjelder skriving av masteroppgaven er i praksis på 30 studiepoeng (ett semester), etter som studentene skal være fulltidsstudenter også under utveksling og dermed vanligvis også fullfører engelsk spesialemne (10 sp) i kombinasjon med masteroppgave, noe som gir et nettotap på ca. kr. 6.000 per student.

6. Begrensning av samlet utveksling til 60 studiepoeng

En alternativ innstramming vil være å begrense samlet utveksling som kan inngå i MAJUR-graden til 60 studiepoeng, samtidig som det overlates til studentene å velge om de fordeler dette likt på 3. og 5. studieår eller sparer alt til 5. året.

Faglig er det ikke vanskelig å begrunne en slik begrensning på et vis som tåler rettslig etterprøving, men det fordrer at det samtidig legges noen begrensninger på studentenes mulighet til å velge engelskspråklige valg- og spesielemner på fakultetet. Argumentet for en rent kvantitativ begrensning av utvekslingen må nødvendigvis være at studentene må ha mer norsk rett i studieprogrammet enn de har om de utveksler inntil 90 studiepoeng.²⁰ Dette er et faglig syn som det kan argumenteres godt for og som fakultet må stå fritt til å innta, uten at det kan overprøves av utenforstående instanser. Men argumentasjonen vil ikke være konsistent dersom det samtidig aksepteres at studentene kan ta mer enn 60 studiepoeng i engelskspråklige valg- og spesielemner i Bergen – f.eks. i form av to engelskspråklige valgemenner på 3. studieår og en (fremtidig) engelskspråklig «pakke» på 50 studiepoeng på 5. året.²¹

En mulig innvending mot denne varianten er at studentene som bare kan utveksle 30 studiepoeng på 5. året nok i de fleste tilfeller vil utveksle bort fra de nye fordypningemennene og så komme tilbake for masteroppgaven, hvor vi har store utfordringer med å finne nok kvalifiserte veiledere og hvor merkostnadene er langt større enn om det er flere studenter på fordypningemennene.

En annen innvending er at studenter som bare kan utveksle 30 studiepoeng på 5. året avskjæres fra utveksling for å ta en LLM-grad, med mindre de utsetter avslutningen av 5. studieår med minst ett semester. Ettersom utveksling på LLM-nivå gjennomgående er av høy kvalitet, jf. ovenfor, er dette uheldig. Forsinket gjennomføring straffes dessuten av det nye finansieringssystemet, selv om UiB foreløpig har lagt opp til at denne kostnaden dekkes sentralt. Ettersom det gjennomgående bare vil være selve masteroppgaven som gjenstår, er det ikke så mye fakultetet kan få gjort med studenter som legger opp til et semesters forsinkelse for å kunne ta en LLM-grad på 5. året. Selv om vi ikke selv skulle legge til rette for dette, står studentene fritt til selv å søke seg inn på et LLM-program og de vil kunne få støtte fra Lånekassen til å finansiere dette også når det ikke er forhåndsgodkjent som utveksling. Og selv om vi ikke innvilger et semester pause i studiene på slutten av 5. året, så kan studentene bare oversitte innleveringsfristen og utsette innleveringen av masteroppgaven til neste semester.

En tredje innvending er at det er høyst usikkert om en avgrensning til 60 studiepoeng er tilstrekkelig til å redusere den økte utvekslingen vi nå opplever. Selv om det på studieordningen av 2003 har vært opp mot 50 prosent av studentene som har vært på utveksling, så har flertallet bare utvekslet i ett semester (30 studiepoeng). Foreløpige tall fra 2021-ordningen og 3. studieår tyder på at andelen som reiser på utveksling har økt til langt over halvparten av studentene (slik sett har tilretteleggingen for «lavterskel» utveksling på 3. studieår vært en suksess). Dersom mange av disse studentene reiser ut på nytt på 5. året, vil de nødvendigvis ende opp med langt mer enn 30 studiepoeng totalt fra utveksling.

²⁰ 85 studiepoeng etter den bebudete justeringen av JUS233 *Komparativ rett* fra 2 til 7 studiepoeng.

²¹ Inkludert fakultetets LLM-program i EU and EEA law (og eventuelle fremtidige LLM-program).

Dersom fakultetet vil begrense samlet utveksling til 60 studiepoeng samtidig som studentene står fritt til å velge mellom utveksling på 3. og 5. studieår, så kan et alternativ være et tilleggskrav om at studentene *enten* tar et av de norskspråklige valgemenene på 3. studieår *eller* et av de norskspråklige fordypningsemenene på 5. studieår. Et slikt tilleggskrav harmonerer med ønske om å sikre et tilstrekkelig stort innslag av norsk rett i graden, og det vrir utvekslingen på 5. året i retning av emner med skriftlige arbeider som kan godkjennes som tilsvarende våre masteroppgaver på 20 studiepoeng. Samtidig er ikke slike emner så lette å finne, og de finnes kun ved studiesteder med karakterkrav og ofte også skolepenger, så det kan innvendes at det i realiteten vil være en nokså kraftig begrensning av utvekslingsmulighetene på 5. studieår for studenter som alt har utvekslet på 3. året og/eller har et karaktersnitt under «ren» C.

En konsekvens av en begrensning av samlet utveksling til 60 studiepoeng vil trolig være at en del studenter avstår fra utveksling på 3. studieår for å ha muligheten for et helt års utveksling på 5. året i behold. Hvor stor denne effekten vil være, er det imidlertid vanskelig å mene noe om.

7. Ingen utveksling på enten 3. eller 5. studieår

Et enda kraftigere tiltak vil være regler som helt avskjærer utvekslingsmulighetene, enten på 3. eller på 5. studieår. Her er det i alle fall tre hovedvarianter:

- Ingen utveksling på 5. år for studenter som har vært på utveksling på 3. år
- Ingen utveksling på 3. år
- Ingen utveksling på 5. år

Den faglige begrunnelsen for alle disse variantene må være at ett opphold er tilstrekkelig for å oppnå læringsutbyttet knyttet til internasjonalisering, språkferdigheter og rettskulturelle perspektiver. Eller annerledes formulert: at undervisningsopplegget på fakultetet på hhv. 3. og 5. studieår er så bra at studentenes samlede læringsutbytte blir størst av at de nøyer seg med ett utvekslingsopphold.

Alle disse alternativene vil samtidig være uforenlige med en eventuell fremtidig to-delning av studiet til bachelor- og masternivå, siden utveksling etter gjeldende regelverk må være en mulighet for begge nivåene. Alle alternativene vil nok også oppfattes som nokså drastiske innstramminger sammenlignet med dagens ordning, selv om de to første alternativene egentlig bare er en retur til situasjonen under forrige studieordning.

En innstramning som avskjærer også LLM-utveksling på 5. studieår vil kunne bli utfordret av studenter som mener at et gitt LLM-program ved et anerkjent utenlandsk universitet må vurderes som likeverdig med vårt 5. studieår. Formelt sett må likevel fakultetet kunne innføre en praksis hvor det kreves at masteroppgaven på et LLM-program faktisk er beregnet til minst 20 ECTS av vertsinstitusjonen for at vi skal godkjenne den som tilsvarende en JUS390-oppgave på 20 studiepoeng. Blant de i underkant av 20 LLM-avtalene fakultetet har i dag, er det 7 av programmene som har en masteroppgave på 20 ECTS eller mer. De resterende programmene har alle oppgaver som i lengde tilsvarer den norske masteroppgaven, men med studiepoengverdi/creditverdi som er lavere enn for den norske masteroppgaven. Programmet som *helhet* er likevel et fulltidsstudium, slik at de studiepoeng som ikke avlegges i tilknytning til oppgavekomponenten i programmet isteden avlegges i tilknytning til ekstra emner. Fakultetet har langvarig praksis for å se året eller semesteret

under ett når det gjelder vurdering av studiepoeng ved godkjenning av masteroppgave. Hvis vi endrer denne praksisen vil fakultetet i betydelig grad begrense muligheten for å erstatte 5. året på fakultetet med LLM-studier.²²

Fjerning av utvekslingsmulighetene på enten 3. eller 5. år vil måtte begrunnes med at det faglige tilbudet i Bergen det aktuelle semesteret/året er av en slik karakter at det ikke kan erstattes. En innvending vil være at mesteparten av undervisningen på disse årene i dag inneholder valgmuligheter, slik at eneste fellesemner er henholdsvis JUS232 *Retts historie og komparativ rett* og JUS350 *Juridiske utredningsarbeider*. Det er enklere å argumentere for at emner som alle studenter må ta er «uerstattelige» enn valg-/fordypningsemner, selv om en kan si at en viss mengde emner med fokus på norsk rett er en integrert del av en mastergrad fra Norge i rettsvitenskap. Samtidig trenger samfunnet jurister både med ferdigheter i språk og andre rettssystemer, både kulturelt og innholdsmessig.

En tung innvending mot en løsning hvor utvekslingsmuligheten på 3. studieår reverseres er at dette semesteret faglig sett fremstår som langt mer egnet for «lavterskel» utveksling enn 5. studieår. For utveksling på 3. studieår er det lettere å akseptere at det faglige nivået på utvekslingsoppholdet kanskje ikke alltid er like høyt som hvis studenten hadde oppholdt seg i Bergen – fokus er mer på språk, metodisk refleksjon og rettskulturell kompetanse. Særlig for studenter som ikke er mer enn gjennomsnittlig gode i engelsk, eller som ønsker å benytte anledningen til å studere på andre fremmedspråk, er dette viktig. Åpningen for utveksling på 3. studieår bygger også på en oppfatning av at det er ønskelig at studentene kommer tilbake til fakultetet med nye perspektiver som kommer til nytte på resten av jusstudiet, både for dem selv og for medstudentene. Utvekslingsmuligheter før 5. studieår har også vært sterkt ønsket av studentene, noe som gjenspeiles i hvor mange av dem som velger å benytte denne muligheten. Det er også ønskelig å få til et aktivt læringsmiljø på 5. studieår på Dragefjellet.

Fra et økonomisk perspektiv er det klart nok at det å fjerne utvekslingsmulighetene på 3. studieår langt på vei fremstår som en attraktiv løsning.

For fakultetets omdømme utad, herunder overfor våre partneruniversiteter, vil en reversering etter så kort tid, være uheldig. Det er nedlagt et stort arbeid for å sikre studentene våre gode utvekslingsmuligheter på bachelornivå, og vi har en rekke partneruniversiteter som er godt fornøyde med å ta imot 3. årsstudentene våre. Samtidig kan fakultetet knapt klandres for ikke å ha forutsett endringene i finansieringssystemet som ble vedtatt i 2023, da rammene for den nye studieordningen ble vedtatt i 2018, noe det vel er håp om forståelse for.

Dersom fakultetsstyret skulle ønske å gå videre med dette alternativet vil det være behov for å vurdere rammene for utvekslingen på 5. studieår. Faglig er det ikke tilrådelig å reversere den innskjerpingen av de krav som vi nå stiller til at utveksling på 5. studieår må være på masternivå. Tvert imot tilsier kvalitetshevingen vi nå gjennomfører på 5. studieår at kravene til utveksling som del av 5. studieår bør heves ytterligere, jf. punkt 3, 4 og 5 ovenfor. Dette vil imidlertid ha som konsekvens at de samlede utvekslingsmulighetene ved en eventuell reversering av utvekslingsmulighetene på 3. studieår vil være *mindre enn de var på 2003-ordningen*. Hvor mye mindre, avhenger av hvor strenge vi vil være med å kreve reelt masternivå på utvekslingen som skjer på 5. studieår.

²² LLM-program med større masteroppgaver vil derimot måtte godkjennes, noe som kanskje kan få noen 5. årsstudenter til å søke seg til LLM-program av lengre varighet.

En annen innvending mot en reversering av utvekslingsmuligheten på 3. studieår er at jusstudiene ved Handelshøyskolen BI (Oslo), UiA, UiS og Høgskolen i Innlandet fremdeles vil ha en slik mulighet, noe som kan tenkes å være av en viss betydning for fremtidige søkertall. Og dersom fakultetet i fremtiden skulle ønske å gå over til en 3+2-modell vil det måtte gjeninnføres utvekslingsmuligheter på BA-delen av studiene. Dette for å tilfredsstille kravene til akkreditering av studietilbud som følger av studietilsynsforskriften og som gjelder for alle gradsprogram.

En konsekvens av avskjæring av utvekslingsmuligheten på 5. året vil temmelig sikkert være høye utvekslingstall på 3. året, som jo da vil gjenstå som eneste utvekslingsvindu på studieprogrammet. Samtidig vil det aldri være slik at *alle* studentene våre vil ønske å reise på utveksling, så hvor mye høyere tallene vil bli sammenlignet med dagens ca. 50 %, er ikke lett å si.

8. Kvoter for utveksling på hhv. 3. og 5. studieår?

Utfordringene knyttet til utvekslingstallene på hhv. 3 og 5. studieår kan muligens også løses ved å fordele studentenes utvekslingsmuligheter mellom de to studieårene – f.eks. slik at halvparten av studentene får utvekslingsmuligheter på 3. året og den andre halvparten på 5. året, etter loddtrekning. Faglig kan dette trolig begrunnes i betraktninger om at kandidatene våre må ha mer norsk rett i studieprogrammet enn de har om de utveksler både på 3. og på 5. studieår, kombinert med oppfatningen av at fakultetet årlig bør utdanne et visst antall jurister som har tatt hver av de fire norskspråklige valgemenene på 3. studieår og hver av de norskspråklige fordypningsemenene på 5. året. Dersom utvekslingsmulighetene på 5. året avgrenses til 30 studiepoeng, kan det hevdes at de to alternativene er likeverdige og slik sett «rettferdige». Samtidig er det grunn til å anta at studentene vil oppleve en slik kvoteordning tilfeldig og urettferdig, og det vil kunne oppstå en rekke spørsmål om unntak og tilpasninger – f.eks. fra studenter som ønsker utveksling på 3. året for å kunne ta forskerlinjen eller praksis hos Jussformidlingen på 5. året, eller som ønsker seg utveksling spesifikt på enten det ene eller det andre året fordi det er akkurat der de avtalene de ønsker å utveksle gjennom finnes.

08.04.2025
HAFR

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-4
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Forslag fra JSU om innføring av anbefalt tidsgrense på skoleeksamen

Saken ble lagt fram for SU i møtet 5. mars 2025 (sak 12/25-2, se vedlegg). SU kom fram til at de ønsket å diskutere saken videre på møtet 30. april, etter at administrasjonen har fått sjansen til å innhente mer informasjon og alternative forslag til hvordan problemene JSU peker på kan løses. Saken måtte utsettes til møtet 4. juni.

Diskusjonene i SU-møtet pekte i retning av at det er enighet om utfordringene som tas opp i notatet, men at det er andre tiltak enn utvidet eksamenstid som bør prøves ut for å bedre det som oppleves som hovedutfordringen: at studentene opplever å ha for lite tid til refleksjon under eksamen og at tidspresset fører til mange søknader om utvidet tid også fra studenter som ikke har reelle behov for dette. Det ble påpekt at utvidet eksamenstid kan gå ut over studenter med reelle tilretteleggingsbehov, og at søknader om andre typer tilretteleggingstiltak som for eksempel endret vurderingsform antakelig vil øke.

Saken ble først fremmet for fakultetsstyret 4. februar 2025 (sak nr. 11/25). Styret gjorde følgende vedtak:

Forslaget oversendes til Studieutvalget, som bes forberede saken før styrebehandling.

Saken har sitt opphav i et initiativ fra studentrepresentantene i fakultetsstyre og fakultetsledelsen har lovet dem at saken skal komme tilbake til fakultetsstyret på siste styremøte før sommeren (som er siste styremøte for dagens fakultetsstyre). Noen av tiltakene som foreslås i denne saken ligger til SU å vedta. Saken legges derfor fram både med forslag til vedtak, og forslag til uttalelse som sendes videre til fakultetsstyret for endelig behandling.

Potensielle tiltak

Da flere emner fikk utvidet skoleeksamen fra 4 til 6 timer i årene etter innføring av digital eksamen fra 2015 var tanken den at omfanget på eksamensoppgavene ikke skulle øke slik at studentene skulle få mer tid til refleksjon. Dette er også en av grunnene til at det etter hvert ble innført ordgrenser på eksamener, noe det etter hvert har blitt på alle obligatoriske emner.

Det er flere konkrete tiltak som kan iverksettes for at intensjonene om å gi studentene mer tid til refleksjon under skoleeksamen skal realiseres:

- Det er klart at de emneansvarlige må kobles på dette arbeidet. Et første steg kan være å avholde et lærermøte med spesielt fokus på eksamensoppgaver: utforming, omfang og studentenes disponering av eksamenstiden

- Bruk av oppgaveutvalget for hver eksamen: vi har tidligere hatt perioder der visedekan for undervisning har deltatt i oppgaveutvalgsmøter for å sikre særlige kvaliteter ved eksamensoppgavene. Dette kan gjeninnføres for en periode, slik at man sammen med de emneansvarlige kan kalibrere omfanget på eksamensoppgavene på tvers av emner. Alternativt kan det innføres en ordning hvor studentrepresentantene kan hente inn studiedekanen i tilfeller hvor de mener oppgaven er for omfattende.
- Presisere oppgaveutvalgets rolle til å vurdere også oppgavens omfang og studentenes tid til refleksjon under eksamen ved å legge til punkter i Instruks for oppgavegjeving og sensur under Oppgaveutvalg
- Presisere i Instruks for oppgavegjeving og sensur at det ikke er studentenes skrivehastighet som skal prøves under eksamen.
- Vurdere kortere ordgrenser

Kostnader ved saleksamen

Fakultetet har innhentet ytterligere informasjon fra Studieavdelingen om kostnader knyttet til lengde på skoleeksamen.

Studieavdelingen melder at det vil medføre ekstra kostnader å forlenge eksamenstiden fra 6 til 8 timer. Per nå har de ikke konkrete tall å komme med, men det er klart at kostnadene vil bli høyere enn det som JSU har skissert i sitt notat. En eksamen på 8 timer er ikke ferdig på 8 timer, som følge av studenter som vil ha rett på ekstra tid.

Kostnadene for alle skoleeksamener ved UiB vil bli høyere fremover, og spesielt de med varighet utover 4 timer. Per nå fordeles disse kostnadene flatt, kun basert på totalt antall kandidater på saleksamen per fakultet. Studieavdelingen og Økonomiavdelingen arbeider med å endre kostnadsfordelingsmodellen slik at fakulteter som har lange eksamener (mer enn 4 timer) må ta en større del av kostnaden - for å fordele de kostnadene som varierer med eksamenstid mer rettferdig, og for å "belønne" eksamener som frigjør plass til et sent skift med eksamen i eksamenslokalene.

Tilrettelegging til saleksamen

I sak [11/25](#) til Læringsmiljøutvalget ved UIB (LMU) fikk det forelagt årsrapport fra nettverk for tilrettelegging og universell utforming. Studieavdelingen meldte da en nedgang i antall søknader om tilrettelegging til eksamen fra 2023 til 2024. De behandlet henholdsvis 1600 saker i 2023 og 1250 saker i 2024. Tallet for 2023 er det høyeste ved UiB, og sammenlikner man med 2019 var det totale antallet 900 tilrettelegginger totalt på skoleeksamen. Nedgangen til 2024 kan ha flere forklaringer: antall skoleeksamener hvert år ved UiB varierer, samtidig som noe av nedgangen skyldes at flere studenter har fått innvilget permanent tilrettelegging og dermed ikke lenger trenger å søke hvert studieår. I årsrapporten peker Studieavdelingen også på det økende presset på enerom til skoleeksamen ved UiB.

I fakultetsstyresak [67/24](#) i møtet 24.09.2024 fikk fakultetsstyret forelagt en sak om tilrettelegging ved skoleeksamener ved Det juridiske fakultet. Ut fra saksnotatet fremgår det at det våren 2024 var i gjennomsnitt 16 % av eksamensoppmeldingene til skoleeksamener som hadde ekstra tid. Studieavdelingen hadde ikke tilsvarende tall fra andre fakultet, men formidlet at det er en trend ved hele UiB, og i sektoren som helhet, om et økende antall studenter som søker tilrettelegging.

Vår 2025, for emner der det ikke har falt sensur, er det per slutten av mai 15 % av oppmeldingene som har tilrettelegging ved Det juridiske fakultet.

Fakultetet har forespurt Studieavdelingen om tilrettelegging til skoleeksamen og lengde på eksamen. Det er i dag ikke så mange skoleeksamener ved UiB på 8 timer, men når det gjelder tilrettelegging for disse eksamenene så opplever Studieavdelingen at de verktøyene som vanligvis hjelper studenter med tilretteleggingsbehov på kortere skoleeksamener, i liten grad er til hjelp på så lange eksamener, og at de nesten gir motsatt effekt. Antallet søknader om endret vurderingsform øker til disse eksamenene. De mener at grunnen til dette er at studentene ikke opplever at ekstratid har så stor verdi i praksis etter å ha sittet i 8 timer og jobbet med eksamensbesvarelsen. Det har da større verdi å få endret vurderingsform; enten til en annen type vurdering eller i å dele opp eksamensgjennomføringen over flere dager. Dette bidrar igjen til å øke presset på knappe tilretteleggingsressurser som blant annet enerom.

Forslag til justeringer i Instruks for oppgavegjeving og sensur:

Som nevnt innledningsvis under potensielle tiltak, har vi tro på bruk av oppgaveutvalgsmøtet for å bedre regulere omfanget på eksamensoppgavene. Oppgaveutvalg, slik vi har ved Det juridiske fakultet, er en unik ordning som de fleste andre fagmiljø ikke har. Det har derfor egenverdi å bruke dette aktivt, noe som fakultetet også har gjort med hell tidligere. For å gjøre dette enda tydeligere enn i dag, foreslås det å ta inn i instruksens eksplisitt tekst som går på omfang.

1.1.2. Arbeidet i utvalet

- a) Eit utkast til oppgave skal leggjast fram for oppgaveutvalet seinast to veker før prøven skal haldast, og oppgåva skal vera endeleg fastsett seinast ei veke før oppgåva skal gjerast kjend. Større endringar i høve til utkastet skal leggjast fram for oppgaveutvalet før oppgåva blir endeleg fastsett.
- b) Oppgaveutvalet skal spesielt kontrollere at oppgåvene er formulerte klårt og eintydig med tanke på fagleg innhald og form for oppgåvesvar, jf. pkt. 1.3. **Vidare skal oppgaveutvalet kontrollere at oppgåvene kan svarast på innanfor den tilgjengelege tida, med tilstrekkeleg tid til refleksjon.**
- c) Der oppgaveutvalet ikkje vert samde, vert avgjerda teken med alminneleg fleirtal. Emneansvarleg har dobbeltstemme. **Om usemja gjeld om oppgåva er for omfattande kan studentrepresentantane krevje at studiedekanen trer inn i utvalet. I slike tilfelle har studiedekanen dobbeltstemme.**
- d) Sensorrettleiinga skal ikkje utarbeidast endeleg før etter at oppgaveutvalet har godkjend oppgåva. Ei momentliste til vurderinga skal vere tilgjengeleg for studentrepresentantane etter at dei har vurdert oppgåva, før dei gjer greie for erfaringane sine for utvalet.

1 . 2 . Nivå på eksamensoppgåver

- a) Eksamensoppgåver skal utformast under omsyn til emnet si læringsutbyteskildring.
- b) Oppgave og sensorrettleiing skal utformast med sikte på at studentane sin samla relevante kompetanse, jf. læringutbyteskildringa, kjem til uttrykk og vert løna.
- c) Det skal takast omsyn til

- a. den tida studentane har til rådvelde for å svare på oppgåva og eventuell ordgrense for oppgåvesvaret. **Oppgåva skal gje tid til refleksjon og må kunne løysast av ein student med heilt vanleg skrivetempo godt innanfor ordinær eksamenstid.**
- b. kva kjelder/hjelpemiddel som er lovlege på den aktuelle eksamen, herunder særleg om studentane har høve til å bruke KI-verktøy til å svare på oppgåva.
- c. om eksamen vert gjennomført i kontrollerte omgjevnader («saleksamen») eller ikkje.
- d. kva nivå i studiet oppgåva gjeld for. Faglege og metodiske forventningar skal byggje på studentane sine samla kunnskapar og ferdigheiter.
- e. om oppgåva skal svarast på i gruppe eller individuelt. f. at vurderinga (sensuren) skal skje i samsvar med dei kvalitative karakterskildringane og "Utfyllende retningslinjer for karakterfastsettelse i juridiske fag", jf. pkt. b)b)

Forslag til vedtak:

Endringer i Instruks for oppgavegjeving og sensur punkt 1.1.2, b og 1.2, c vedtas som foreslått med virkning fra studieåret 2025/2026.

Forslag til uttalelse:

- 3. Studieåret 2025/2026 ber fakultetsstyret om at visedekan for undervisning deltar som observatør på et utvalg oppgaveutvalgsmøtene for sikre at bekymringene som er tatt opp av studentrepresentantene blir ivaretatt
- 4. Tidlig i høstsemesteret 2025 inviterer visedekan for undervisning de emneansvarlige for obligatoriske emner, JSU og SU til et lærermøte for å diskutere eksamensoppgavenes omfang
- 5. Fakultetsstyret tar SUs vedtatte endringer i Instruks for oppgavegjeving og sensur punkt 1.1.2, b og 1.2, c til orientering

INGVSTR/CHO/HAF 28.05.2025

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 12/25-2
Møtedato: 05.03.2025
Journalnummer: 2025/237

Forslag om innføring av anbefalt tidsgrense på skoleeksamen

Juridisk studentutvalg (JSU) har sendt inn forslag om innføring av anbefalt tidsgrense på skoleeksamen, samt resultater fra gjennomført spørreundersøkelse (vedlegg 1). En orientering fra fakultetet om eksamenslengde i masterprogrammet i rettsvitenskap følger med saken (vedlegg 2).

Saken legges frem som uttalesak for studieutvalget før behandling i fakultetsstyret.

17.02.2025
ANNNI/CHO

Vedlegg 1:

Forslag om innføring av anbefalt tidsgrense på skoleeksamen

Bakgrunn og formål

Tidsgrensen på skoleeksamen er per i dag ikke regulert i fakultetets *Instruks om oppgavegjeving og sensur*. Som utgangspunkt, står emneansvarlig derfor fritt til å fastsette tidsrammen på skoleeksamen etter eget skjønn. I praksis har det likevel utviklet seg en normal på seks timer i emner med ti eller flere studiepoeng.

Gitt at fakultetet ellers har normert utformingen av eksamensoppgaver gjennom den nevnte instruksen (punkt 1.3.), mener vi spørsmålet om tidsgrenser er for viktig til å unndras en normert standard, basert på en større diskusjon der også studentene, og deres verdifulle erfaring med eksamenssituasjonen, blir hørt. Vårt forslag er derfor at det inntas en anbefalt tidsgrense i instruksen, slik Fakultetsstyret har kompetanse til etter punkt 7. Videre foreslår vi at denne anbefalingen inneholder en utvidelse av dagens normale tidsgrense, fra seks til åtte timer.

Forslaget er fremsatt etter diskusjoner med Juridisk Studentutvalg (JSU), som har undersøkt studentenes meninger om seks-timers skoleeksamen. Undersøkelsen viser at forslaget har støtte blant studentene.²³

Formålet med den foreslåtte normeringen er ikke å frata emneansvarlig den endelige myndigheten til å fastsette en kortere tidsgrense enn åtte timer på skoleeksamen – det er tale om en *anbefaling*. Som begrunnet nedenfor, anser vi likevel dagens tidsgrense for å ha flere uheldige sider som best håndteres ved å redusere tidspresset i eksamenssituasjonen. Det følger av dette at forslagets sentrale formål er å dempe nettopp tidspresset, og at en parallell utvidelse av eksamensoppgavene, i takt med tidsgrensen, derfor vil virke mot forslagets hensikt. Skulle forslaget lede til en vesentlig utvidelse av eksamensoppgavene, bør anbefalingen revurderes.

Samtidig har vi tro på en lojal etterlevelse av anbefalingen, da vi mener den har gode grunner for seg. I det følgende vil vi oppsummere disse i tre punkter. Avslutningsvis følger en kort redegjørelse for de økonomiske virkningene av forslaget en beskrivelse av de konkrete endringene i instruksen.

1. En mer naturlig prøvingssituasjon

I henhold til UiBs studieforskrift § 7-1(2), er formålet med eksamen «dels å gi studentar tilbakemelding som fremjar læring og dels å etterprøve den kunnskapen, dei ferdigheitene og den kompetansen studentane skal ha tileigna seg i løpet av emnet».

I grove trekk kan formålet inndeles i *læring* og *etterprøving*. Målestokken begge hovedformål holdes opp mot er emnets læringsutbytte, som i både UiBs studieforskrift og digitale

²³ Se JSUs innspill

emneoversikt.²⁴ I samtlige av dagens obligatoriske emner²⁵, står juridisk metode helt sentralt i læringsutbyttet under alle tre punkter – enten som uttalt læringsmål eller som nødvendig forutsetning. I den grad man kan tale om et generelt læringsutbytte i fakultetets studieordning, spiller altså juridisk metode en nøkkelrolle.

Dette bør også være retningsgivende for de generelle kravene til eksamensoppgaver.

Selv om rask oppgaveløsning kan avsløre god metodisk forståelse, krever juridisk metode tidvis også mer dyptgående, analytisk tenkning. Et praktisk eksempel er hvordan anvendelsen av reelle hensyn kan involvere konsekvens- og rimelighetsbetraktninger, systemvurderinger eller vurderinger av retts teknisk art, som aktualiseres i tilknytning til det konkrete rettsspørsmålet, og derfor ikke kan innøves på forhånd. For å være noe mer enn sjablongmessig rettsretorikk, krever disse vurderingene tid. Like fullt kan de være nødvendige for oppbygningen av en overbevisende rettslig argumentasjon.

Konsekvensen av å gi eksamener der tidspresset er høyt, er derfor at mange studenter inntar en formel-basert tilnærming til juridisk oppgaveskriving. Denne etterligner juridisk metode, men er lite gjennomtenkt i relasjon til det konkrete rettsspørsmålet. Her foretrekkes den generelt anvendbare argumentasjonen fremfor den nyanserte, og det enkle resonnementet fremfor det mer kompliserte. Hva som er fornuftig i lys av rettskildelærens idealer, havner i baksetet. På sitt minst overbevisende, tar den gjerne form av en overfladisk pro-kontra-vurdering, før den med en overgang som språklig sett impliserer logisk nødvendighet («det er *dermed* avgjørende at»), munner ut i en konklusjon som juridisk og logisk ikke følger klart av premissene.

Vår påstand er at denne tilnærmingen ikke representerer god juridisk metode, at den fremprovoseres av en eksamenssituasjon med høyt tidspress, og at denne eksamenssituasjonen virker toneangivende for hvordan studenter tilnærmer seg juridisk oppgaveskriving mer generelt. Vi ser også at mange studenter bruker uforholdsmessig mye tid på å lære seg standardformuleringer og sjablongmessige argumentasjonsmønstre som kan anvendes på eksamen. Dette er forhold som har en negativ innvirkning på hovedformålet knyttet til studentens læring.

Tidsgrensen har også en side til hvilke juridiske ferdigheter fakultetet ønsker å etterprøve på eksamen, og dermed styrke blant studentene. Som fastsatt i instruksens punkt 1.2.(c) bokstav a, må nivået på eksamensoppgaven ta hensyn til den tiden kandidatene har tilgjengelig på eksamen. En seks-timers eksamen vil derfor måtte prøve studentene i lettere tilgjengelig kunnskap enn hva som er mulig med åtte timer. Denne kunnskapen – som gjerne er regelorientert, krever et mindre innslag av tolkning og har tydelige holdepunkter i rettskildene – kan enklere reproduseres med kunstig intelligens (KI). Det er derfor grunn til å tro at den vil være mindre betydningsfull for fremtidige jurister, som i større grad vil måtte beskjeftige seg med de rettslige problemstillingene KI ikke gir fullgode løsninger på. Som *Veiledning for emneansvarlige og andre undervisere om KI i forbindelse med undervisning*

²⁴ Se <https://www4.uib.no/emner>. er oppsummert med stikkordene «kunnskaper», «ferdigheter» og «kompetanse».

²⁵ Medregnet er da JUS100 Exfac Innføring i juridisk metode, JUS211 Familie- og arverett, JUS212 Avtalerett, JUS213 Erstatningsrett, JUS2014 Tings- og immaterialrett, JUS215 Juridisk metode, JUS221 Rettstaten: statsrett, europarett og folkerett, JUS222 Forvaltningsrett, JUS231 Obligasjonsrett, JUS345 Strafferett, JUS346 Rettergang og JUS347 Allmenn formuerett.

og vurdering²⁶ klart viser, kjennetegnes disse problemstillingene av å være nye/utypiske, samt metodisk og analytisk krevende. Av den grunn er de også mer tidkrevende. For å gi dem rom på skoleeksamen, er det hensiktsmessig med en utvidelse av tidsgrensen.

Et annet nærliggende poeng, er at det helst bør være sammenheng mellom læringsutbyttet som etterprøves på eksamen og de ferdighetene som er viktige for praktiserende jurister. Vårt inntrykk er at effektivitet er en viktig egenskap i mange juridiske yrker, men at det tilnærmet aldri kreves et skrive tempo lik det vi kjenner fra dagens skoleeksamen. Til gjengjeld kreves det nesten alltid at man skriver godt og veloverveid. Dette bør gjenspeiles i hvordan studentene prøves. Med en utvidelse av tidsgrensen, beveger vi oss nærmere den balansen mellom effektivitet og kvalitet i skrivingen som kreves i det praktiske yrkesliv. Det samme gjelder innsatsperioden, som for de fleste praktiserende jurister består av en arbeidsdag på (minst) åtte timer.

2. Utvidelse som reaksjon på redusert bruk av hjemmeeksamen

Varierte vurderingsformer som så langt som mulig og rimelig prøver bredden i relevante ferdigheter for virket som jurist, som i seg selv er variert og bredt, bør være et mål for vurderingssituasjonene. Mange ferdigheter kan prøves på en sekstimers skoleeksamen, men ikke alle. Det er heller ikke slik at alle relevante ferdigheter vektlegges likt i en slik prøvingssituasjon.

Problemet, altså skeivheten i hvilke ferdigheter som premieres, har blitt bøtt på med en viss bruk av hjemmeeksamen i enkelte fag. Dette er særlig JUS221, JUS232, og visse valg- og spesialemer. Hjemmeeksamen gir andre muligheter for prøving, og mulighet for annerledes prøving, enn skoleeksamen. Under hjemmeeksamen prøves i større grad det å skrive godt, enn det å skrive fort. Evne til dybde og grundighet i argumentasjonen belønnes også her relativt sett mer målt mot evnen til raskt å produsere noe som framstår som sammenhengende argumentasjon – litt satt på spissen. Hjemmeeksamen gir muligheten til å utvikle lengre resonnementer, og premierer studenter som har de høyst relevante evnene som er beskrevet over.

Som resultat av kvantespranget i utviklingen av KI med og etter Chat-gpt 4, kan man enn så lenge ikke vente annet enn at bruken av hjemmeeksamen vil bli redusert, og dermed enda mer beskjeden enn den er i dag. Språkmodellene er rett nok ikke briljante på norsk juss enda, men dette fremstår som et spørsmål om tid.

For å bøte på deler av konsekvensene av hjemmeeksamens sannsynlige forestående tilbakerulling, bør en lenger skoleeksamen vurderes. Dette vil i noen grad legge til rette for å dyrke de nevnte ferdighetene, som god skriving, og dyp og lang resonnering. En lenger skoleeksamen vil også gjøre det lettere for emneansvarlig å lage mer varierte oppgaver, da blant annet oppgaver der deler av besvarelsen knytter seg til å bearebeide tidligere arbeid.

3. Tilrettelegging ved eksamen

Tilrettelegging ved eksamen har til formål å sikre at studenter med tilretteleggingsbehov, skal ha lik mulighet som sine medstudenter til å prestere på eksamen. Det er viktig at tilretteleggingsordningen sikrer lik tilgang til vurdering ved å kompensere for ulemper som

²⁶ Styresak 78/24 fra fakultetsstyremøtet 5. november 2024.

kan oppstå på grunn av individuelle funksjonsnedsettelse, uten å gi noen urettferdig fordel. Dersom ordningen misbrukes av studenter som ønsker å omgå tidspresset ved skoleeksamener, kan dette ha som ytterste konsekvens at tilretteleggingsordningen mister sin evne til å avhjelpe reelle funksjonsnedsettelse.

Det er en utbredt oppfatning blant studentene ved fakultetet at reglementet for tilrettelegging ved skoleeksamen ikke virker etter sin hensikt. Redusert tillit til ordningen og mistanken om at den lett kan misbrukes, kan føre til at medstudenter, undervisere og administrasjonen stiller spørsmål ved legitimiteten til de som faktisk har et reelt behov for tilrettelegging. Det er svært uheldig at studenter med et reelt behov for tilrettelegging ved eksamen opplever mistenksomhet eller kommentarer fra medstudenter som antyder at de får en "fordel" fremfor nødvendig hjelp. Å gjenopprette tilliten til ordningen er viktig for å sikre dens effektivitet, samt redusere fordommer mot dem som benytter seg av den.

Dersom tidspresset ved eksamen reduseres, sammenlignet med dagens nivå, vil dette kunne bidra til å styrke tilliten til ordningen. Dette er fordi en slik eksamensmodell trolig vil redusere antall studenter som søker om utvidet tid av utelukkende strategiske grunner.

Økonomiske virkninger

Vi antar at forslaget vil ha liten økonomisk betydning for fakultetet. Dette skyldes at dagens tidsgrense på seks timer allerede umuliggjør gjennomføringen av flere eksamener på samme dag i ett og samme eksamenslokale. Forslaget vil altså, så vidt vi kan se, ikke ha en innvirkning på internhusleien i forbindelse med gjennomføring av eksamen. Ettersom forslaget ikke innebærer å utvide ordgrensen, vil det heller ikke ha betydning for sensurkostnadene.

Forslaget vil riktignok kreve lenger tilstedeværelse for eksamensvaktene, og derfor en viss økning i honorarutgifter. Det lyktes oss ikke å finne honorarsatsene for eksamensvakter ved UiB, men basert på satsene til UiO (258 kroner per time)²⁷ og NHH (245 kroner per time)²⁸, antar vi som nevnt at den samlede utgiftsøkningen vil være relativt beskjeden. Ved bruk av 20 eksamensvakter og en honorarsats på 250 kr per time, vil utvidelsen for eksempel medføre økte honorarutgifter på 5000 kr per skoleeksamen. Da er det ikke tatt hensyn til at mange studenter som i dag har utvidet tid kan tenkes å la være å søke om slik tilrettelegging etter en generell utvidelse av tidsgrensen; noe som vil gi en samtidig kostnadsreduksjon.

Det konkrete forslaget

Nytt punkt 1.3.6 i Instruks om oppgavegjeving og sensur:

For eksamensoppgaver til skuleeksamen i emnar med 10 eller fleire studiepoeng, anbefalast ei normal tidsgrense på 8 timar.

Nåværende punkt 1.3.6 omgjøres til punkt 1.3.7, med følgende endringer:

~~1.3.6.~~ 1.3.7. Faste ordgrenser for eksamenssvar på 1. – 4. studieår

Studieutvalet vedtok i sak 17/22 å etablere faste ordgrenser for eksamenssvar på 1. - 4. studieår. Ordgrenser for eksamenar med mappevurdering (deleksamenar) som

²⁷ <https://www.uio.no/for-ansatte/ansettelsesforhold/utbetalinger/lonnstabeller-satser/eksamensinspeksjon.html>.

²⁸ <https://jobbsafari.no/jobb/eksamensvakt-2797301>.

vurderingsform eller eksamenar med kortare/lengre eksamenstid må vurderast for det enkelte emne.

Det vil i særskilte tilfelle, etter søknad til studieutvalet, være mogleg å fastsette andre ordgrenser.

Eksamensform/oppgåvetype	Absolutt ordgrense
4 timers skoleeksamen, Bestått/Ikke bestått	3000
6-8 timers skoleeksamen, Bestått/Ikke bestått	4000
4 timers skoleeksamen, karakter A-F	3000
6-8 timers skoleeksamen, 1.-3. studieår, karakter A-F	4000
6-8 timers skoleeksamen, 4. studieår, karakter A-F	4500
2-5 dagers hjemmeeksamen, karakter A-F	5000
Obligatorisk oppgave – 1. studieår	3000
Obligatorisk oppgave – 2. studieår	4000

Bergen, 20.01.2025

Henrik Helgeland
Styremedlem gruppe D

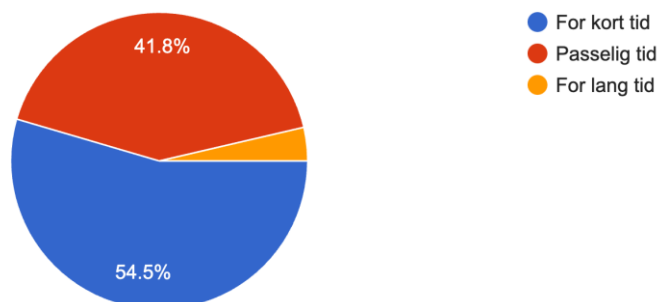
Christine Egebakken
Styremedlem gruppe D

Magnus Straumann Flesjø
Styremedlem gruppe D

Vedlegg – Resultater fra JSUs spørreundersøkelse (Totalt 55 svar)

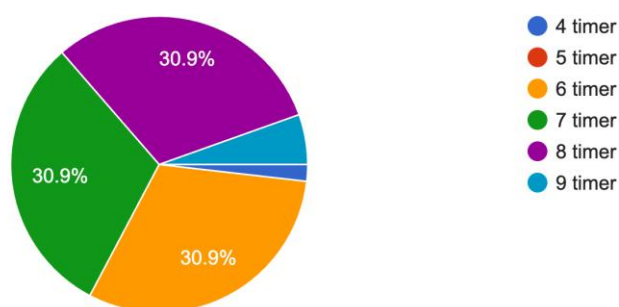
Hva synes du om 6 timer som eksamenstid for skoleeksamen, der ordgrensen er på mellom 3000-4000?

55 responses

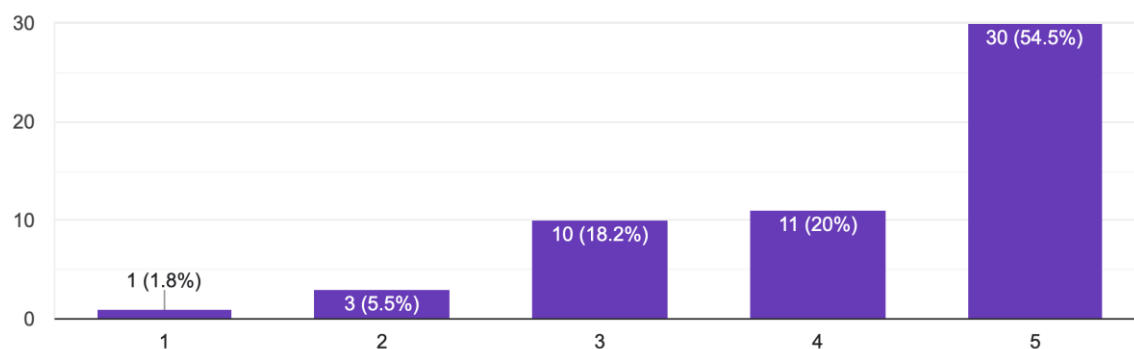
Hva er en ideell tidsramme for en eksamen med en ordgrense på mellom 3000-4000.

55 responses

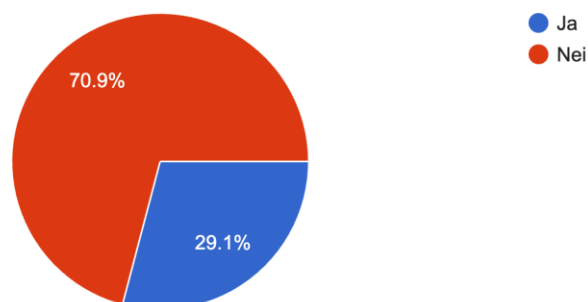
I hvor stor grad opplever du at tidsrammen øker stressnivået under skoleeksamen?

55 responses

Har du benyttet muligheten til å søke om utvidet tid ved en 6-timers skoleeksamen?

55 responses

Har du andre tenker/kommentarer om 6-timers eksamen, der ordgrensen er på mellom 3000-4000?

13 responses

Alt for mange områr systemet for å få utvidet tid. Folk som er veldig ressurssterke og ikke sliter med noe son helst på ekte får utvidet tid fordi de snakker legen sin til å begrunne det. Ugreit! Når du reiser deg og over halve lokalet har utvidet tid er det tydelig at denne ordningen ikke fungerer som tiltenkt. Alle burde fått mer tid.

Det er greit med seks timer, men ordgrensen burde ikke nødvendigvis økes, og den burde senkes fir kortere eksamner.

Jeg tenker det er bra fordi det økte stressnivået på grunn av tiden holder fokuset skjerpet. Lengre tid vil bare bli en bjørnetjeneste, for de som ikke trenger det i utgangspunktet.

Synes det er kjipt at det synes å være så «lett» å få utvidet tid. Gjør at vi andre straffes for å ikke lyve om egen helsetilstand.

Jeg føler ikke nødvendigvis at det er ordgrensen som er problemet, men mer at emneansvarlige gir for omfattende oppgaver på eksamen. En økning i legde på eksamen er dermed bare ønskelig dersom det også gjenspeiles i oppgavene man får på eksamen.

Bedre med heimeeksamen. Reflekterer korrekt forståing og kunnskap bedre.

Lang tid, blir fryktelig stor forskjell på de med utsatt tid kontra normert tid

En slank tidsramme øker forskjeller blant studentene. Alle skriver i ulikt tempo uten at det nødvendigvis gjenspeiler hvilken fagkunnskap de besitter. Heller ei er dette gyldig grunn for å søke utvidet tid. Ved å innføre større tidsrammer eller lavere ordgrenser vil studentene i større grad kunne konkurrere på like vilkår. De som skriver raskt kan gi seg tidlig, og de som ellers måtte levert et uferdig arbeid, kan sitte tiden ut. Jeg kan ikke se at lengre tid på eksamen, eller lavere ordgrense (helst begge) vil påvirke studentene eller fakultetet negativt. Jeg ser det økonomiske aspektet ved utvidet tid, men er det virkelig økonomi som skal sette foten i døren for et mer inkluderende prøvingssystem som ser den enkelte student? Svaret må åpenbart være nei.

Synes ikke skoleeksamen reflekterer det man kan på en god måte, da nesten alt handler om dagsform, flaks med oppgave, flaks med sensor. Mener skoleeksamen er litt utdatert, og at man bedre ivaretar målet om å vise kunnskap ved for eksempel mappeinnlevering eller hjemmeeksamen, hvor stressnivået også senkes.

Jeg mener at tidsbegrensningen gjør eksamen stressende, men jeg mener likevel ikke at det gjør noe. En 8-timers eksamen ville (tror jeg) vært langt mer utmattende fordi jeg personlig ville sittet med det samme adrenalin og stresset som en eksamen naturligvis medfører, i lys av bare å være eksamen, i 2 timer lenger enn per nå med 6-timers eksamen. Jeg liker 6 timer

Det er alltid kamp om ordgrensen, noe som ikke gjenspeiler det virkelige liv når vi skal ut i arbeid.

Nei

Jeg skrev en oppgave på 2000 ord og brukte godt over 9 timer her om dagen....

Vedlegg 2:

Orientering fra fakultetet om eksamenslengde i masterprogrammet i rettsvitenskap:

Ved omlegging fra Cand.Jur.-studiet til femårig masterprogram i rettsvitenskap gikk studiet over til å bli modulbasert og ha utstrakt bruk av studentaktiv undervisning og problembasert læring. Det skulle legges mer ressurser i undervisningen enn i prøving og obligatoriske elementer i undervisningen skulle inngå i endelig sertifisering av kandidatene. Det skulle være flere emner enn tidligere og hvert emne skulle ha sin egen vurdering. Vurderingsform for de aller fleste obligatoriske emner var 6 timers skoleeksamen, noen også med hjemmeeksamen. Etter kort tid ble dette endret til obligatorisk kursoppgave og 6 timers skoleeksamen for de fleste emnene.

Skoleeksamen ble kortet ned fra seks til fire timer i fakultetsstyrets budsjettvedtak for 2009, sak 85/08 den 16. desember 2008. Dette gjaldt alle obligatoriske emner på 1.-4. studieår. Bak den konkrete avgjørelsen lå rent økonomiske betraktninger. De nye spesialemnene som startet opp høst 2008 hadde allerede 4 timers skoleeksamen.

I årene etter dette var ønsket om utvidet eksamenstid til 6 timer oppe til vurderinger flere ganger etter initiativ fra de emneansvarlige og ble hver gang avvist. De avgjørende hensynene var samlet ressursbruk og hensynet til å allokere ressursbruken mellom undervisning og vurdering.

I sak 10/15 vedtok fakultetsstyret i møte 03.02.2015 at hovedregel for eksamen er digital eksamen. Dette ga både fakultetet og studentene et større handlingsrom.

For fakultetet var det nå lettere å utvide eksamenstiden til 6 timer for å kunne imøtekomme de emneansvarliges ønsker og i å gi studentene mer tid til refleksjon og til å disponere tekst under eksamen, og bidra til å senke stressnivået. Eksamensoppgavene skulle i all hovedsak være like som for en 4 timers skoleeksamen men med rom for å prøve studentene noe bredere. Dette ble vedtatt innenfor de da gjeldende økonomiske rammene.

I møtet 10. juni 2015 vedtok SU i sak 48/15 følgende:

Sak 48/15

Seks timers skoleeksamen. Notat fra studiedekanen.

Vedtak

1. Eksamenstiden økes til seks timer for alle tre emnene på fjerde studieår; JUS241 Strafferett, JUS242 Rettergang og JUS243 Alminnelig formuerett med virkning fra studieåret 2015/2016.
2. Eksamenstiden økes til seks timer for JUS124 Tingsrett og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter med virkning fra studieåret 2015/2016.
3. Det innføres ikke ordgrense for besvarelsene.
4. Denne ordningen gjennomføres innenfor gjeldende økonomiske rammer.
5. Ordningen evalueres etter studieåret 2016/2017.

I årene etter ble det innført 6 timers skoleeksamen på flere emner: JUS123 Forvaltningsrett II fra vår 2018, JUS122 Erstatningsrett fra høst 2019 og JUS131 Kontraktsrett II fra høst 2020.

Sensorene klagde etter hvert over mer arbeid med å lese lange besvarelser som innholdsmessig ikke var bedre enn tidligere. På bakgrunn av dette, og for å sikre studentene mer faktisk tid til refleksjon under eksamen ble det etter hvert innført ordgrenser på de fleste eksamenene på 1.-3.studieår, og det har etter hvert blitt innført ordgrense også på 4.årseminene.

Etter dialog med sensorkorpset vedtok fakultetsstyret at honorar for sensur av 4.årseminene og for retting av obligatorisk kursoppgave skulle økes fra februar 2020.

25.02.2025

CHO

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-5
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Søknader om forskningstermin

Unntatt offentligheten jf. Offl. § 25

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-6
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Studiekvalitetsmelding for studieåret 2024/2025 for Det juridiske fakultet

Ifølge Universitetet i Bergens kvalitetssikringssystem for kvalitet i utdanningen²⁹ skal alle fakultetene levere en årlig studiekvalitetsmelding til UiB som er utgangspunkt for dialogmøter med universitetsledelsen. I forbindelse med revisjonen av kvalitetssystemet for utdanning, justeres studiekvalitetsmeldingene til å omhandle studieår istedenfor kalenderår. På bakgrunn av fakultetenes studiekvalitetsmøter og dialogmøtene med universitetsledelsen utarbeides UiBs årlige studiekvalitetsmelding som blir presentert for utdanningsutvalget og universitetsstyret.

Følgende tema skal omtales i fakultetenes og UiBs samlede studiekvalitetsmeldinger.

- oppfølging av foregående års studiekvalitetsmelding
- hovedkonklusjoner fra dialogmøter
- gjennomførte og planlagte emne- og programevalueringer
- eventuelle endringer i fakultetets langsiktige plan for studieporteføljeplaner og prioriteringer med kopling til universitetets strategi og utviklingsavtalen med Kunnskapsdepartementet.

Utover disse punktene, velger fakultetene selv hvilke tema det er relevant å inkludere i egne meldinger.

Forslag til studiekvalitetsmelding for 2024/2025 legges frem for Studieutvalget slik at utvalget kan komme med en uttalelse når meldingen går videre til fakultetsstyret.

Vedlegg 1: Studiekvalitetsmelding 2024/2025 for Det juridiske fakultet

²⁹https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/uibs_kvalitetssystem- systembeskrivelse.pdf

Foto.: EivinSenneset

Studiekvalitetsmelding 2024/2025

Det juridiske fakultet

Innhold

Oppfølging av foregående års studiekvalitetsmelding	52
Studiekvalitetstiltak	53
Utvikling og oppfølging som følge av prosjektet «Bedre læring, bedre jurister»	53
Digital kompetanse i jussutdanningen	53
Revisjon av studieordningen	54
Evalueringer	55
Gjennomførte emne- og programevalueringer for siste studieår	55
Planlagte emne- og programevalueringer	55

Oppfølging av foregående års studiekvalitetsmelding

Det juridiske fakultet har ett hovedstudieprogram; det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap. Formelt sett har fakultetet også et eget toårig masterprogram i rettsvitenskap hvor det tas opp studenter som har en 3-årig bachelorgrad i rettsvitenskap fra UiS, UiA eller Høgskolen i Innlandet og som fullfører sin mastergrad hos oss. Reelt sett er det likevel snakk om bare ett program fordi studentene som tas opp på toårig program fullfører sin mastergrad i full integrasjon med de to siste studieårene på det femårige masterprogrammet.

Fra høstsemesteret 2024 startet første kull på Master of Laws (LL.M.) programme in EU and EEA Law.

Fakultetets studieutvalg er programstyre for alle fulltidsstudiene ved fakultetet. Studiedekanen er leder for utvalget og for studieprogrammet. Ettersom fakultetet heller ikke har noen institutter, har studieutvalget og studiedekan i praksis også mange av de funksjonene som på andre fakulteter ligger til henholdsvis instituttstyre (eller lignende) og instituttleder. Denne temmelig enkle strukturen og organiseringen medfører at det meste av studiekvalitetsarbeidet ved fakultetet gjennomføres i fortløpende aktivitet og kontakt mellom studiedekan, studieadministrasjon og de ansvarlige for de enkelte emnene på vårt studieprogram. Studentene innlemmes i arbeidet på flere nivåer, primært gjennom Juridisk studentutvalg (JSU). «Dialogmøter» gjennomføres slik fortløpende gjennom året ved vårt fakultet, og eventuelle behov for små og store justeringer og kvalitetsforbedringer fanges raskt opp.

Oppfølgingen av foregående års studiekvalitetsmelding går derfor frem av de tiltak og satsningsområder som kommer frem av meldingen her.

Fakultetet koordinerer også to tverrfakultære erfaringsbaserte masterprogram i henholdsvis kommunal ledelse og i operativ ledelse og myndighetsutøvelse. Disse programmene har egne

programstyrer. I tillegg har fakultetet en modul inn i den erfaringsbaserte fellesgraden Master i offentlig forvaltning.

Studiekvalitetstiltak

Utvikling og oppfølging som følge av prosjektet «Bedre læring, bedre jurister»

Prosjektet har vært en sentral drivkraft i utviklingen av studiekvalitet ved masterstudiet i rettsvitenskap de siste årene. Prosjektet ble avsluttet i 2024. Det har styrket integrasjonen mellom utdanning og pedagogisk forskning, og løftet juridisk didaktikk som et selvstendig forskningsfelt. Dette har også resultert i etableringen av en egen forskergruppe ved fakultetet og et nordisk nettverk i samarbeid med CELL ved UiO.

Samtidig har prosjektet også synliggjort at lærings- og vurderingsformer bør utformes og gjennomføres, i lys av forståelse av de enkelte rettsområdenes særlige karakter. For eksempel har ekskursjoner i miljørett gitt studentene bedre forståelse for samspillet mellom juss og samfunn, mens rollespill i barnerett har styrket innsikten i rettsprosessens ulike roller. Vi har også sett at resultater fra forskning på undervisning innenfor ett emne/rettsområde ikke nødvendigvis kan overføres direkte til undervisning i andre juridiske emner. Samtidig har vi erfart at faglig didaktisk diskusjon om nettopp forskjeller og likheter mellom de ulike rettsområdene har vært til inspirasjon for undervisere på ulike emner og studieår.

På undervisningssiden har prosjektet blant annet bidratt til en dreining bort fra monologpregede forelesninger – ikke bare på de involverte emnene, men på studieprogrammet som helhet. Et sentralt mål har vært å redusere bruken av tradisjonelle forelesninger og øke andelen studentaktive læringsformer – til tross for store kull på ca. 350 studenter. Mange forelesere har tatt i bruk digitale responsverktøy for å skape dialog med studentene, og flere har utviklet interaktive forelesninger der studentene deltar aktivt gjennom spørsmål og diskusjon.

Prosjektet har også ført til større variasjon i de oppgavetyperne som studentene arbeider med gjennom sine studier; f.eks. skriver studentene forvaltningsvedtak basert på realistiske saksdokumenter, og behandler saker som medlemmer av Forbrukerklageutvalget.

Som støtte for undervisere har vi utviklet en digital ressursbank med konkrete verktøy og fagdidaktiske råd. Ressursbanken gir hjelp til både generell undervisningsplanlegging og spesifikke utfordringer knyttet til juridisk didaktikk. Den har allerede inspirert Universitetet i Bergen til å utvikle en bredere ressursbank for hele institusjonen.

Prosjektet har også lagt grunnlaget for videre satsinger. Et eksempel er pilotprosjektet «Digital kompetanse i jussutdanningen», som undersøker hvordan vi kan integrere digital forståelse og ansvarlig bruk av kunstig intelligens i jusstudiet.

Digital kompetanse i jussutdanningen

Prosjektet er støttet av Universitetet i Bergen som en del av en større satsing på redesign av masterprogrammer for å integrere digital kompetanse i utdanningen. Fakultetet hadde et solid utgangspunkt for prosjektsøknaden, etter å ha utarbeidet en grundig og forskningsbasert rapport om bruk av KI i undervisning og vurdering.

I prosjektet utvikles det en rekke læringsaktiviteter om KI, samtidig som det gjennomføres kompetansehevingstiltak for ansatte, blant annet i form av foredrag og workshops. Det er også

etablert samarbeid med Det medisinske fakultet om bruk av KI-verktøy til å kommentere oppgaver.

Et sentralt grep i prosjektet er omfordeling og øremerking av 9 studiepoeng på første studieår. Alle fem emner på studieåret er revidert for å integrere KI-tematikk, slik at studentene møter problemstillinger knyttet til muligheter og begrensninger ved KI i alle emner. Det skal gi studentene et felles faglig grunnlag de kan ta med seg videre i studiet.

I emnet JUS391 Juridiske utredninger på 5. studieår utforskes hvordan KI-verktøy kan støtte tverrfaglige juridiske analyser. Studentene introduseres for rettsøkonomiske, rettssosiologiske, rettsfilosofiske og rettspolitiske perspektiver, og undervisningen knyttes tettere til pågående forskning ved fakultetet. Dette skjer blant annet gjennom bidrag fra forskere som er involvert i tverrfaglige prosjekter.

Både emnene på 1. studieår og Juridiske utredninger tester ut opplegget fra studieåret 2025/2026. Arbeidet med å integrere digital kompetanse er nå i gang også på de øvrige studieårene.

Prosjektet inkluderer også formidling til et bredere publikum. Fakultetet har lansert podkasten *KI-LEX*, som publiseres annenhver fredag og tar opp aktuelle temaer i skjæringspunktet mellom juss og kunstig intelligens.

Revisjon av studieordningen

Høsten 2021 startet fakultetet implementeringen av en revidert studieordning. Endringene innebærer blant annet at flere mindre emner er slått sammen til større og mer helhetlige emner, og at det er innført mer varierte vurderingsformer. På første studieår er det også innført bestått/ikke-bestått som vurderingsuttrykk i flere emner. Samtidig videreføres «Bergensmodellen» med tett oppfølging gjennom gruppe- og skrivearbeid, men modellen videreutvikles for å gi studentene trening i flere juridiske teksttyper og vurderingsformer.

Høsten 2025 innføres et nytt og helhetlig femte studieår. Dette innebærer en omfattende faglig og pedagogisk utvikling, med nye fordypningsemner, emnet *Juridiske utredninger*, og et styrket masteropplegg.

Fordypningsemnene er utviklet i sterke fagmiljøer og er tydelig forankret i pågående forskning. Emnene skal ikke overlappe med eksisterende valgemner, og undervisningen skal være studentaktiv og forskningsbasert. Hvert emne gir 20 studiepoeng og tilbyr studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og teoretiske perspektiver innen rettsområdet. Studentene skal også forberedes på masteroppgaven gjennom større skriftlige arbeider.

Masteroppgaven har fått ny struktur, der 20 studiepoeng er knyttet til selve oppgaven, og 10 studiepoeng til emnet *JUS391 Juridiske utredninger*. Dette emnet skal gi studentene bedre forutsetninger for å gjennomføre større juridiske analyser, både i studiet og i arbeidslivet. Fra høsten 2025 innføres også muntlig forsvar av masteroppgaven.

Et viktig grep i det nye masteropplegget er å integrere kunstig intelligens som en del av den faglige refleksjonen. Studentene skal utfordres til å teste og justere problemstillingene sine i lys av KI-verktøy, og på den måten utvikle en kritisk forståelse av teknologiens rolle i juridisk metode og analyse.

Evalueringer

Fakultetets planer for fremtidige emne- og programevalueringer følger opp de vedtak som er fattet sentralt på UiB for å styrke og revidere studiekvalitetsarbeidet.

Gjennomførte emne- og programevalueringer for siste studieår

I henhold til fakultetets vedtatte tidsplan for evaluering skulle de obligatoriske emnene på 2. og 4. studieår som ble undervist i 2024 ha gjennomført emneevaluering, i tillegg til omtrent en tredjedel av de valgfrie emnene.

Vi har mottatt evaluering fra alle de obligatoriske emnene bortsett fra én. Av de valgfrie emnene har vi mottatt evaluering fra samtlige, bortsett fra fire par søskenemner, hvorav én har fått utsatt frist pga. foreldrepermisjon.

I emneevalueringene kom det frem at flere emneansvarlige etterlyste bedre teknisk utstyr og/eller tavler i seminarrommene, slik at det kan være mulig å bruke tavle og videokanon samtidig. Dette har blitt fulgt opp med eiendomsavdelingen. Ett av emnene meldte om utfordringer med deltakelse på seminargruppene, noe som trolig skyldtes at mange studenter prioriterer gjentak av emner på tidligere studieår. Her har vi åpnet for gjentak til kontinuasjonseksamen i august for å avhjelpe dette. Dersom flytting av gjentaksmuligheter ikke fører til bedre oppmøte i seminarene, vil det vurderes andre tiltak. Ellers er samlet vurdering at emnene fungerer godt og at flere emner har gjort tiltak som oppfordrer til studentaktiv undervisning.

Planlagte emne- og programevalueringer

Fakultetets reviderte studieordning ble iverksatt suksessivt fra høsten 2021. Vi vil foreta en full evaluering av studieprogrammet først etter at alle de fem studieårene har vært gjennomført i ny ordning.

I kalenderåret 2025 er det de obligatoriske emnene på 3. studieår som skal gjennomgå emneevaluering, i tillegg til omtrent en tredjedel av de valgfrie emnene. De nye fordypningsemnene vil også gjennomgå evaluering etter første gjennomføring.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 39/25-7
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Emneevaluering JUS345 Strafferett

Alle emner ved Det juridiske fakultet skal hvert 3. år evalueres av emneansvarlig.

Evalueringsplanen er revidert av studieadministrasjonen etter innføringen av studieordningen av 2021, og utfasing av studieordningen av 2003. I henhold til revidert evalueringsplan skulle følgende emner evalueres i 2024:

- EXPHIL (sak 62/24-1)
- JUS221 Rettsstaten
- JUS222 Forvaltningsrett (sak 52/24-7)
- JUS345 Strafferett (39/25-6)
- JUS346 Rettergang (sak 45/24-5)
- JUS347 Allmenn formuerett (sak 52/24-8)
- JUS2302/JUS3502 EU and EEA State Aid Law (sak 52/24-9)
- JUS2304/JUS3504 Comparative Private Law
- JUS2310/JUS3510 Energy Law: Hydrocarbons, Renewables and Energy Markets*
- JUS2312/JUS3512 Legal Philosophy (sak 62/24-3)
- JUS2317/JUS3517 Comparative European Constitutional Law
- JUS2320 Comparing Legal Cultures in Europe (sak 62/24-2)
- JUS2321 Introduction to Chinese Civil and Commercial Law (sak 52/24-10)
- JUS2322/JUS3522 Health and Human Rights in the Welfare State

*Utsatt pga. foreldrepermisjon.

Emneevalueringene kommenteres i fakultetets årlige studiekvalitetsmelding i henhold til [kvalitetssystem for utdanning ved UiB](#).

Emneevaluering JUS345 Strafferett

Emneansvarlig

Ingun Fornes

E-post

ingun.fornes@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Ja
- Nei

Emneansvarlig

Jørn Jacobsen

E-post

jorn.jacobsen@uib.no

Evalueringen gjelder

JUS345 Strafferett

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Høst 2024

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Det ble foretatt enkelte flere endringer i undervisningen i strafferett høsten 2024. Blant annet som følge av utstrakt bruk av plansjer og videoopptak på forelesninger har en stadig økende mengde studenter valgt ikke å være til stede på undervisningsøktene på fjerde studieår. En stor andel prioriterer i tillegg gjentak av tidligere emner og praksisopphold i stedet for å følge undervisningen. Etter vår oppfatning svekker denne utviklingen kvaliteten på undervisningen og fakultetet som akademisk miljø og læringsarena. Vi har derfor vært i dialog med undervisningsdekanen og de øvrige emneansvarlige på fjerde studieår om hvordan en i fellesskap skal kunne snu denne utviklingen.

Som emneansvarlige i strafferett har vi ikke ønske om en omlegging til obligatorisk undervisning. I stedet har vi som overordnet målsetning å gi studentene et læringstilbud som skaper et positivt samspill mellom oppfordringen til tilstedeværelse og et godt og aktivt læringsmiljø som motiverer og engasjerer studentene.

Undervisningen på strafferettskurset har over tid jevnt over fått gode tilbakemeldinger fra studentene, både i de årlige evalueringene og underveis i kursperioden. Vi har derfor ikke foretatt omfattende endringer av undervisningen, men i stedet valgt å justere denne for bedre å få ut potensialet som ligger i de ulike elementene av undervisningen. Overordnet har endringene i undervisningen bestått i at hvert enkelt element i større grad enn før er blitt konsentrert om å tjene ett bestemt formål i undervisningsløpet, og ikke som før, et kompromiss mellom flere slike formål. På den måten får vi tydeliggjort hva som er

formålet med de ulike øvelsene og utformet disse på en måte som øker sjansen for at det aktuelle formålet realiseres.

Forelesningene

Høsten 2024 reduserte vi omfanget av forelesninger som ble tatt opp og delt med studentene. Det ble gjort for å legge til rette for mer dialog med studentene i forelesningene. Den typen undervisning fordret samtidig at forelesningene fikk utvikle seg mer «organisk». Utgangspunktet for forelesningene var å fokusere på bestemte trekk ved den aktuelle tematikken som skulle behandles, som erfaringsmessig er vanskelig for studentene å få grep om. Gjennom samspill med studentene i salen fikk så retningen for forelesningen utvikle seg derfra.

Seminarundervisningen

Den tidligere seminarrekken på 14 seminarer ble delt i to deler: 11 ordinære seminarer og 3 prosedyreseminarer. De ordinære seminarene var åpne for alle studenter. Det ble som tidligere undervist i 12 seminargrupper. Seminarundervisningen består i en gjennomgang av og diskusjon om oppgavene i et oppgavesett på 11 oppgaver. Oppgavene er i hovedsak praktikumsoppgaver, men inneholder også enkelte refleksjonsoppgaver. Fire tidligere prosedyreoppgaver ble tatt ut av denne delen av undervisningen. Det ble laget enkelte nye oppgaver til oppgavesettet høsten 2024.

Prosedyreseminarene ble gjennomført i siste del av kursperioden. For å delta på denne undervisningen stilte vi krav om at studentene måtte ha deltatt på fem av de ti første ordinære seminarene, og søke om opptak. Kravene skulle ivareta at studentene på denne delen av undervisningen hadde tilegnet seg slike grunnleggende kunnskaper og ferdigheter som inngår i undervisningen i den ordinære seminarrekken. På prosedyreseminarene ble to og to av de ordinære seminargruppene slått sammen, slik at det ble undervist i seks prosedyregrupper. Prosedyreseminarene besto av prosedyre over seks prosedyreoppgaver, to på hvert prosedyreseminar. Det ble laget nye prosedyreoppgaver høsten 2024.

For å bringe kunnskap om prosedyrene fra sentrale aktører ble det utarbeidet en pakke med digitale ressurser til prosedyreseminarene. Det ble utarbeidet en podcast-serie på fire episoder der vi emneansvarlige intervjuet ulike aktører i straffesakene: En statsadvokat, to forsvarere og en høyesterettsdommer. Det ble opprettet egne grupper for prosedyreseminarene i MittUiB. Disse ble delt med studentene som deltok på prosedyreseminarene. Formålet var å gi koble undervisningen nærmere til prosedyren so

Det har tidligere vært åpnet for at en student(gruppe) på hver seminargruppe kunne levere et skriftlig løsningsforslag til to av de fire prosedyreoppgavene i seminarrekken. Denne adgangen ble endret til at det i stedet ble arrangert tre skriveworkshoper, der studentene kunne levere løsningsforslag til oppgaver som tidligere var gjennomgått i seminarundervisningen. Et utvalg av oppgavene ble gjennomgått på skriveworkshopen. I etterkant av hver samling ble 12 av tekstene kommentert.

Vi fikk våren 2024 innvilget insentivmidler fra UiB til å foreta flere av endringene i undervisningen

Tilbakemeldingene fra studentene har vært noe blandet. Svarprosenten på undersøkelsen sendt til studentene er svært lav, men vi refererer likevel til noen resultater derfra: Studentene er gjennomgående positive til hvordan forelesningene, seminarene og seminaroppgavene bidrar til deres læring. Mellom 84% og 92 % av studentene har svart at disse kurselementene i stor grad eller i svært stor grad bidrar til deres læring. For prosedyreseminarene er de tilsvarende tallene ca. 30 %. Svaralternativene i undersøkelsen ga imidlertid ikke mulighet til å skille ut hva studentene som faktisk hadde deltatt på prosedyreseminarene hadde svart, og hele 35 % av studentene svarte her «vet ikke».

Undersøkelsen undersøkte ikke skriveworkshopene, så for disse har vi ikke tilsvarende tall. For dette elementet ser vi fra fritekstbesvarelsene at flere studenter savner mer konkrete tilbakemeldinger. Det er også inntrykket fra gjennomføringen av workshopene at mange studenter ønsker å bli presentert for «mønsterbesvarelser», og at en god del studenter mener at de allerede har tilegnet seg grunnleggende kunnskaper om å skrive oppgaver. Fra vår side ser vi at det på fjerde studieår er ganske stor spredning i feltet når det kommer til oppgaveskriving: mange studenter har i løpet av studiet tilegnet seg gode kunnskaper i metode og god oppgaveteknikk og tar med seg dette i de innleverte oppgavene i emnet. Vi ser likevel også at en god del av studentene på dette nivået likevel fortsatt strever med både metodiske spørsmål og å anvende god oppgaveteknikk, noe som også kan ha sammenheng med at JUS345 er første kurs for de som søker seg til Bergen for masterdelen av studiet. Vi antar at enkelte tilbakemeldinger om at workshopene gjentok grunnleggende kunnskaper om oppgaveskriving som studentene allerede har tilegnet seg gjennom de første studieårene, gjenspeiler at studentene etter hvert har ganske ulike ferdigheter. Vi er av den oppfatning at innføringene av skriveworkshoper oppfordrer flere studenter enn tidligere til å øve på oppgaveskriving.

Samlet sett er våre egne erfaringer fra endringene i undervisningen som ble foretatt høsten 2024 positive, likevel slik at vi ser at det er behov for enkelte justeringer høsten 2025. Endringene ble utarbeidet etter fristen for rombooking var utløpt, noe som ga enkelte utfordringer i gjennomføringen. I tillegg har vi sett at det er behov for å promotere enkelte av undervisningsdelene mer og tydeliggjøre både hva studentene kan forvente av undervisningen og hva vi forventer av dem. Dette gjelder særlig skriveworkshopen.

Vi anser det som et vellykket grep å kutte ut opptak og deling av forelesningene. Vi ser at dette har ført til økt deltakelse på forelesningene og betydelig økt aktivitet i forelesningene. Gjennom erfaringene fra i år ser vi også mulighet for å styrke denne deltagelsen ytterligere. Til tross for at enkelte har gitt tilbakemelding om de har savnet opptak av forelesningene, har det vært færre slike tilbakemeldinger enn forventet.

Kursets struktur

Kurset går over 13 uker. Undervisningen i emnet besto høsten 2024 av 20 forelesninger (2x45 min), inkludert gjennomgang av obligatorisk oppgave og

oppsummeringsforelesning, 11 ordinære seminarer (2 x 45 min), tre prosedyreseminarer (2x45 min) og tre skriveworkshoper (2x45 min). Obligatorisk oppgave gjennomføres i uke 6 av kurset.

En egen evaluering foretatt av de ansvarlige for skriveworkshopen har vist at 3 skriveworkshoper antakelig var for mange, og høsten 2025 vil antallet bli redusert til 2.

Undervisningen i forelesningene og den ordinære seminarene er koblet sammen, slik at ulike sentrale tema først undervises i på forelesning, før det er tema på den etterfølgende seminargruppen. Det er utviklet en leseplan, som gir studentene oversikt over hvilke tema de bør ha lest før hver forelesning.

Etter vår vurdering har kurset en balansert sammensetning av forelesninger og gruppeundervisning. Studentene virker særlig godt fornøyd med strukturen som gir rom for å arbeide med ett og ett tema, først i forelesningene så i seminarene. Høsten 2025 vil vi likevel forsøke å legge til noen få ekstra forelesninger i slutten av kursperioden, der foreleserne i større grad enn de øvrige forelesningene vil fordype seg i sentrale, mer avanserte tema.

Vi kommer til å gjennomføre en gjennomgang av læringsutbyttebeskrivelsen i forkant av 2025. Selv om vi i hovedsak synes den har et adekvat innhold og stemmer godt overens med hva som skjer på kurset, ser vi samtidig et utviklingspotensial her.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

I kursgjennomføringen i 2024 tilføyde vi noen nye digitale elementer, og fjernet noen digitale elementer.

Det ble utviklet en podcastserie på fire episoder, der de emneansvarlige intervjuer fire aktører i straffesaker: En statsadvokat, to forsvarere og en høyesterettsdommer. Disse podcastene ble gjort tilgjengelig for studentene som deltok på prosedyreseminaret. I tillegg ble det utarbeidet to podcastepisoder som ble gjort tilgjengelig for alle studentene på starten av kurset: En der de emneansvarlige snakker om kursets oppbygning, og en der de emneansvarlige intervjuer en tidligere student om dennes erfaringer fra studiet av strafferett og undervisningen.

For oss emneansvarlige har det å lage podcaster vært en enkel måte å kommunisere viktig informasjon på. Det tar kortere tid å produsere, vi unngår å måtte finslipe på skriftlige formuleringer, og vi har opplevd at vi lettere har kunnet forklare ulike forhold. Podcastene har også gitt muligheter til å koble undervisningen til det praktiske arbeidslivet.

Vi ser likevel at kun halvparten av studentene som deltok på prosedyreseminarene har lyttet til podcastene som ble tilgjengeliggjort for disse seminargruppene. Ettersom podcastene fungerer som ekstra ressurser på kurset, er det for så vidt uproblematisk at ikke alle studentene har vist interesse for disse. Vi ser likevel at den begrensede interessen også kan ha sammenheng med at prosedyreseminarene ble holdt kort tid før

eksamen og det var lite tid til forberedelser. Erfaringene fra høsten 2024 gjør at vi har endret timeplanen for prosedyreseminarene høsten 2025. Vi håper at bedre tid til å gjennomføre denne delen av undervisning, og bedre promotering av de digitale ressursene vil gjøre at flere studenter viser interesser for disse.

Vi har dessverre ikke statistikk som viser i hvilken grad studentene har lyttet til de to podcastene som ble gjort tilgjengelig for alle. Erfaringene fra høsten 2024 gjør likevel at vi i enda større grad vil promotere disse ressursene høsten 2025.

Litteratur

Det er publisert to lærebøker av ansatte på fakultetet med tilknytning til strafferettsundervisningen: Gröning, Jacobsen og Husabø: Frihet, forbrytelse og straff og Jacobsen, Husabø, Gröning og Strandbakken: Forbrytelser i utvalg. Disse er utarbeidet særlig med sikte på undervisningen i emnet, noe som gjør at læremiddelsituasjonen over tid har vært svært god. Det er nå forventet flere lovendringer i straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd, som gjør at sistnevnte bok ved ikrafttreddelsen av disse ikke lenger vil gi en god dekning av disse straffebudene. Vi er oppmerksomme på at dette vil skape utfordringer fremover og er i dialog med forfatterne av denne boken.

I tillegg til de to nevnte bøkene inneholder litteraturlisten en engelskspråklig artikkel. Den nåværende artikkelen er skrevet av Jacobsen og Westrum, "New steps towards a Norwegian drug reform? Three recent Supreme Court cases concerning sentencing for drug crimes", åtte sider i Bergen journal of criminal law and criminal justice. Utviklingen på området tilsier at artikkelen ikke lenger er like relevant, og den vil antakelig bli erstattet med en annen artikkel høsten 2025.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Seminarundervisningen i strafferett har i lengre tid vært fordelt ut over hele seminarperioden, med unntak av uken der obligatorisk prøve gjennomføres, høstferieuken og de to siste ukene før eksamen. Det gjør at det forutsettes at studentene kommer tidlig i gang med oppgaveløsning som forberedelser til seminarene. Arbeidsbelastningen kan dermed være noe mer intensiv i starten av kursperioden. Vi mener likevel at dette samlet sett gir studentene bedre tid til å jobbe med oppgaveløsning i løpet av kursperioden, og gir en god pedagogisk oppbygning av emnet.

Vi ser imidlertid at en del studenter utsetter oppstart av semesteret til noe tid ute i kursperioden og at en del planlegger praktikantopphold i løpet av kursperioden. Det kan gi inntrykk av at arbeidsbelastningen enten ikke oppfattes å være særlig høy av studentene, eventuelt at den reelt ikke er så høy som den er normert som.

Vi ser også at en forholdsvis stor del av studentene velger ikke å følge seminarundervisningen. Vi anslår at ca. 250-300 studenter deltar i seminarundervisningen. Som pekt på tidligere ble det høsten 2024 foretatt flere grep for å legge til rette for et godt og aktivt læringsmiljø for å motivere og engasjere studentene og

derigjennom oppfordre til tilstedeværelse i undervisningen.

På grunn av utfordringer ved rombookingen ble de nye prosedyreseminarene høsten 2024 også gjennomført i løpet av en svært kort tidsperiode. Dette gjorde gjennomføringen av denne delen av undervisningen krevende for studentene som valgte å gå videre til denne delen av seminarrekken. Høsten 2025 har vi endret timefordelingen, slik at den ordinære seminarrekken fullføres tidligere enn før. De tre prosedyreseminarene vil gjennomføres med en samling i uken. Slik ønsker vi både å sikre bedre tid til forberedelser til prosedyreseminarene, samtidig som at også studentene som deltar på disse seminarene gis god tid til eksamensforberedelser.

Forelesninger

Forelesningene ble høsten 2024 lagt om ved at vi gikk bort fra et forhåndsbestemt innhold og tilhørende plansjer. I stedet ble forelesningene gjennomført med det som formål at de skulle bidra til refleksjon og forståelse på et vis som gjorde forelesningene til et unikt læringselement sammenlignet med hva litteraturlæsning, seminar og øvrige kurselementer kan gi. Målsetningen for hver enkelt forelesning, som hadde et forhåndsbestemt overordnet tema, var å gi en overordnet forståelse for den aktuelle tematikken, kombinert med dykk ned i utvalgte vanskelige tema.

Forelesningene ble samtidig gjennomført i dialog med studentene, og utviklet seg dermed organisk i lys av hvilke spørsmål og refleksjoner som kom fra salen. For å legge til rette for det, gikk vi høsten 2024 bort fra videoopptak av majoriteten av forelesningene. Det var gjennomgående svært godt oppmøte på forelesningene, og som et grovt anslag kom det ett eller flere spørsmål og refleksjoner fra opp mot en tredjedel av studentene i løpet av forelesningsrekken. Tilbakemeldingene fra enkeltstudenter gjennom forelesningsrekken var gjennomgående positive, og det er også hovedinntrykket fra evalueringen.

Samtidig er det slik at i en så stor studentmasse, vil ønskene og forventningene til forelesninger være ulike, noe også evalueringen viser. Det er ikke mulig å tilfredsstille alle disse samtidig, men vi ser et potensiale for å være enda tydeligere på hva vi forstår som formålet med forelesningene og hvordan disse legges opp for det formålet. Det er også et potensiale for i større grad skille mellom ulike forelesninger alt etter som disse tar sikte på refleksjon og dialog eller fordypning. Som nevnt ovenfor, vil vi i 2025 legge opp til enkelte forelesninger mot slutten av rekken, som tydelig tar sikte på å gi inngående behandling av utvalgte temaer.

Storgrupper og seminarer

Seminarene forutsetter aktiv deltakelse fra studentene. Vi har inntrykk av at seminarlederne er dyktige til å legge til rette for slik aktivitet. Det er også vårt inntrykk at de fleste studentene stiller forberedte og at mange er engasjerte. Både seminarledere og studenter gir tilbakemeldinger om at det er mye positiv aktivitet i seminarundervisningen.

Ved innføringen av prosedyreseminarer er det kun studenter som aktivt velger deltakelse på disse seminarene som bidrar med egne prosedyrer. Det har tidligere tidvis vært

utfordrende å gjennomføre disse prosedyrene som del av seminarene, fordi en god del studenter vegrer seg for å delta. Ettersom det ikke er obligatorisk deltakelse på seminarene på fjerde studieår, har vi ofte opplevd at studenter ikke har møtt opp til seminarer der de har hatt ansvaret for å prosedere. Ved innføringen av prosedyreseminarene har studentene nå en mulighet til opt-out fra prosedyrene. Selv om vi ser at aktive bidrag til disse seminarene hadde vært i alle studentenes interesser, ser vi ikke at det er grunnlag for å gjennomføre dette med tvang. Den nye seminarstrukturen har åpnet for at studentene som faktisk deltar på prosedyreseminarene er innforstått med kravet om egenforberedelse. Erfaringene fra høsten 2024 var at studentene på prosedyreseminarene var aktive og svært godt forberedte.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

Oppgavesettet til de ordinære seminarene bygger på tidligere oppgaver, men med enkelte nye oppgaver høsten 2024. De fleste av prosedyreoppgavene var nye høsten 2024, likevel slik at et par av dem bygger på tidligere oppgaver. I løpet av flere år har oppgavenes omfang gradvis blitt redusert, for å sikre god nok tid til å diskutere de ulike enkeltelementene i seminarene. Gjennomgående synes vi nå at oppgavesettet er velfungerende, noe gjennomføringen av seminarene også avspeiler. At det samtidig er noe varierende vanskelighetsgrad på seminarene, betrakter vi som et gode.

Studentene hadde høsten 2024 anledning til å levere løsningsforslag til deler av enkelte av oppgavene til skriveworkshopene. Det ble raskt klart at ordgrensene her var for lave, og det ble gjort endringer av disse underveis i kursperioden. Vi er oppmerksomme på denne problematikken før kurset høsten 2025.

Obligatorisk oppgave

Formen på obligatorisk oppgave ble noe endret, sammenlignet med tidligere år, for å gi studentene inntrykk av endringer i eksamensoppgaven. Formålet med endringen var i større grad å prøve studentene i evnen til å reflektere rundt strafferettslige problemstillinger. Obligatorisk oppgave besto av en del praktikumsoppgave (60 %) og en del teorioppgave (40 %).

Det skapte nok en del usikkerhet blant studentene at det ble flagget tydelig at vi foretok enkelte endringer i eksamensoppgaven, sammenlignet med tidligere år. Samtidig anså vi det som viktig å være åpne om at vi ville gjøre det.

I evalueringen mottok vi et par tilbakemeldinger om at studentene ønsket mer omfattende oppgaver. Vi ønsker likevel først og fremst at enkelte spørsmål skal behandles grundig, heller enn at studentene inviteres til å gi kortfattede svar på en stor mengde ulike spørsmål.

Sensorkorpset

Vi har gjennom flere år hatt et ganske fast sensorkorps. Høsten 2024 var det nødvendig å doble sensorkorpset i forbindelse med innføringen av tosensor-ordningen. Vi prioriterte derfor nye sensorer til gjennomføringen av obligatorisk oppgave, for å gi flest mulig av sensorene en «testrunde».

De oppsatte fristene ble overholdt.

På obligatorisk prøve ble det gjennomført nivåkontroll, der sensorene fikk tilbakemelding på sine kommentarer til minst en av de innsendte oppgavene. Det ble også foretatt strykkontroll.

På eksamen ble det ikke gjennomført nivåkontroll, på grunn av endringen til tosensor-ordningen. Det ble dermed heller ikke gjennomført strykkontroll. Begge de to emneansvarlige deltok i stedet i sensuren, med en kommisjon hver (ca. 20 oppgaver). Det ble i tillegg gjennomført digitalt sensormøte. Noe over halvparten av sensorene møtte. Sensorveiledningen ble oppdatert etter sensormøtet.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Eksamen ble utarbeidet av Jacobsen, med bistand fra Fornes.

Det ble avholdt oppgaveutvalg. I oppgaveutvalget deltok to studenter og begge de eksamensansvarlige.

Årets eksamensoppgave inneholdt en del praktikumsoppgave (2/3) og en del teorioppgave (1/3). Sensorveiledningen ble skrevet i tråd med hvordan slike har vært utformet

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Karakterene fordelte seg høsten 2024 slik: A (4,5 %), B (19,8 %), C: 40,0, D (26,8 %), E (5,7 %), F (3,2 %).

I perioden 2019-2023 har karakterfordelingen sett slik ut:

A: 8,2 % – 10,1 % – 6,5 % – 12,5 % – 10,1 %

B: 20,8 % – 27,0 % – 24,5 % – 24,5 % – 24,4 %

C: 41,4 % – 38,8 % – 40,7 % – 38,6 % – 38,8 %

D: 22,2 % – 17,8 % – 18,2 % – 17,3 % – 19,8 %

E: 5,0 % – 5,2 % – 6,1 % – 3,8 % – 4,0 %

F: 2,3 % – 1,1 % – 4,0 % – 3,2 % – 2,8 %

Oversikten viser at det var færre A'er og B'er høsten 2024 enn hva det har vært de siste fem årene. Andelen A'er er også under det retningslinjene tilsier (8-12 %). Andelen C'er er høyere enn retningslinjene tilsier, men innenfor det nivået vi har sett de siste 5 årene. Det ble videre også gitt flere D'er enn det har blitt gitt de siste fem årene, men denne andelen er fortsatt innenfor retningslinjene (20-30 %).

Samlet var karakternivået dermed noe lavere høsten 2024 enn det har vært tidligere. Det er flere mulige forklaringer på dette. Høsten 2024 var første år med tosensor-ordning. Dette gjorde at halvparten av sensorene var nye på faget. Tosensor-ordningen gjorde også at det ikke ble gjennomført nivåkontroll, noe som gjorde at det ikke var mulig å løfte opp nivået gjennom styring i denne kontrollen. Samtidig endret vi formen på eksamensoppgaven, slik at vi i større grad enn tidligere vektla studentenes evne til å reflektere over strafferettslige problemstillinger. Denne justeringen er både i samsvar med læringsutbyttebeskrivelsen og undervisningen i emnet. Det er ikke unaturlig å anta at eksamen av flere opplevdes vanskeligere enn tidligere eksamensoppgaver. Vi så gjennom sensuren at flere studenter hadde vansker med å holde et høyt nivå både i praktikumsdelen og teoridelen. Samtidig er det antakelig vanskeligere å sensurere oppgaver som skal honorere studentenes egne evner til refleksjon. Manglende nivåkontroll gjør at vi ikke har samme anledning til å komme med konkrete tilbakemeldinger til sensorene her, som tidligere.

Etter vår vurdering er det likevel viktig at det fortsatt forutsettes at studentene skal kunne reflektere over strafferettsspørsmål på eksamen. Ved den endringen som skjedde høsten 2024 har vi bedre grunnlag for å forberede studentene på at dette vil være et viktig element, på eksamen høsten 2025.

Strykprosenten var høsten 2024 3,2 %. Vi anser denne for å være lav.

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Det ble mottatt 124 klager på sensuren. Av disse førte 62 til vedtak om endring, 41 til gunst og 21 til ugunst. I til sammen syv tilfeller endret klagesensuren karakteren to trinn. Etter gjennomførte klagekommisjoner ble resultatet én karakter endring i alle disse syv sakene. Tre av sakene var til studentenes gunst, fire til ugunst.

Vi anser antallet saker der avviket var to karakterer som høyt, og har vurdert ulike årsaker til at omfanget avvik ble såpass stort. Vi vil gjøre noen mindre justeringer i sensuren høsten 2025, og følge opp om denne trenden fortsetter.

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

Nei

Internasjonalisering

I takt med at også strafferetten er blitt mer og mer internasjonalisert, har dette elementet kommet inn i kurset. Det er en egen forelesning om denne tematikken, som i tillegg kommer til uttrykk blant annet i seminaroppgaver der relevansen av menneskerettighetene synliggjøres. I kommende kurs vil vi også ha en ytterligere fordypningsforelesning om denne tematikken. Vi har også en engelskspråklig tekst på kurset, selv om vi gjerne vil bytte ut teksten som har vært brukt de siste årene.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Etter vår vurdering er det en positiv utvikling at det enkelte elementet i undervisningen i større grad er blitt konsentrert om å tjene ett bestemt formål i undervisningsløpet, Vi vil derfor videreføre disse endringene i kurset høsten 2025, med enkelte mindre justeringer.

Som nevnt tidligere har vi tatt grep for å få til en bedre tidsmessig fordeling mellom de ordinære seminarene og prosedyreseminarene.

Skriveworkshopen ble høsten 2024 utarbeidet og gjennomført av to stipendiater, som med dette har gjennomført undervisningsdelen av stipendiatstillingene sine. Ansvaret for skriveworkshopen er høsten 2025 overtatt av en fast ansatt (Husabø). Husabø arbeider for tiden med å videreutvikle skriveworkshopen basert på evalueringen av fjorårets skriveworkshop, og hans egne erfaringer. Vi håper med dette å kunne sikre at skriveworkshopen videreføres på sikt, og at den ansvarlige for skriveworkshopen kan bygge på erfaringer over tid.

Høsten 2025 vil vi også holde to fordypningsforelesninger, der vi drar veksler på kompetansen i strafferettsmiljøet.

Lokaler og undervisningsutstyr

Podiumet i Aud 1 er dårlig tilpasset kvinner, som ofte er lavere enn menn. Det gjør at en av foreleserne i stor grad forsvinner bak podiumet under forelesninger. Ved en oppgradering av podiumet hadde det vært en fordel om dette også i bedre grad var tilpasset at foreleser skal kunne se tekst på skjerm og evt. egne notater i powerpoint, uten å bli gjemt bak skjermen. En skjerm nedfelt i en skråstilt flate – som er hev/senkbar hadde vært å foretrekke.

Det er også ønskelig med en klokke som er synlig fra podiumet i Aud 1, for å gjøre det lettere for foreleseren å følge med på tiden under forelesninger.

Andre forhold som bør kommenteres

Strafferett er første emne i masterdelen, og dermed også første emne en rekke studenter studerer ved Det juridiske fakultet. Dette gjelder ikke bare MAJUR2-studentene, men også studenter som har fått opptak på MAJUR, men deretter har fått fritak fra ulike fag på grunn av tidligere studier ved andre institusjoner. For disse studentene har vi ikke full oversikt over hvilke kunnskaper og erfaringer de bringer med seg inn i masterdelen. Høsten 2024 ble vi, særlig i forbindelse med skriveworkshopen, oppmerksom på at en del av disse nye studentene ved sin tidligere utdanningsinstitusjon har fått en del instruksjoner om hvordan oppgaver skal skrives som vi anser for vel skjematisk og tidvis lite heldig regulering av tekstutformingen. Det er brukt en del tid på å nøste opp i ulike oppfatninger om oppgaveskriving og på å korrigere en del av disse. Fakultetet kunne vurdert om de bør gi nye studenter som ikke har gjennomgått undervisningen på 1.-3. studieår, noen form for innføring i enkelte grunnleggende spørsmål, før de deltar i den ordinære undervisningen på fjerde studieår.

Høsten 2024 ble det stilt krav om at studenter må delta på et visst antall ordinære seminarer for å få adgang til prosedyreseminarene. Det er flere årsaker til at dette kravet ble innført, inkludert et ønske om å oppfordre til økt deltakelse i undervisningen. Fra fakultets side har det vært fremhevet at redusert antall studenter som deltar i undervisningen potensielt kan skape problemer med gjennomføringen av arbeidsgruppelederordningen. På bakgrunn av dette har det vært noe frustrerende at undervisningen for arbeidsgruppelederne flere ganger kolliderte med seminarundervisningen i strafferett høsten 2025. Vi oppdaget flere ganger at dette var tilfelle for flere arbeidsgruppeledere som studerer på fjerde studieår, like før seminarene. Dette førte til et omfattende administrativt arbeid med å identifisere studenter dette gjaldt, fordele disse på andre seminarer og sørge for at også denne deltakelsen ble registrert, like før undervisningen. Vi har forståelse for at utfordringer kan skje i innkjøringen av en ny ordning, men vil understreke viktigheten av at undervisningen til arbeidsgruppelederne i fremtiden blir bedre tilpasset undervisningen på fjerde studieår. Etter vår oppfatning kan kollisjoner enkelt unngås ved at arbeidsgruppelederundervisningen planlegges på dager med forelesning i strafferett, utenom forelesningstidspunktet.

Til sist ser vi frem til at fakultetet utvikler bedre måter å registrere oppmøte på, enn å sende rundt fysiske lister i seminarrommene.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 40/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Justering av den øvre grensen for antall studenter som kan utveksle til samme sted samtidig

Siden studieåret 2019/2020 har fakultetet hatt en øvre grense for hvor mange studenter som kan utveksle til samme sted samtidig, vedtatt i sak 64/18 til studieutvalget. Grensen på maks åtte studenter til samme sted samtidig, ble innført etter at fakultetet over tid hadde sett at enkelte utvekslingsdestinasjoner tiltrakk seg et så høyt antall studenter at det kunne sette utbyttet fra utveksling i fare.

Et helt sentralt formål med utveksling er å bli kjent med fremmede rettskulturer og få nye perspektiver på norsk rett gjennom diskusjoner med studenter fra andre land. Fakultetet ønsker av denne grunn å begrense utveksling hvor et større antall av studentene våre reiser sammen. Det er også ønskelig å spre studentene våre ut over flere samarbeidspartnere og land, for slik å sikre at vi årlig uteksaminerer studenter med innsikt i ulike rettskulturer og andre språk enn engelsk. Grensen på maks åtte har gjort at vi ikke lenger sender «horder» av studenter til samme sted samtidig, men vi ser likevel av studentrapportene at mange av studentene våre tilbringer mye av tiden under utveksling sammen med andre norske studenter, ikke bare fra fakultetet, men også fra andre norske utdanningsinstitusjoner. Om det eventuelt er studenter også fra andre norske utdanningsinstitusjoner er utenfor fakultetets kontroll, og ikke noe vi kan gjøre noe med. Det vi *kan* gjøre noe med er hvor mange av våre egne studenter vi sender til samme sted samtidig, og derfor foreslår vi nå at den øvre grensen for hvor mange studenter som kan utveksle til samme sted samtidig settes ytterligere ned.

Bakgrunn

I forbindelse med at vi har sett nærmere på rammene for utveksling på 3. og 5. studieår (se sak 24/25-3 til studieutvalget 30.04.25) har det blitt tydelig at det også er tid for igjen å vurdere den øvre grensen for antall studenter som utveksle til samme sted samtidig. En reduksjon av hvor mange studenter som kan sendes til samme sted samtidig kan kanskje tenkes å få en viss betydning for utvekslingstallene, men dette er ikke formålet med innstramningen og vi tror heller ikke at en eventuell slik effekt vil være særlig stor. Formålet er å øke utbyttet fra utvekslingen vi tilbyr. Med økningen i antall utvekslingsstudenter etter at det som del av ny studieordning ble mulig å utveksle også som del av 3. studieår, blir det bare enda viktigere å tilby utveksling av høy kvalitet, og å sikre at studentene våre får størst mulig utbytte fra utvekslingsoppholdet sitt.

I tillegg til det rent faglige utbyttet, skal utveksling gi internasjonal erfaring, internasjonalt nettverk, språkkunnskaper og mulighet til å utvikle interkulturelle ferdigheter og kompetanse. Denne merverdien må antas å kunne bli lavere dersom det er mange norske studenter som reiser til samme sted. Det vil selvsagt variere fra vertsuniversitet til vertsuniversitet, fra semester til semester og fra student til student hvor stor betydning det faktisk har at det er mange studenter som utveksler til samme sted. Dersom studentene våre for eksempel

bosetter seg i ulike bydeler, velger ulike kurs og går inn for å ikke tilbringe tid sammen med andre norske studenter, trenger det ikke ha betydning hvor mange andre norske studenter det er ved samme universitet. Vi ser likevel av studentrapportene som studentene leverer etter utvekslingsoppholdet sitt, at studentene våre i stor grad velger å bo sammen, velger de samme kursene og også ofte aktivt oppsøker norske studenter fra andre norske læresteder. Mange av partneruniversitetene våre har utvekslingsavtaler også med andre norske læresteder, ikke bare innen juss, men også innen andre studieretninger. Vi kan som nevnt ikke påvirke om, eller hvor mange andre norske studenter som studerer samme sted som våre studenter, men vi kan påvirke hvor mange av våre egne studenter vi ønsker å sende til samme sted samtidig.

Grensen som ble vedtatt i 2018 og som har vært virksom for utveksling fra og med studieåret 2019/2020, er på maksimalt 8 studenter til samme sted samtidig (utveksling for å ta en LLM-grad er unntatt). Det er likevel få steder fakultetet har sendt så mange som opptil åtte studenter samtidig. De fleste steder setter den enkelte utvekslingsavtale en lavere grense enn åtte, ofte fire eller seks studenter for ett semester.³⁰ For avtaler som kan benyttes av både 3. og 5. årsstudenter, eller kun av 5.årsstudenter, vil de tilgjengelige plassene også fordele seg mellom høstsemesteret og vårsemesteret, enten ut fra studentenes preferanser, eller fordi enkelte partneruniversitet ber om at de avtalte plassene fordeles likt mellom semestrene.

Forslag til ny øvre grense

Den nye øvre grensen foreslås til maks fire studenter til samme sted samtidig, og med fortsatt unntak for utveksling for å ta en LLM-grad (les mer om dette unntaket i neste punkt). Med fire som øvre grense begrenser vi «flokker» av studenter til samme sted, samtidig som det fortsatt er oppnåelig å kunne tilby utveksling til alle som ønsker det innenfor dagens avtaleportefølje.

For at studentene våre i størst mulig grad skal få internasjonalt nettverk, språkkunnskaper og mulighet til å utvikle interkulturelle ferdigheter og kompetanse, kunne det argumenteres for at vi aldri skulle sende mer enn én student til samme sted samtidig. Dette foreslås likevel ikke, da vi erfarer at mange studenter opplever det som en trygghet at de kan gå ut fra at det også vil være andre studenter fra fakultetet som skal utveksle til samme sted. Dette bidrar nok til at de tør å ta steget og reise på utveksling. Videre kan det bli utfordrende å tilby utveksling til alle som ønsker det, dersom grensen settes for lavt. Administrativt ligger det også effektivisering i å sende flere studenter til samme sted, idet hver enkelt utvekslingsdestinasjon vi sender studenter til innebærer individuell administrativ oppfølging i form av nominasjon av studentene, og ved behov, videre dialog om søknadsprosess og emnetilbud/emnevalg.

³⁰ Erasmusavtalene inngås vanligvis med to eller tre plasser for et helt studieår, som også kan benyttes som fire eller seks plasser for ett semester. Vi har også Erasmusavtaler med kun én plass for et helt studieår/to plasser for ett semester, og vi har også et fåtall Erasmusavtaler med opptil seks plasser for et helt studieår/tolv plasser for ett semester. Der vi har så mange som tolv plasser vil disse fordeles mellom høst- og vårsemesteret slik at vi likevel aldri sender så mange som tolv studenter samtidig. Fakultetet sender Erasmusstudenter kun for ett semester, mens det for partneruniversitet kan være aktuelt å sende studenter for to semester til oss. Om de innreisende studentene kan utveksle til UiB i ett eller i to semester er opp til hjemmeuniversitetet og hvordan «mobilitetsvinduet» i deres gradsprogram er innrettet.

Med en grense på maks fire, er fakultetet trygg på at det fortsatt vil være mulig å tilby utveksling til alle studenter som ønsker det, samt at det for avtaler som kan benyttes av studenter fra begge studieår, fortsatt vil være mulig å sende inntil to studenter fra hvert studieår i vårsemesteret (forutsatt at antall plasser i avtalen tillater det).

Før vi har landet på forslaget om en øvre grense på fire studenter, har også både høyere og lavere grenser blitt vurdert, og vi har også vurdert om det skulle være ulike grenser gjennom avtaler som kun benyttes av studenter fra ett studieår og gjennom avtaler som benyttes av studenter fra begge studieår. Av hensyn til at grensen skal være både lett å forstå og lett å formidle, og at det skal være så enkelt og håndterbart som mulig for fakultetets administrative internasjonaliseringsteam å «legge puslespillet» over hvem som kan nomineres til utveksling hvor, er det ønskelig med en øvre grense som er felles for alle avtaler.

Konsekvenser av endringen

Som vedlegg følger oversikter over avtaler der justeringen fra maks åtte til maks fire studenter vil påvirke mulighetene for utveksling, enten ved at antall plasser reduseres fordi fakultetet ikke lenger vil kunne benytte alle tilgjengelige plasser i en avtale, eller ved at valgfriheten mtp. hvilket semester studenter på 5. studieår kan utveksle innskrenkes fordi de tilgjengelige plassene må fordeles likere mellom semestrene for at antall studenter som utveksler samtidig ikke skal overstige fire.

Ut fra oversikten som følger som vedlegg, kan det ved første øyekast synes som at endringen fra maks åtte til maks fire innebærer store innskrenkninger. Dette er likevel ikke tilfelle i praksis, da vi per i dag kun fyller opp alle plassene på et lite utvalg avtaler. Selv om vi for eksempel har avtalt totalt seks plasser i en avtale som kun er aktuell for 3. studieår, og for fremtiden dermed kun vil benytte oss av fire av disse plassene siden (studenter på 3. studieår kun kan utveksle i vårsemesteret), så er det slik at vi allerede sender færre enn fire eller ingen studenter på mange av avtalene i oversikten i vedlegget.³¹

Når det gjelder hvilke *fakultetsavtaler* som vi med den nye begrensningen reelt vil sende færre studenter gjennom enn i dag, begrenser det seg i realiteten til følgende destinasjoner: Bond University (Australia), University of Torino (Italia), Universidad de València (Spania), Universidad de Barcelona (Spania), Aristotle University of Thessaloniki (Hellas), University of Lisbon (Portugal), Penn State University (USA). For de andre avtalene på listen er enten etterspørselen allerede lavere enn fire studenter per semester, eller så kan vi fortsette å sende like mange studenter som i dag bare at studentene må fordeles jevnere mellom høst- og vårsemesteret.

I tillegg vil det gjelde de av UiBs avtaler som er åpne for studenter fra hele UiB, og som ikke har et avgrenset antall plasser. Her har vi tidligere bedt UiBs internasjonale senter om å ikke tilby nominasjon til mer enn maks åtte jusstudenter, og vil etter endringen be om at ikke flere enn fire jusstudenter får tilbud om nominasjon gjennom UiBs avtaler. Av avtaler som regelmessig benyttes av studenter fra Det juridiske fakultet, vil det gjelde særlig UiBs avtaler

³¹ Også avtaler som i liten eller ingen grad søkes til av våre studenter er av verdi for fakultetet. Gjennom disse avtalene mottar vi innreisende utvekslingsstudenter. De innreisende studentene gjennom disse avtalene bidrar til å berike vår campus gjennom «internasjonalisering hjemme», og de bidrar til å opprettholde studiepoengproduksjonen ved fakultetet når våre egne studenter reiser på utveksling.

i Australia. Det varierer mye fra år til år hvor mange jusstudenter som utveksler gjennom disse. Oversikten nedenfor viser foregående, inneværende og kommende studieår. Eventuell utveksling for våren 2026 er ikke kjent enda, da utveksling i vårsemesteret gjennom UiBs avtaler ikke kan søkes før ved august-fristen.

	2023/2024		2024/2025		2025/2026 (planlagt)	
	Høst	Vår	Høst	Vår	Høst	Vår
University of Sydney	0	5	3	8	2	Ikke kjent
Queensland University	0	2	1	5	1	Ikke kjent
Monash University	0	0	0	4	0	Ikke kjent

I tillegg til disse tre som har vært benyttet av jusstudenter de siste årene, er det også mulig å utveksle til andre universitet i Australia gjennom UiB sentralt sine avtaler. For studenter som ønsker seg til et av disse universitetene i Australia, men ikke får plass, kan det være mulig å få plass ved andre samarbeidsuniversitet. Slik vil «maks fire»-regelen bidra til å spre studentene våre, akkurat slik intensjonen og ønsket er.

Som vi ser, vil en reduksjon fra maks åtte til maks fire ha svært begrenset innvirkning på utvekslingstilbudet til studentene. Likevel vil vi ved hjelp av den nye grensen unngå å sende «store flokker» til samme sted, og dermed både bedre legge forholdene til rette for god integrering av studentene våre blant de lokale studentene og de andre internasjonale studentene, og i større gjøre bruk av flere av avtalene i avtaleporteføljen vår.

Fortsatt unntak for utveksling for å ta en LLM-grad

Den øvre grensen på maks åtte som nå foreslås justert til maks fire, foreslås fortsatt å kun gjelde for ett semester utveksling. Det foreslås at utveksling for å ta en LLM-grad fortsatt er unntatt, og at det isteden settes en grense på maks 8 studenter til hver LLM-destinasjon per studieår, der antallet ikke allerede er begrenset av et lavere antall plasser gjennom den enkelte LLM-avtale.

Fakultetet har i dag følgende 18 LLM avtaler. Med 17 av LLM-partneruniversitetene finnes det også avtale om ett semester utveksling:

Universitet	Land	Antall avtalt	Har også avtale om ett semester utveksling
University of Illinois at Urbana-Champaign	USA	4	JA (5. år)
Mitchell Hamline School of Law	USA	5	JA (5. år)
Lancaster University	United Kingdom	5	JA (3. år)
Universität des Saarlandes	Germany	5	JA (3. og 5. år)
University of Minnesota	USA	5	JA (5. år)
School of Oriental and African Studies (SOAS)	United Kingdom	5	JA (3. år og 5. år)
UC College of the Law, San Francisco	USA	5	JA (5. år)
Washington University, St. Louis	USA	5	JA (5. år)
Penn State	USA	5	JA (5. år)
Radboud Universiteit	Netherlands	6	JA (5. år)
University of Aberdeen	United Kingdom	8	JA (3. år)

University of Dundee	United Kingdom	10	JA (3. år og 5. år)
King's College London	United Kingdom	10	NEI
University of Glasgow	United Kingdom	10	JA (3. år)
University of Southampton	United Kingdom	10	JA (3. år)
University of Queensland	Australia	Uspesifisert	JA (UiB-avtale 3. og 5. år)
Bond University	Australia	Uspesifisert	JA (3. år og 5. år)
University of Sydney	Australia	Uspesifisert	JA (UiB-avtale 3. og 5. år)

I sak 64/18 er unntaket for LLM begrunnet slik: «Å ta en LLM under utvekslingsoppholdet gir en grundig spesialisering innenfor et felt, samtidig som det avlaster fakultetets behov for veiledere og sensorer til masteroppgave. LLM er attraktivt fordi det gir to grader på tiden av én, og etter fakultetets mening er det ønskelig at så mange studenter som mulig tar en LLM under utvekslingsoppholdet sitt. Dette til tross for at medaljen også har en bakside i form av skolepenger.(...)»

Som oversikten over viser, har fakultetet også noen LLM-avtaler uten spesifisering av hvor mange studenter som kan få opptak. Det betyr likevel ikke at antall studenter som utveksler gjennom disse avtalene er veldig høyt. Siste tre studieår har følgende antall studenter utvekslet for en LLM gjennom de tre avtalene med uspesifisert antall plasser:

Universitet	2023/2024	2024/2025	2025/2026 (planlagt utv.)
University of Queensland	3	0	1
Bond University	8	8	2
University of Sydney	3	2	8

For at ikke antall studenter som utveksler for å ta en LLM til akkurat disse universitetene skal kunne øke ukontrollert dersom antall søknader for å ta en LLM under utveksling skulle øke i fremtiden, foreslås det at det vedtas en grense på at maks 8 studenter kan nomineres til samme LLM-destinasjon, samlet for søknadsfristene 1.februar/25. august, for det aktuelle studieåret.³² Dette betyr at fakultetet i fremtiden ikke vil komme til å utnytte alle tilgjengelige plasser gjennom LLM-avtalene som har inntil 10 plasser. Selv om det er avtalt inntil 10 plasser, er det kun til King's College fakultetet noen år har sendt så mange som 10 studenter. Sist, inneværende og kommende studieår er det hhv. 9, 4 og 6 (planlagt) studenter som har utvekslet gjennom LLM-avtalen med King's. Til de andre universitetene har antall søknader til LLM ikke vært i nærheten av 10. Dette skyldes også at fakultetet i dag har så mange som 18 LLM-avtaler der de ulike universitetene tilbyr ulike spesialiseringer.

³² Flere steder er det mulig å starte et LLM-program både i høstsemesteret og i vårsemesteret. Det vil si at dersom vi har studenter som av ulike årsaker har valgt å påbegynne et LLM-program i vårsemesteret, så vil de fortsatt være studenter ved det aktuelle studiestedet også i høstsemesteret. For at ikke forrige kull studenters valg av utvekslingssemester skal ha innvirkning på neste års studenters utvekslingsmuligheter, foreslås det at grensen praktiseres for utveksling som tildeles ved søknadsfristene innenfor et studieår (1. februar/25. august), uten hensyn til om eller hvor mange studenter som fikk tilbud om utveksling ved søknadsfristene studieåret før og som fortsatt er studenter ved et LLM-program høstsemesteret etterpå.

Søkerne til LLM sprer seg derfor bedre utover enn de gjorde for mange år siden da fakultetet kun hadde et fåtall avtaler om opptak til LLM-program.

Hvorfor unntak for LLM?

Selv om studenter legger mye arbeid i å velge ut sine ønskede utvekslingsdestinasjoner både om de skal utveksle ett semester eller for å ta en LLM, antar vi at ønsket om hvor man vil ta en LLM-grad er styrt av hvilke spesialiseringer som tilbys ved de ulike universitetene. Når man søker utveksling gjennom en LLM-avtale er det oftest fordi man ønsker å ta akkurat den bestemte spesialiseringen som tilbys. Å isteden tilbys nominasjon gjennom en helt annen LLM-avtale fordi fakultetet maksimalt vil sende fire studenter til samme sted samtidig, får større konsekvenser for en student som ønsker seg en bestemt LLM-spesialisering, enn for en student som planlegger ett semester utveksling. Ett semester utveksling vil vanligvis i mindre grad gi mulighet for å fordype seg i ett bestemt fagområde, og man vil isteden få innsikt i en rekke ulike rettsområder i de emnene man tar. Dermed kan det forsvares at man for ett semesters utveksling i større grad må være innstilt på å utveksle til flere ulike universitet.

I tillegg kommer at fakultetet i de fleste tilfellene har både en utvekslingsavtale for ett semester og en LLM-avtale med samme universitet. Dersom begrensningen på maks fire studenter til samme sted samtidig skulle gjelde for både utvekslingsavtalen og LLM-avtalen samlet, ville vi raskt kunne komme i situasjoner der antall studenter som utveksler gjennom den ene eller den andre avtalen blir så lavt at avtalen ikke lenger er bærekraftig. Og vi ville måtte ta stilling til hvordan vi skal prioritere mellom studenter som søker til de to ulike avtalene, og for flere av utvekslingsdestinasjonene også mellom studenter på 3. og 5. studieår som i tillegg søker på ulikt tidspunkt.

Videre er det slik at studentene våre også kan velge å søke opptak til LLM-program utenom fakultetets avtale dersom de ikke får plass på den avtalen de ønsker. Som det er gjort rede for i sak 24/25-2 til studieutvalget, er studenter som søker opptak på egen hånd mer ressurskrevende for fakultetet enn studenter som får opptak gjennom fakultetets etablerte avtaler, til tross for at studenter som søker opptak på egen hånd egentlig ikke kan forvente hjelp eller støtte fra fakultetet. Ut fra kapasitetshensyn er det derfor ikke ønskelig at muligheten for å nomineres til en LLM begrenses på en slik måte at flere studenter isteden søker opptak på egen hånd.³³

Endring av utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet

Den øvre grensen for antall studenter som kan utveksle til samme sted samtidig er regulert i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, kapittel 6 Utveksling. Reglementet foreslås endret slik (gammel tekst er markert med dobbel gjennomstreking, ny tekst markert med rød tekst og utheving):

³³ Utfordringen med at studentene isteden søker opptak på egen hånd gjør seg ikke i like stor grad gjeldende for utveksling i ett semester. For studier i ett semester er det i mindre grad mulig for studenter å få opptak utenom avtale. Og dersom det er mulig, er det ofte mindre attraktivt fordi opptak utenom utvekslingsavtale ofte også innebærer at man må betale ordinære skolepenger.

§ 6-3 Regler om saksbehandling i forbindelse med utveksling

1. Følgende gjelder for alle

(...)

b. For å legge forholdene til rette for størst mulig utbytte fra utveksling, utover det rent faglige utbyttet, nominerer fakultetet maksimalt ~~åtte~~ **fire** studenter til samme universitet i samme semester **for ett semester utveksling**. Dette gjelder i de tilfellene utvekslingsavtalen ikke allerede setter en lavere grense.

(...)

2. (...)

3. Utveksling på femte studieår:

(...)

c. ~~Begrensningen på maksimalt åtte studenter til samme universitet i samme semester gjelder ikke for utveksling for å ta en LLM.~~

For å legge forholdene til rette for størst mulig utbytte fra utveksling til et LLM-program, utover det rent faglige utbyttet, nominerer fakultetet maksimalt åtte studenter til samme universitet i samme studieår for et LLM-program. Dette gjelder i de tilfellene LLM-avtalen ikke allerede setter en lavere grense.

(...)

Ikrafttredelsestidspunkt

I og med at studenter på 5. studieår allerede er nominert til utveksling gjennom fakultetets avtaler for studieåret 2025/2026, er første mulige fullstendige ikrafttredelse ved søknadsfristen 1. februar 2026 som vil gjelde for utveksling fra og med studieåret 2026/2027.

Dette sikrer studentene både på 3. og 5. studieår tilstrekkelig forutsigbarhet, og det sikrer administrasjonen tilstrekkelig med tid til å oppdatere informasjon om antall plasser gjennom avtaler som vil få reduksjon i antall tilgjengelige plasser som følge av endringen.

Forslag til vedtak:

Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet endres som foreslått. Endringen trer i kraft for utveksling som gjennomføres fra og med studieåret 2026/2027.

23.05.2025

INTØ

Vedlegg 1: Oversikt over utvekslingsavtaler der antall plasser enten reduseres, eller der valgfriheten for hvilket semester man kan utveksle innskrenkes

Vedlegg 1: Utvekslingsavtaler der antall plasser enten reduseres, eller der valgfriheten for hvilket semester man kan utveksle innskrenkes

Avtaler som er markert med rødt får reduksjon i antall plasser.

Avtaler som er markert med gult får mindre valgfrihet mtp. semester fordi maks fire vil kunne utveksle i hvert semester, og da forutsetningsvis maks to fra hvert studieår i vårsemesteret (flere fra 3. studieår hvis ikke to fra 5. studieår faktisk skal utveksle)

For hvem	BIL / ERA	Inst.navn	Land	Antall plasser 5 år per mai 2025	Antall plasser 3 år per mai 2025	Endring etter justering fra maks 8 til maks 4 studenter samtidig
3. og 5. studieår	BILATERAL	Bond University	Australia	8H+4V	4	Reduksjon fra totalt 16 plasser til totalt 8, (maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret)
5. studieår	ERASMUS	Universiteit Gent	Belgium	6	NA	Maks 4 per semester
3. og 5. studieår	ERASMUS	Université de Liege	Belgium	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS	Université Catholique de Louvain	Belgium	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	BILATERAL	Renmin University of China	China	5H 2V	3 (5 hvis ikke brukt på 5. året)	Reduksjon fra totalt 10 plasser til totalt 8, (maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret)
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Zagreb	Croatia	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Rijeka	Croatia	4	4	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Université Paris Nanterre	France	4	4	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Nantes	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Strasbourg	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	CY Cergy Paris University	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Rennes 1	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Université Paris Cité	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Aix-Marseille Université	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret

3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of La Rochelle	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Université Grenoble Alpes	France	2	4	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Université Catholique de Lyon	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+UK	Université Catholique de Lille	France	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	University of Bielefeld	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Augsburg	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	Martin Luther University Halle-Wittenberg	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Saarland University	Germany	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	Julius-Maximilians University of Würzburg	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	Philipps-University of Marburg	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Kiel	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Cologne	Germany	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	Justus Liebig University Giessen	Germany	NA	3 for ett år (trolig lik 6 for ett semester)	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Greifswald	Germany	NA	3 for ett år (trolig lik 6 for ett semester)	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Heidelberg	Germany	NA	4 for ett år (trolig lik 8 for ett semester)	Reduksjon fra 8 til 4
3. studieår	ERASMUS+	Ludwig-Maximilians-University of Munich	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Münster	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Potsdam	Germany	NA	3 for ett år (trolig lik 6 for ett semester)	Reduksjon fra 6 til 4

3. studieår	ERASMUS+	University of Regensburg	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Trier	Germany	NA	3 for ett år (trolig lik 6 for ett semester)	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Universität Mannheim	Germany	5 (maks 3 i vårsemesteret)	5	Reduksjon fra totalt 10 plasser til totalt 8, (maks 4 per semester per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret)
3. studieår	ERASMUS+	University of Passau	Germany	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Nathional and Kapodistrian University of Athens	Greece	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	Aristotle University of Thessaloniki	Greece	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Pázmány Péter Catholic University Budapest	Hungary	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Eötvös Loránd University Budapest	Hungary	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University College Cork	Ireland	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	University of Galway	Ireland	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS	Università degli studi di Siena	Italy	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS	Università degli studi di Torino	Italy	6	6	Reduksjon fra totalt 12 plasser til totalt 8, (maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret)
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Università degli studi di Milano	Italy	4	4	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	University of Padua	Italy	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
5. studieår	ERASMUS	Libera Università Internazionale degli Studi Sociali 'Guido Carli'	Italy	6	NA	Maks 4 per semester
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Mykolas Romeris University	Lithuania	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS	Universiteit Gröningen	Netherlands	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret

5. studieår	ERASMUS	Radboud Universiteit	Netherlands	6	NA	Maks 4 per semester
3. og 5. studieår (CHARM-EU)	ERASMUS	Universiteit Utrecht	Netherlands	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	BILATERAL	University of Auckland	New Zealand	4	4	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Jagiellonian University in Cracow	Poland	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw	Poland	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. og 5. studieår	ERASMUS+	University of Lodz	Poland	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	University of Lisbon (ULisboa)	Portugal	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Salamanca	Spain	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Santiago de Compostela	Spain	NA	3 for ett år (trolig lik 6 for ett semester)	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Valencia	Spain	NA	5	Reduksjon fra 5(10) til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+	Universidad de Málaga	Spain	3	3	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	Autonomous University of Barcelona	Spain	8 (6H+2V)	4	Reduksjon fra 12 til maks plasser, Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
3. studieår	ERASMUS+	Pontifical University Comillas	Spain	NA	8	Reduksjon fra 8 til 4
3. studieår	ERASMUS+	University of Oviedo	Spain	NA	3 for ett år (trolig lik 6 for ett semester)	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+	Koç University	Turkey	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
3. studieår	ERASMUS+UK	University of Southampton	United Kingdom	NA	NA	Reduksjon fra 6 til 4
3. og 5. studieår	ERASMUS+UK	Lancaster University	United Kingdom	4	4	Maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret
5. studieår	BILATERAL	Queen Mary University of London	United Kingdom	8	NA	Kun høstsemesteret. Antall tilgjengelige plasser reduseres fra 8 til 4

3. og 5. studieår	BILATERAL	School of Oriental and African Studies (SOAS)	United Kingdom	2 gratis høst + 3 betaling (valgfritt semester)	2 gratis + 1 betaling (flere betaling hvis ikke brukt av 5. året)	Reduksjon fra totalt 9 plasser til totalt 8, (maks 4 per semester, maks 2 fra hvert studieår i vårsemesteret)
3. studieår	ERASMUS+UK	University of Manchester	United Kingdom	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
5. studieår	BILATERAL	University of Dundee	United Kingdom	10	NA	Reduksjon fra inntil 10 totalt (maks 8 per semester) til maks 4 i høstsemesteret, maks 2 i vårsemesteret pga. også Erasmusavtale for 3. årsstudenter
3. studieår	ERASMUS+UK	University of Liverpool	United Kingdom	NA	6	Reduksjon fra 6 til 4
5. studieår	BILATERAL	The American University, Washington D.C.	USA	8	NA	Maks 4 per semester
5. studieår	BILATERAL	Mitchell Hamline School of Law	USA	8	NA	Maks 4 per semester
5. studieår	BILATERAL	Penn State	USA	12	NA	Reduseres fra 6 til 4 plasser per semester
5. studieår	BILATERAL	University of Illinois at Urbana-Champaign	USA	5	NA	Maks 4 per semester
5. studieår	BILATERAL	Fordham University	USA	5	NA	Maks 4 per semester

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 41/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Justering av Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet og av Studieplan for femårig masterprogram i rettsvitenskap som følge av oppretting av JUS233-1 Rettshistorie og komparativ rett

I sak 33/25 til fakultetsstyrets møte 20. mai 2025 vedtok fakultetsstyret å legge ned emnet JUS233 Komparativ rett (2 studiepoeng) og isteden opprette emnet JUS233-1 Rettshistorie og komparativ rett (7 studiepoeng). Den foreslåtte endringen fører til behov for enkelte mindre justeringer i utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, samt i studieplanen for femårig masterprogram i rettsvitenskap.

Fordi endelig godkjenning av utveksling gjennomført våren 2025 skal saksbehandles etter dagens regelverk, samtidig som utveksling som skal skje våren 2026 skal saksbehandles etter nytt regelverk, er endringene gjennomgående foreslått slik at det fremgår hvilke regler som gjaldt for utveksling på 3. studieår gjennomført til og med studieåret 2024/2025, og hva som gjelder for utveksling på 3. studieår som gjennomføres fra og med studieåret 2025/2026. Når saksbehandling knyttet til utveksling gjennomført våren 2025 er fullført, kan utfyllende regler oppdateres ved å fjerne det som gjaldt til og med studieåret 2024/2025.

Endringer i utfyllende regler

Når det gjelder faglig godkjenning av vårsemesteret på 3. studieår i tilfeller der studenter søker godkjenning for utvalgte emner på 1.-3. studieår på bakgrunn av tidligere studier blant annet fra utlandet, men uten at de søker godkjenning for alle tre studieår på bakgrunn av en full bachelorgrad i rettsvitenskap, så foreslås det at reglementet endres slik at det ikke lenger gis faglig godkjenning av JUS233 kun basert på at studenten har hatt et utvekslingsopphold. Med økningen fra 2 til 7 studiepoeng og med tillegg av rettshistorie i emnet, er ikke lenger bare det at studenten har erfart komparativ rett i praksis gjennom et utvekslingsopphold tilstrekkelig for faglig godkjenning av JUS233. Tidligere juridiske emner fra utlandet vil isteden kunne godkjennes kun som tilsvarende de valgfrie emnene i vårsemesteret på 3. studieår (20 studiepoeng). Da gjenstår JUS232 Rettshistorie og komparativ rett i vårsemesteret på 3. studieår, og eventuell faglig godkjenning av JUS232 Rettshistorie og komparativ rett vil avhenge av om studenten har fullført emne(r) som tilsvarer det forventede læringsutbyttet i JUS232.

De foreslåtte endringene er markert ved at tekst som slettes har gjennomstrekning, og ny tekst er markert i rødt.

§ 5-2-3 Studieordningen av 2021 - Studier fra utlandet på tredje studieår

*Tidligere gjennomførte studier i utlandet på bachelornivå tilsvarende minimum ~~20~~²⁰ ECTS godkjennes som **valgemnene i 6. semester** der kravene i §§ 6-1 og 6-3 er oppfylt. **Studenter som får godkjent 20 studiepoeng tidligere studier fra utlandet som valgemner i 6. semester, må ta emnet JUS232. Dersom tidligere studier i utlandet tilsvarer 30 ECTS, gis det faglig godkjenning for JUS233, og studentene må ta et ekstra valgbart emne i løpet av studiet for å kompensere for de to studiepoengene som mangler.***

~~Der som studiene fra utlandet er på 32 studiepoeng eller mer, og oppfyller kravene i §§ 6-1 og 6-3, godkjennes hele 6. semester, inkludert emnet JUS233 Komparativ rett.~~

§ 6-1 Emner som kan forhåndsgodkjennes og faglig godkjennes

1. (...)
2. Utveksling på tredje studieår

Utteksling gjennomført til og med studieåret 2024/2025:

a. Rettsvitenskapelige emner på bachelornivå og høyere kan forhåndsgodkjennes og faglig godkjennes som 30 studiepoeng tilhørende vårsemesteret på tredje studieår.

b. Studenter som reiser på utveksling på tredje studieår skal gjennomføre emnet JUS233 Komparativ rett (2 studiepoeng), jf. Studieplanen i utvekslingssemesteret. Det gis ikke fritak fra JUS233 Komparativ rett.

Utteksling som gjennomføres fra og med studieåret 2025/2026:

c. Rettsvitenskapelige emner på bachelornivå og høyere kan forhåndsgodkjennes og faglig godkjennes som 25 studiepoeng tilhørende vårsemesteret på tredje studieår.

d. Studenter som reiser på utveksling på tredje studieår skal gjennomføre emnet JUS233-1 Rettshistorie og komparativ rett (7studiepoeng), jf. Studieplanen i utvekslingssemesteret. Det gis ikke fritak fra JUS233-1 Rettshistorie og komparativ rett.

(...)

§ 6-2 Grenser for nominasjon til utveksling, forhåndsgodkjenning og faglig godkjenning

1. Følgende gjelder for alle

Fakultetet gir bare forhåndsgodkjenning for fulltidsstudier.

Ved forhåndsgodkjenning av delstudier i skandinavisk-språklige land må minst ett av emnene ha ikke-skandinavisk undervisningsspråk.

2. Utveksling på tredje studieår

Til og med studieåret 2024/2025:

Det kan gis forhåndsgodkjenning for – og senere faglig godkjenning av – emner tilsvarende 30 studiepoeng valgemner på tredje studieår. Disse skal inngå i graden jf. § 8-1 nr. 5.

Fra og med studieåret 2025/2026:

Det kan gis forhåndsgodkjenning for – og senere faglig godkjenning av – emner tilsvarende 25 studiepoeng valgemner på tredje studieår. Disse skal inngå i graden jf. § 8-1 nr. 5. I kombinasjon med JUS233-1 utgjør 25 studiepoeng fulltidsstudier.

Endringer i Studieplan for MAJUR Femårig masterprogram i rettsvitenskap

Endringene er markert ved at tekst som slettes har gjennomstreking og ny tekst er markert i rødt.

Under overskriften Obligatoriske emne, under tredje studieår:

Tredje studieår

(...) *Eller*

- *Til og med studieåret 2024/2025:*
 - *JUS233 Komparativ rett (2 sp)*
 - *Utteksling, valemne (30 sp)*
- *Frå og med studieåret 2025/2026:*
 - *JUS233-1 Rettshistorie og komparativ rett (7 sp)*
 - *Utteksling, valemne (minimum 25 sp)*

Fordi studentene noen steder fortsatt vil måtte ta mer enn 25 studiepoeng i de tilfeller antall ECTS per emne hos vertsuniversitetet ikke går opp i fem, foreslås det at det står «minimum 25 sp» for å indikere at emnekombinasjoner ved vertsuniversitetet som til sammen utgjør mindre enn 25 studiepoeng, ikke er tilstrekkelig. Fakultetet vil komme til å motta henvendelser fra studenter som ikke får emnene til å gå opp i 25, med spørsmål om færre studiepoeng er tilstrekkelig. Svaret på dette er nei.

Under overskriften Rekkjefølgje for emna på studiet, tredje kulepunkt:

- Emna på tredje studieår (JUS231 og **ein av følgjande tre kombinasjonar: JUS232, og ~~samt~~ 20 studiepoeng valemne / 30 studiepoeng frå utveksling og JUS233 / ~~eller~~ 25 studiepoeng frå utveksling og JUS233-1**) må vere greidde før ein begynner på fjerde studieår.

forslag til vedtak:

Endringene i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet og i Studieplan for femårig masterprogram i rettsvitenskap vedtas som foreslått. Endringene trer i kraft for utvekslingsopphold som skal gjennomføres fra og med studieåret 2025/2026.

22.05.2025
INTØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 42/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Justering av emnebeskrivelsen for LLM399 Master's thesis

Da fakultetsstyret vedtok rammer for LLM-program ved fakultetet (sak 78/22 til fakultetsstyret) ble det lagt til grunn at masteroppgaveemnet i LLM-programmet så langt det passer, skulle ta utgangspunkt i det norske JUS399 masteroppgaveemnet, og at fremtidige kvalitetshevende endringer for den norske masteroppgaven også skulle gjelde tilsvarende for masteroppgaven i LLM-programmet. Fra sak 78/22 siteres følgende:

Selv om det må opprettes et eget oppgaveemne for LLM-program, vil det være hensiktsmessig at emnet tar utgangspunkt i emnet JUS399 Masteroppgave og at opplegget for det nye emnet, så langt det passer, smis over samme lest som for JUS399 Masteroppgave og med samme antall veiledningstimer per student. Dette vil effektivisere administrasjonen av det nye emnet, og vil sikre et opplegg som er vel utprøvd over mange år. Med den pressede ressursituasjonen fakultetet er i, er det også vanskelig å forsvare at studenter på LLM-programmet skulle få langt mere masteroppgaveveiledning enn studenter på femårig eller toårig masterprogram i rettsvitenskap.

I forbindelse med revisjon av studieordningen for det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap pågår det arbeid med endringer på 5. studieår for å heve kvaliteten på dette studieåret. Det er enda ikke bestemt hvordan 5. studieår på studieordningen av 2021 vil se ut, men intensjonen bør være at de endringer og kvalitetshevende tiltak som blir bestemt for masteroppgavedelen også vil gjelde tilsvarende for LLM-program ved fakultetet.

I forbindelse med reformen av 5. studieår på femårig masterprogram i rettsvitenskap, har masteroppgaven blitt redusert fra 30 til 20 studiepoeng for å frigjøre 10 studiepoeng til det nye emnet JUS391 *Juridiske utredninger* og slik sikre bedre samlet utnyttelse av de 30 studiepoengene som tidligere gikk med til masteroppgaven.³⁴ For studentene på LLM-programmet følger det imidlertid av Forskrift om krav til mastergrad (FOR-2005-12-01-1392) at masteroppgaven fortsatt må være på 30 studiepoeng.³⁵

Kravet til 30 studiepoeng masteroppgave gjelder også for det toårige masterprogrammet i rettsvitenskap, og det er derfor opprettet et nytt norskspråklig masteroppgaveemne (JUS392) på 30 studiepoeng som inngår i det toårige masterprogrammet (sak 23/25 til fakultetsstyret). Fra nå av blir det derfor dette emnet som er mest sammenlignbart med LLM399, og der det er hensiktsmessig at de to emnene i størst mulig grad er like, og der kvalitetshevende endringer for det ene, også gjøres for det andre.

Blant endringer som er gjort i begge de norske masteroppgaveemnene, er innføring av en justerende muntlig prøving og plikt til å motta veiledning. I det nye 30-poengsemnet er ordgrensen økt, og antall veiledningstimer er økt. Forslag til tilsvarende endringer i

³⁴ Emnet JUS399 Masteroppgave (30 sp) ble besluttet nedlagt av fakultetsstyret i sak 7/25, samtidig som emnet JUS390 Masteroppgave (20 sp) ble opprettet.

³⁵ Mastergrader av 120 studiepoengs omfang må ha en masteroppgave på 30 studiepoeng, jf. § 6 første ledd. Det er bare integrerte masteroppgaver på 300 studiepoeng som kan ha masteroppgaver på 20 studiepoeng, jf. § 6 andre ledd.

emnebeskrivelsen for LLM Master's thesis er vist i vedlagte emnebeskrivelse ved at ny tekst som legges til er markert med rødt, og eksisterende tekst som slettes er markert med gjennomstreking. Nedenfor gjøres det nærmere rede for begrunnelsen for endringene. I tillegg er formuleringene av læringsutbyttet oppdatert i samsvar med slik de er formulert i JUS392. Også enkelte andre justeringer er gjort kun for å bringe formuleringene i LLM399 i samsvar med formuleringene i JUS392, men uten at det innebærer materielle endringer.

Justerende muntlig prøving og plikt til å motta veiledning

Begrunnelsen for justerende muntlig prøving og plikt til å motta veiledning siteres fra sak 60/23 til fakultetsstyret Reform av 5. studieår:

5.3 Andre endringer av JUS399: Plikt til å motta veiledning, justerende muntlig eksamen, innarbeiding av muligheten for å ha ekstern skriveplass mv.

Selv om arbeidsgruppens forslag til et spesialisert undervisningsopplegg på 10 studiepoeng knyttet til fremtidens JUS399 ikke følges opp, mener dekan og fakultetsdirektør at det er ønskelig å foreta noen endringer av opplegget på JUS399 for å sikre at studentene sitter igjen med det læringsutbyttet som emnebeskrivelsen lover.

For det første mener dekan og fakultetsdirektør at det bør gjeninnføres en plikt til å motta veiledning. Veiledningen er ikke bare en rett for studentene; UiB-forskriften krever at en masteroppgave skal være «utarbeidd under rettleiing»³⁶ og evnen til å ta imot og gjøre seg nytte av tilbakemeldinger fra en fagfelle må anses som en del av læringsutbyttet på JUS399 (og på MAJUR som helhet). En ordning hvor det i prinsippet er mulig å avstå fra veiledning er heller ikke akseptabel i lys av de utfordringer som ChatGPT og liknende KI-verktøy byr på. En masteroppgave skal bli til i et samspill mellom student og veileder, fra prosjektnotat via ulike utkast og frem til ferdig oppgave. Spørsmålet om plikt til å motta veiledning ble tatt opp på Solstrandseminaret og fikk, så langt dekan og fakultetsdirektør registrerte, tilslutning fra dem som uttalte seg. Samtidig er det viktig å finne en enkel løsning både for veiledere og administrasjon. Noen detaljert rapport fra veileder kan ikke være påkrevd. Det bør holde at det sendes ut en epost til veileder et stykke ut i skriveperioden, med en lenke til et spørsmål om studenten har tatt kontakt eller ikke, og med et oppfølgingsregime for de forhåpentligvis få tilfeller hvor svaret på dette er nei. Og så en tilsvarende epost noen uker før innlevering, hvor veileder bekrefter at studenten har sendt inn utkast minst to ganger i løpet av semesteret og vist evne og vilje til å nyttiggjøre seg veiledningen.³⁷

For det andre mener dekan og fakultetsdirektør at det bør innføres justerende muntlig eksamen på JUS399. Årsaken til at det på vårt fakultet, i motsetning til de fleste masterprogrammer ved andre fakultetet på UiB, ikke kreves at studentene presenterer hovedfunnene i masteroppgaven sin for sensorene og svarer på oppfølgingsspørsmål fra dem, er ene og alene ressursbruken. Fysisk fremmøte for muntlig eksamen er svært tid- og ressurskrevende for sensorene, særlig for sensorer som ikke er bosatt i Bergen, og fakultetet har heller ikke lokaler eller administrative ressurser til noe slikt. Med fremveksten av digitale verktøy som Zoom og Teams er imidlertid de praktiske utfordringene redusert betraktelig. Ved UiO har man alt flere års erfaring med justerende muntlig på digitale plattformer for de store masteroppgavene (60 studiepoeng). Med

³⁶ § 10-4(3).

³⁷ Det er likevel ikke til å komme forbi at det blir noe administrasjon knyttet til tilfeller hvor studenten ikke har mottatt veiledning. Et krav til å motta veiledning må nødvendigvis bety at studenter som ikke oppfyller dette kravet, ikke vil kunne levere inn masteroppgaven det aktuelle semesteret. Men det må være lov å forvente at dette vil være et fåtall tilfeller hvert semester.

virkning fra inneværende vårsemester innfører vi samme løsning for JUS396
Masteroppgave (60 sp).

Argumentene for justerende muntlig eksamen på JUS399 er mange. På et overordnet plan kan fakultetet med dette sikre at det i hvert fall er én tellende muntlig prøve i løpet av studieprogrammet, hvor studentene blir prøvd i deres evne til å presentere juridiske resonnementer muntlig og forsvare dem i møte med kritiske spørsmål fra fagfeller. Muntlige ferdigheter er viktig for jurister, noe som også er fremhevet i læringsutbyggeskrivelsen for studieprogrammet. Vi har flere muntlige innslag i undervisningen, men av kapasitetsgrunner er det bare på noen få spesiallemner at vi prøver muntlige ferdigheter på eksamen. Muntlig eksamen i tilknytning til nettopp masteroppgave har dessuten den fordel at studentene kan prøves i evnen til å sammenfatte et større utredningsarbeid ved å presentere det på en 10-15 minutter – en ferdighet som er viktig og svært arbeidslivsrelevant. At presentasjonen skal skje på en digital plattform, styrker arbeidslivsrelevansen ytterligere. For å sikre god sammenheng mellom undervisningsopplegg og prøving, bør det vurderes om studentene, etter innlevering av masteroppgaven, må sende veileder en 10-15 minutters presentasjon av prosjektet, som denne så kommenterer med henblikk på kvaliteten på selve presentasjonen (ikke det faglige innholdet). For veileder vil dette neppe ta mer enn en halv times tid, mens det for studentene vil gi verdifull individuell tilbakemelding på presentasjonen, som en forberedelse til den muntlige eksamenen og til et yrkesliv hvor slike ferdigheter blir stadig viktigere.

For studentene vil justerende muntlig eksamen gi økt trygghet for at sensorene har lest grundig, slik at vurderingen deres av oppgaven ikke bygger på misforståelser. I beste fall kan det bidra til økt forståelse for karakteren som til slutt settes, og dermed til færre klager.

Justerende muntlig eksamen gir også mulighet til å be studentene reflektere over arbeidet med oppgaven, jf. læringsutbyttebeskrivelsens krav til at studentene skal ha lært å «planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgåver innan ei gitt tidsramme». Dette kan sikres ved at sensorene får beskjed om å spørre om hvordan studenten utviklet sin problemstilling, om kildesøk, om litteratursøk, om selve skriveprosessen mv. Slik legges det også til rette for refleksjoner rundt digitale hjelpemidler (ChatGPT mv.), som det må forventes at studentene uansett vil ta i bruk. Gjennom spørsmål fra sensorene sikrer vi oss samtidig at det er samsvar mellom karakteren som settes på oppgaven og studentens faktiske kunnskaper på angjeldende rettsområde (som oppgaven skal ha gitt studenten «spesialisert kunnskap» om, iflg. læringsutbyttebeskrivelsen på JUS399).

De nærmere detaljene knyttet til justerende muntlig eksamen på JUS399 må utarbeides av SU og emneansvarlig for JUS399 i fellesskap. Ut over det tekniske og administrative, bør det utvikles en mal som sikrer at sensorene gjennomfører opplegget på et vis som svarer ut de læringsmålene og hensynene som ligger til grunn for vårt ønske om å innføre justerende muntlig eksamen på JUS399. Et prinsippvedtak i saken kan og bør likevel treffes av fakultetsstyret allerede nå.

(...)

Økt ordgrense

For å markere forskjellen på masteroppgaver på 20 og 30 studiepoeng er veiledende ordgrense i JUS392 satt til 15.000 ord, og øvre grense til 18.000 ord. Dette harmonerer med ordgrensene som gjelder for masteroppgaver på 30 studiepoeng ved UiO. Den veiledende

ordgrensen på JUS392 blir med dette 25 prosent høyere enn den veiledende ordgrensen på JUS390, som er på 12.000 ord. Den absolutte ordgrensen på 18.000 ord er 20 prosent høyere enn den absolutte ordgrensen på JUS390, som er på 15.000 ord.

I dag kan LLM-programmet godkjennes som tilsvarende siste studieår på både toårig og femårig masterprogram i rettsvitenskap for studenter som søker opptak til LLM-programmet og som ønsker å få dette godkjent som sitt siste studieår på «det norske» programmet. For at en masteroppgave fra LLM-programmet fortsatt skal kunne godkjennes som tilsvarende «den norske» masteroppgaven også for studenter som er tatt opp til toårig program, foreslås det at ordgrensen i LLM399 økes slik at den tilsvarer det som er bestemt for JUS392.

Økt antall veiledningstimer

Med ulikt antall studiepoeng og ulik forventning til arbeidsinnsats, er det også naturlig at det tilbys flere veiledningstimer for å skrive en masteroppgave på 30 studiepoeng enn for å skrive en masteroppgave på 20 studiepoeng. I emnet JUS392 (30 studiepoeng) er det fastsatt at studentene har rett på 12 veiledningstimer, til forskjell fra de 11 studentene har rett på i JUS390 (20 studiepoeng). Selv om denne økningen innebærer økt ressursbruk i emnet LLM399 Master's thesis, noe som vanligvis må godkjennes av fakultetsstyret, regner vi at denne økningen likevel ikke trenger å legges frem for fakultetsstyret, etter som det i sak 78/22 til fakultetsstyret ble lagt til grunn at fremtidig kvalitetsheving av den norske masteroppgaven skal gjelde tilsvarende for masteroppgaveemnet i LLM-programmet.

Når det gjelder veiledning, skiller emnebeskrivelsen for LLM399 Master's thesis seg fra emnebeskrivelsene for de «norske» masteroppgaveemnene på ett punkt: Under overskriften arbeids- og undervisningsformer er det *ikke* presisert at studenten ikke kan kreve at veilederen legger til rette for fjernstudium i skritesemesteret, slik det blir presisert i emnebeskrivelsene for JUS390 og JUS392. Det er selvsagt både positivt og ønskelig at LLM-studentene oppholder seg ved UiB også i skritesemesteret. For å kunne konkurrere med LLM-program ellers i Europa, er det likevel nødvendig at studentene har fleksibilitet og selv kan velge hvor de vil oppholde seg mens de skriver masteroppgaven. For mange studenter er dette et kostnadsspørsmål som kan spille inn på hvorvidt de vil søke opptak til LLM-programmet vårt, eller på hvorvidt de vil takke ja til studieplassen de eventuelt tilbys.

Ikrafttredelsestidspunkt

Studentene fra det første kullet på LLM-programmet leverer sin masteroppgave høstsemesteret 2025. Disse har allerede meldt seg på til å skrive masteroppgave på grunnlag av dagens emnebeskrivelse. Det ville være urimelig å endre rammevilkårene for disse studentene etter påmelding.

Første mulig ikrafttredelsestidspunkt blir dermed fra og med vårsemesteret 2026.³⁸ Det vil si at studentene i det andre kullet som tas opp til LLM-programmet (oppstart august 2025) vil skrive og levere sin masteroppgave innenfor rammen av den reviderte emnebeskrivelsen. Ved at studieutvalget vedtar justeringene i emnebeskrivelsen før studieåret 2025/2026

³⁸ Ingen studenter med ordinær utdanningsplan for LLM-programmet vil skulle skrive og levere masteroppgave i vårsemesteret. Det er mindre sannsynlig at noen vil skulle levere masteroppgave våren 2026, men det er hensiktsmessig at endringen trer i kraft fra vårsemesteret slik at emne-nettsiden viser den oppdaterte emnebeskrivelsen allerede våren 2026.

starter, kan studentene som begynner studiet i august 2025, fra dag én informeres om rammene for masteroppgaven i tråd med oppdatert emnebeskrivelsen.

Videre oppfølging

Emnebeskrivelsen viser til følgende instruks knyttet til LLM399: *Instructions for Conducting and Assessing the Adjusting Oral Exam in LLM399 Master's Thesis*, *Instructions for Supervision in LLM399 Master's Thesis* og *Instructions for Assessing the Written Assignment in JUS399 Master's Thesis*.

Disse instruksene er ikke vedtatt enda. Studieutvalget vil i løpet av høsten 2025 få presentert forslag til instruks. Forslagene til instruksene vil ta utgangspunkt i engelsk oversettelse av tilsvarende instruks vedtatt for JUS392 Masteroppgåve³⁹, med eventuelle nødvendige tilpasninger til LLM399 Master's thesis.

Formelt må instruksene vedtas av fakultetsstyret, men det vil i den forbindelse foreslås at studieutvalget får fullmakt til å gjøre fremtidige justeringer i instruksene, på samme måte som studieutvalget har fått fullmakt fra fakultetsstyret til å gjøre justeringer i instruksene som gjelder JUS390 og JUS392.

forslag til vedtak:

Endringene i emnebeskrivelsen for LLM399 Master's thesis vedtas som foreslått. Endringene trer i kraft for studenter som skriver masteroppgave fra og med vårsemesteret 2026.

19.05.2025
INTØ

Vedlegg: Forslag til justert emnebeskrivelse for LLM399 Master's thesis

³⁹ Instruks for gjennomføring og vurdering av justerende munnleg prøve i JUS392 Masteroppgåve (vedtatt i sak 27/25 til studieutvalget), Instruks for rettleiing i JUS392 Masteroppgåve (vedtatt i sak 28/25 til studieutvalget) og Instruks for vurdering av skriftleg oppgåve i JUS392 Masteroppgåve (vedtatt i sak 29/25 til studieutvalget)

Vedlegg 1: Forslag til justert emnebeskrivelse for LLM399 Master's thesis

LLM399 Master's thesis (LL.M.)

Postgraduate course

Objectives and Content

The master's thesis is a substantial piece of written work, written independently under supervision of an academic. The student is responsible for the progression of the work.

During the first year of the Master of Laws programme, there will be meetings which will support the students in their process of deciding on a subject area and a topic for their thesis. When signing up for the master's thesis, students must state the subject area, their research question and project outline for their master's thesis. The choice of subject is binding once the Faculty of Law has entered into an agreement with the supervisor. The research question can nevertheless be refined and adapted afterwards, provided that changes are made in consultation with the supervisor, and do not require a change of supervisor.

Learning Outcomes

Knowledge

The student shall acquire

- advanced ~~material~~ knowledge within the field which the master's thesis deals with.
- advanced knowledge of the special methodological challenges in the subject area
- knowledge of ~~the~~ **any** ethical issues raised within the field.
- advanced knowledge of basic scientific ideals, including requirements for references and respect for the work of others.

Skills

The student shall be able to

- ~~design and analyse a legal issue in accordance with professional ideals.~~
- ~~use legal method in an independent way.~~
- ~~identify, formulate, and discuss legal issues, including arranging the material into main issues, argumentation and conclusions.~~
- ~~write an independent presentation.~~
- ~~navigate sources: find relevant sources and independently and critically separate sources with academic weight from other sources.~~
- ~~distinguish between legal dogmatic and legal political analysis in legal work, including critically assessing current law and discussing the need for changes to current law.~~
- **identify issues suitable for analysis in a master's thesis in law**
- **formulate issues, arguments, and conclusions in a precise manner**

- analyse issues independently and in accordance with scientific ideals
- navigate sources, find relevant sources, and distinguish sources with academic weight from others
- distinguish between legal dogmatic analyses and other analyses in legal work (legal policy, legal history, legal theory, etc.)
- assess current law and discuss the need for changes
- write an independent presentation with a clear structure
- give an oral presentation of the main issues and findings in the thesis, and participate in a professional discussion about these and related issues.

Competences

Upon completion of the master's thesis, the student must be able to

- ~~• apply their knowledge and skills to new areas within the law.~~
- ~~• be able to convey comprehensive independent works and master the forms of expression of the law.~~
- ~~• contribute to new thinking and solving new problems.~~
- plan and carry out a major legal scientific work within a given deadline
- communicate extensive independent work in a clear and precise manner
- receive feedback on their own work and make use of such feedback
- apply knowledge and skills to new areas of law and contribute to solving new problems.

ECTS Credits

30 ECTS

Level of Study

MA level

Semester of Instruction

Autumn

Place of Instruction

Faculty of Law, University of Bergen

Required Previous Knowledge

The student must have completed the first two semesters of the Masters of Laws programme before ~~handing in~~ submitting the thesis.

Recommended Previous Knowledge

There is no specific recommended previous knowledge. However, if the student has already identified a topic for the master's thesis when the student is to select the semi-obligatory courses and the potential elective course in the programme, we recommend choosing courses according to the topic of the master's thesis.

Credit Reduction due to Course Overlap

There is no overlapping with other courses at the Faculty of Law.

Access to the Course

The student must be admitted to the Master of Laws (LLM) programme

Teaching and learning methods

Before and during the writing semester, there will be meetings to prepare the student for the writing process and support the student during the writing process. This is in addition to individual supervision.

Each student is entitled to receive ~~44~~ 12 hours of individual supervision. These hours include the time the supervisor spends on reading drafts, commenting on drafts and dialogue with the student. **It is the student's own responsibility to contact their supervisor at the start of term.**

As a rule, the course supervisor will assign a supervisor to each student. In case of an external supervisor, the supervisor must be assessed and approved by the Faculty of Law in accordance with existing procedures.

The thesis must be written under supervision. The student is therefore under an obligation to receive supervision. It is the student's own responsibility to seek and make use of guidance and supervision, and to ensure progress in the work.

See also under "Compulsory Assignments and Attendance" just below.

Compulsory Assignments and Attendance

Submission of project outline and project description

When registering for a master's thesis, students must state their subject area, research question and submit a short *project outline (max 200 words)* for the master's thesis, **according to a given template.**

Within a given deadline ~~At~~ at the start of the semester in the writing semester, a more *detailed project description and a list of sources*, must be submitted by a further specified deadline. The project description shall be ~~of~~ approximately 1,500 words.

The project description must be approved by the thesis supervisor. A rejected project **description** must be adapted and re-submitted by a new deadline and approved by the ~~course~~ **thesis** supervisor.

Writing under supervision

Assessment of the master's thesis presupposes that the thesis is written under supervision. Receiving supervision is therefore a mandatory work requirement. The requirement is not fulfilled if the student has not contacted the supervisor or has been unavailable to the supervisor, has failed to submit text to the supervisor, or on other grounds is considered not to have received supervision. The fact that the student has chosen not to follow the supervisor's professional advice does not mean that supervision has not been received.

The supervision shall be limited to one semester, unless otherwise specifically agreed, or there are special reasons why the work on the master's thesis has taken longer. Exceptions can be made where early submission of the thesis has been notified (on early submission, see directly below).

Deadlines for registration, submission and more:

Students following the LLM programme will usually write and submit their Master's thesis in the 3rd semester of the programme.

Early submission will also be possible at the beginning of August each year (i.e. between 2nd and 3rd semesters on the programme). Students wishing to submit their theses early must notify the course supervisors in advance and within a set deadline. The deadline for notifying early submission will usually be towards the end of the 1st semester (mid December). The deadlines for registration, confirmation, submission etc. will vary according to whether the student has chosen early submission of the Master's thesis or has decided to write and submit during the 3rd semester of the programme.

Writing the master's thesis in the 3rd semester of the Master's programme:

15 May - registration and submission of project outline

Mid August - deadline for submitting project description

Early September - submission of a new project description (if the 1st version was rejected)

10 December - submission

Early submission of Master's thesis

Mid December - notification of early submission to the course supervisors

Mid January - deadline for submitting project description

Early February - submission of a new project description (if the 1st version was rejected)

1 August - submission

After registering for writing the Master's thesis, the faculty will enrol the student by creating an assessment registration; the student cannot register for assessment themselves in Studentweb. The student must still register for the semester as usual (deadline September 1 for the autumn semester and February 1 for the spring semester).

See also the Instructions for Supervision in LLM399 Master's Thesis.

Forms of Assessment

The grade for the Master's thesis is determined based on the submitted master's thesis and an adjusting oral exam.

The master's thesis and performance during the oral exam are assessed by two examiners. The master's thesis is given a preliminary grade, which the student is informed about.

If the master's thesis is assessed as a fail (F), a decision will be made in accordance with this.

If the master's thesis is given a preliminary passing grade (A-E), an adjusting oral exam will be conducted in a digital meeting. The adjusting oral exam may result in an adjustment of the preliminary grade to the student's advantage or disadvantage, but not by more than one grade on the grading scale.

If a student who has been given a preliminary passing grade (A-E) fails to attend the adjusting oral exam, no decision will be made. The student will then be given the opportunity to take a deferred oral exam. If the student did not have a valid reason for absence at the regular adjusting oral exam, the absence will result in a deduction in the final grade assessment.

Students who have received a final grade in the course cannot register for a new assessment. The same applies to students who have received a preliminary grade of A-E on the master's thesis and have not completed the oral exam.

Students who have received a grade of F can submit the master's thesis for reassessment if the thesis is a substantially revised version of the previously submitted thesis or addresses a different issue. In such cases, the faculty provides up to ten hours of additional supervision. The course coordinator decides whether a new supervisor should be appointed.

Students can appeal the assessment of the written thesis and formal errors in this assessment and the conduct of the oral exam, in accordance with the general appeal rules.

See also the Instructions for Assessing the Written Assignment in LLM399 Master's Thesis, the Instructions for Conducting and Assessing the Adjusting Oral Exam in LLM399 Master's Thesis, and the Requirements for Written Work in the Master's Program in Law at UiB.

Word limit

The indicative word limit is 125,000 words. A thesis of more than 158,000 words will not be assessed. Footnotes and endnotes are included in the word limit. Foreword/preface, front page, table of contents, registers, bibliography, and appendices are not included in the word limit. The master's thesis should not have a foreword and should generally not be submitted with appendices. Appendices may be submitted if necessary to describe the use of artificial intelligence or if the thesis is based on sources that are not publicly available. Such appendices should be excluded from the word limit. A thesis which is rejected as a result of exceeding the word limit must be reworked and submitted in a later semester. No additional individual supervision is provided for such reworking.

Submission of the Master's thesis

The master's thesis shall be submitted electronically in Inspera. ~~The thesis must state page numbers, have a front page which states the title of the thesis, the number of pages, the number of words including footnotes and endnotes and the candidate number. The thesis shall be submitted anonymously.~~

The submitted thesis must be anonymised, paginated, and the front page must state the title of the thesis, candidate number, and word count, including footnotes and endnotes.

The following submission deadlines apply for the thesis:

- Summer writing semester (early submission option): 1 August
- Autumn writing semester: 10 December

Assessment

~~The assessment of the master's thesis will be done in accordance with the Faculty of Law's Instructions for Examiners. An oral examination/oral defence of the thesis will not be held unless the examiners find a reason for it. In the event of an oral examination, both examiners examine the student in a topic that is related to the master's thesis or in the topic treated in the master's thesis. An oral test can also be used to check that the master's thesis is an independent work by the student.~~

~~Students who have had their master's thesis assessed and received a passing grade cannot submit this or any other thesis for a new assessment. Students who have had a submitted master's thesis assessed as fail can only submit a master's thesis for reassessment if it addresses a different topic or is a substantially reworked version of the previously submitted thesis.~~

~~Up to ten hours of extra individual supervision may be provided upon application. The course supervisor decides whether a new supervisor is to be appointed.~~

Grading Scale

A-E for passed, F for failed

Assessment Semester

Autumn

Reading List

Not applicable

Course Evaluation

According to administrative arrangements for evaluating courses at the Faculty of Law.

Examination Support Material

Not applicable for this course.

Programme Committee

The Academic Affairs Committee (Studieutvalget) at the Faculty of Law is responsible for ensuring the material content, structure, and quality of the programme.

Course Coordinator

Professor Christian Franklin and Associate Professor Ingrid Barlund

Course Administrator

The Faculty of Law's section for students and academic affairs (Studieseksjonen) is responsible for administering the course.

Contact Information

The Faculty of Law's section for students and academic affairs (Studieseksjonen)

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 43/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Endring av emnebeskrivelser i engelske valgemner på bachelornivå høsten 2025

Bakgrunn

I møtet 05.06.2023 vedtok studieutvalget at engelske valgemner på bachelornivå skulle ha krav om obligatorisk oppmøte på undervisningen.⁴⁰ I saksframlegget under overskriften *Administrative konsekvensar av framlegget* sto følgende:

Den nye modellen for engelske emne, med tillegg av innføringa av obligatorisk undervisning, betyr at det er behov for nye administrative ressursar for administrera dei nær 50 engelskspråklege emna, eventuelt at eksisterande ressursar blir omdisponerte ved at administrasjonen sluttar å gjera andre oppgåver.

Begrunnelsen for å innføre obligatorisk oppmøte på engelske valgemner var knyttet til læringsutbyttet til våre masterstudenter. De faglige argumentene handlet om samspillet med internasjonale studenter – knyttet til læringsmålene på programnivå. Videre ville man unngå at studentene valgte vekk de norske valgemnene for å unngå de oppmøtekravene som fines i disse emnene.

I et normalt studieløp vil studentene på masterprogrammet i rettsvitenskap ta valgemner i løpet av vårsemesteret på 3. studieår. Å innføre obligatorisk oppmøte også på engelske valgemner med undervisning på høsten ble blant annet begrunnet slik:

Normalt vil ingen norske studentar ta dei engelskspråklege emna på bachelornivå som blir underviste i haustsemesteret. Emna er likevel teoretisk sett opne også for norske studentar, og ein kan sjå for seg tilfelle der studentar har fått innvilga ein avvikande utdanningsplan som gjer at dei skal ta eit valfritt emne i haustsemesteret i staden for i vårsemesteret. Viss eit haustemne skal kunna inngå i mastergraden i rettsvitenskap i staden for eit våremne, og bidra til å oppfylle læringsmåla på programnivå på same måte som våremna, må krava til oppmøte gjelda også i haustemna.

Ending for høsten 2025

Erfaringen fra høsten 2024 er at det er svært arbeidskrevende å administrere ordningen med obligatorisk oppmøte på engelske valgemner, og at det er svært få av våre masterstudenter som tar emnene. Høsten 2024 var det to MAJUR-studenter som tok engelske valgemner. Administrasjonen har ikke fått nye ressurser, og har ikke sluttet å gjøre andre oppgaver. Sett opp mot begrunnelsen for innføringen av obligatorisk oppmøte på de engelske valgemnene

⁴⁰ Se sak 35/23 https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/protokoll_su_05.06.2023.pdf

har oppfølgingen av oppmøtekravet i høstsemesteret en kostnadsside som er vesentlig større enn nytten.

Per nå har fakultetet ingen gode verktøy for registrering av oppmøte, og prosessen med å registrere og beregne oppmøte, fatte vedtak om manglende eksamensrett og vurdere søknader om tilrettelegging er svært tungvinte. I tillegg er det arbeidskrevende å veilede studentene om hvilke krav som gjelder. Fakultetet jobber med å finne verktøy som gjør oppmøtere registrering enklere, men disse er per nå ikke klare.

Høsten 2025 innfører fakultetet nytt femte studieår, som blant annet innebærer 8 nye fordypningsemner med oppmøtekrav, hvor 5 går på høsten. Hvis det skal være praktisk mulig å følge opp oppmøtere registreringen på disse emnene er det helt nødvendig at administrasjonen får kutte ut og nedprioritere andre oppgaver.

Vi foreslår derfor at kravet om obligatorisk oppmøte fjernes for alle engelske valgemner på bachelornivå for høstsemesteret 2025. Framover bør fakultetet også revurdere om det skal være krav til oppmøte på de engelske emnene som går på våren, etter en grundig analyse av kost og nytte.

forslag til vedtak:

Oppmøtekravet på engelske valgemner på bachelornivå fjernes for høstsemesteret 2025. Det innebærer at emnebeskrivelsene for engelske valgemner på bachelornivå med undervisning høsten 2025 endres ved at krav til «compulsory attendance» fjernes under overskriften Obligatorisk undervisningsaktivitet/Compulsory Assignments and Attendance.

27.05.2025
INGSTR

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 44/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Justering av ordlyden i Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 3-5, 1, b

Basert på tilbakemeldinger fra studenter ser vi at ordlyden i fakultetets utfyllende regler § 3-5, 1, b er utydelig og må endres.

Formuleringen ser nå slik ut:

*b. Eksamen gjentas til ordinær eksamen, med unntak av JUS231
Obligasjonsrett som kan gjentas enten til første kontinuasjonseksamen
etter gjennomført emne eller til ordinær eksamen.*

Bruken av «enten» og «eller» skaper inntrykk av at det ikke er mulig å gjenta eksamen i JUS231 Obligasjonsrett både til konteeksamen og ordinær eksamen.

Fakultetet mente ikke å legge inn en slik begrensning. I avsnittet under står det at eksamen i ett og samme emne kan gjentas inntil to ganger. Selv om det er sjeldent at studenter bruker to gjentakforsøk på samme eksamen, foreslår vi en justering av ordlyden slik at den ikke lenger er utydelig/misvisende.

forslag til vedtak:

Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 3-5, 1, b endres slik:

b. Hovedregel: Eksamen gjentas til ordinær eksamen

Unntak:

- JUS231 Obligasjonsrett kan også gjentas til første kontinuasjonseksamen etter gjennomført emne.

- Fra studieåret 2025/2026 kan eksamen i JUS345 Strafferett og JUS346 Rettergang også gjentas til første kontinuasjonseksamen etter gjennomført emne.

27.05.2025
INGVSTR

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 45/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Endring i Instruks om oppgåvegjeving og sensur

Det juridiske fakultet er avhengig av å benytte seg av eksterne sensurkrefter for å gjennomføre sensur. En konsekvens av den relativt nye tosensorordningen er at vi i større grad enn før har måttet ta i bruk nye sensorer, som gjerne er ferske som sensorer og/eller nye på det enkelte emnet.

Som et tiltak for å følge opp nye sensorer og legge til rette for bedre karakterfastsetting, foreslås det at sensorer som deltar i sensuren i et emne for første gang, kan bli bedt om å oversende én ekstra besvarelse til nivåkontroll.

Dette er ikke et krav til de emneansvarlige, men en mulighet som de kan velge å ta i bruk.

forslag til vedtak:

Instruks om oppgåvegjeving og sensur punkt 4.5 d) endres slik:

- d) Nivåkontrollen ved ordinær sensur skjer ved at kvar sensor sender inn eit oppgåvesvar som ligg heilt i den nedre grensa for kvart karakterintervall, det vil seie ein svak A, ein svak B, ein svak C, ein svak D og ein svak E.

Sensorar som deltek i sensuren i eit emne for første gong, kan bli bedne om å sende inn eit ekstra oppgåvesvar til nivåkontroll.

Til nivåkontroll av klagesensur sender sensor inn eit oppgåvesvar som er sett til ein svak C, eit som er sett til ein sterk C og eit som er sett til ein sterk D.

23.05.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 46/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Sensorregister for Det juridiske fakultet

Det juridiske fakultet oppnevner eksterne sensorer delegert etter fullmakt fra universitetsstyret, jf. universitets- og høyskoleloven § 11-7. Fakultetsstyret vedtok i møte 18. mars 2014 at oppnevning av sensorer for fakultetets eksamener på alle nivåer under ph.d. skal ligge til Studieutvalgets myndighetsområde (sak 24/14)⁴¹. Eventuelle tilleggsoppnevninger er det dekan eller visedekan for undervisning som gjør.

Nye sensorer skal bli oppnevnt hvert tredje år, og oppnevnte sensorer blir lagt inn i fakultetets sensorregister. Dette ble sist godkjent av studieutvalget i november 2021 (sak 72/21)⁴². Ny gjennomgang og oppnevning av registeret har blitt noe forsinket grunnet ressursituasjon og fravær i studieadministrasjonen. Registeret i seg selv blir vedlikeholdt kontinuerlig, se under.

Sensorregisteret er en oversikt over fakultetets eksterne sensorer. Interne sensurkrefter blir som hovedregel ikke lagt inn registeret, selv om det finnes enkelte personer som har et ansettelsesforhold til Det juridiske fakultet og samtidig er oppført i sensorregisteret.

Krav til sensorene

Visedekan for undervisning vurderer mulige sensorer etter [Instruks om oppgåvegjeving og sensur](#), vedtatt av fakultetsstyret 12. mars 2019.

For å bli godkjent som sensor kreves som utgangspunkt

- et vektet karaktersnitt på minst karakteren B, eventuelt karakteren 2.65. I tillegg blir det samlede karakterbildet vurdert, særlig med henblikk på karakterfordeling over tid og på aktuelle sensurernær.
- minimum to års yrkes- og/eller undervisningserfaring. Tidligere arbeidsgruppelidere kan få inntil ett år godkjent som arbeidserfaring.

Spesialisering og personlig egnethet kan også bli vektlagt.

Unntaksvis er det mulig å gi en begrenset godkjenning til sensorer og veiledere for enkeltstående fag og/eller masteroppgaver. Dette er særlig aktuelt i forbindelse med svært spesialiserte

⁴¹ [Protokoll SU-møte 18.03.14](#)

⁴² [Protokoll SU-møte 02.11.21](#)

temaer, for eksempel når det er snakk om masteroppgaver med «snevre» temaer. Det er 30 personer med en slik begrenset godkjenning i sensorregisteret vårt. Ansatte i vitenskapelige stillinger kan brukes som sensor uten godkjenning av dekan eller visedekan for undervisning.

Rekruttering av sensorer og vedlikehold av registeret

Vi rekrutterer hovedsakelig våre sensorer ved at mulige sensorer selv søker om å bli oppnevnt⁴³ og ved at fakultetet sender en direkte forespørsel i tilfeller hvor man har behov for sensorer innen et spesielt fagfelt. Godkjente sensorer blir lagt i sensorregisteret.

Opplysningene i registeret er basert på hva sensorene rapporterte da de søkte om sensorgodkjenning, med unntak av de som på eget initiativ informerer Det juridiske fakultet om endringer, som jobbskifte eller videre utdanning.

Før hvert studieår sender studieseksjonen ut en forespørsel med lenke til skjemaer for sensurpreferanser⁴⁴ til alle godkjente sensorer om hvilke emner og fagområder de ønsker å sensurere. I forespørselen er det et vedlegg med informasjon om sensur. Forespørselen og vedlegget er limt inn under.

Skjemaene som blir sendt ut i år vil bli oppdatert med tanke på emner og endringen av vurdering på masteroppgaven.

Dersom sensorene ikke svarer på tilsendt skjema for sensurønsker innen den fastsatte fristen, forbeholder fakultetet seg retten til å fjerne dem fra sensorregisteret. I praksis skjer ikke dette automatisk, fordi noen sensorer har kontakt med administrasjonen eller emneansvarlige og avtaler oppdrag direkte. Dette gjør at sensorregisteret også består av en del personer som ikke nødvendigvis er aktive hvert studieår. Noen melder også fra at de ikke har kapasitet over en viss periode, men at de gjerne tar oppdrag på et senere tidspunkt. Enkelte sensorer gir selv beskjed om at de ikke lenger ønsker å være sensor for fakultetet, og blir da tatt ut av registeret.

Skjema for sensurønsker ble sendt ut til alle sensorer i registeret i juni 2024, og det har også blitt sendt ut fortløpende til sensorer som har blitt godkjent etter dette.

Per 3. april 2025 har 115 personer fylt ut skjemaet for obligatoriske emner på 1.–4. semester, 125 har sagt de kan veilede masteroppgaver og 140 at de kan sensurere masteroppgaver. 120 har sagt at de ønsker å sensurere spesialemer. Til sammen er det 174 unike personer som har svart.

Neste forespørsel sendes ut fra fakultetet til alle registrerte sensorer i mai 2025.

Potensielle sensorer blir blant annet bedt om å oppgi arbeidssted, e-post og telefon når de søker. Disse opplysningene blir oppdatert om de melder inn sensurønsker. I den fullstendige oversikten over sensorer er det derfor sannsynlig at enkelte av disse opplysningene ikke lenger er korrekte.

⁴³ [Vil du bli sensor ved Det juridiske fakultet? | Det juridiske fakultet | UiB](#)

⁴⁴ [Sensurpreferanser obligatoriske emner \(1.–4. studieår\) studieåret 2024/2025](#) og [Sensurpreferanser | masteroppgaver og spesialemer studieåret 2024/2025](#)

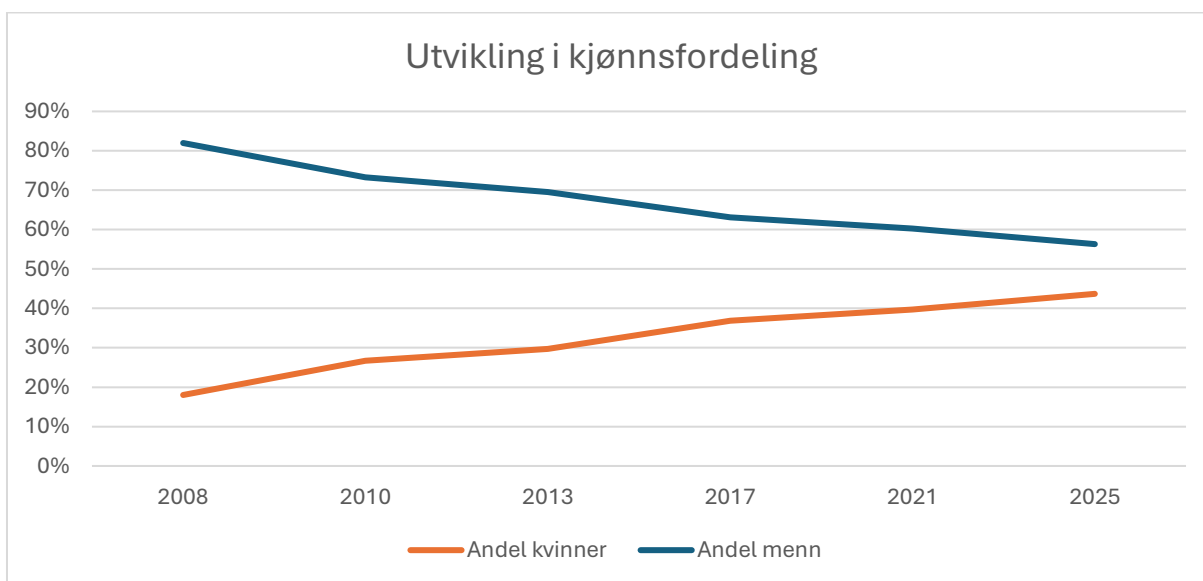
Sammensetning av sensorregisteret

Det er per 3. april 2025 412 sensorer i registeret. 30 av disse er godkjent for et begrenset fagfelt eller kun som veileder på masteroppgave.

Kjønnsfordeling

Tabellen under viser kjønnsfordelingen av sensorene i registeret i 2008, 2010, 2013, 2017, 2021 og 2025. Det er en tydelig utvikling mot en mer jevn fordeling av kjønnene.

Årstall	Kvinner	Menn	Totalt	Andel kvinner	Andel menn
2008	31	141	172	18 %	82 %
2010	50	137	187	27 %	73 %
2013	80	187	269	30 %	70 %
2017	128	219	347	37 %	63 %
2021	104	158	262 ⁴⁵	40 %	60 %
2025	180	232	412 ⁴⁶	44 %	56 %

Utdanning

254 av sensorene har tatt graden sin ved Universitetet i Bergen, noe som gir en andel på 62 %. Rett under 30 % av personene i registeret har meldt inn at de var gruppeledere på UiB i studietiden.

57 stykker står registrert med en doktorgrad, som gir en andel på 14 %. Dette er et noe usikkert tall, da det kan være at noen av sensorene har tatt en doktorgrad etter at de ble registrert, uten å

⁴⁵ 9 av disse har fått en begrenset godkjenning for et spesielt fagområde/emne

⁴⁶ 30 av disse har fått en begrenset godkjenning for et spesielt fagområde/emne

ha meldt det inn. I 2021 var det 35 personer som var registrert med doktorgrad, noe som gir en andel på 13 %. I 2017 var denne andelen på 6 %.

Hvor stor andel blir brukt som sensorer?

I perioden 2023–25 ble det brukt 198 unike eksterne sensorer⁴⁷. 143 av disse er i registeret, 55 er ikke i registeret. Det vil si at 35 % av sensorene i registeret har vært brukt i denne perioden. Av brukte sensorer er 72 % oppført i registeret, 28 % er ikke. Det er grunn til å tro at antall sensorer som blir brukt vil øke ytterligere på grunn av tosensorordningen⁴⁸. Der det er mulig, forsøker vi å koble nye sensorer med mer erfaring, og på den måten oppnå en veiledereffekt der det skulle være behov for det.

Det kan være ulike grunner til at få av sensorene i registeret har vært brukt. For det første er en del av disse sensorene lagt inn i 2025, det vil si at de ikke har hatt mulighet til å være med på hovedeksamensrunden denne våren. Videre kan det også være at noen har vært i sensorregisteret tidligere, men ikke har svart på sensurpreferanser, og dermed falt ut av det oppdaterte registeret. Siden ansatte i vitenskapelige stillinger kan brukes som sensorer uten godkjenning, er det nok noen som er i denne kategorien som ikke er med.

Det er nok også sannsynlig at en del bruker sensorer utenom registeret fordi det er en historikk med bruk av disse, fordi de er ønsket av emneansvarlige eller fordi de har spesialkompetanse som det er behov for i enkelttilfeller.

Det er ønskelig at alle sensorene vi bruker kommer med i registeret, slik at vi får en god oversikt over hvilke sensorer vi har tilgjengelig, men også for å sikre at alle sensorene får samme informasjon. Dette er kanskje særlig viktig når det skjer endringer av studieplan og/eller større endringer av vurderingsformer, slik som masteroppgaven fra og med høsten 2025.

Vedtaksforslag:

SU oppnevner sensorer i henhold til vedlagte register, med virkning fra høstsemesteret 2025.

1. Vedlegg Sensorregister for Det juridiske fakultet vår 2025, unntatt offentligheten jf. Offl. § 23, 1. avsnitt

08.04.2025
STUDIEADMINISTRASJONEN

⁴⁷ Tall hentet fra FS 501.004 Sensorhistorikk, eksamensperiode 2023–2025

⁴⁸ Se [Forskrift om studium ved Universitetet i Bergen § 9-8\(2\)](#)

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 47/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Litteraturliste for JUS3555 Politi- og påtalerett

De emneansvarlige for fordypningsemnet JUS3555 Politi- og påtalerett, førsteamanuensis II John Reidar Nilsen, professor Anneken Sperr og professor II Gert Johan Kjelby, har lagt frem litteraturliste for emnet.

SU vedtok i sak 54/16 at for det integrerte masterprogram i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet, gjelder følgende sidetallsnorm (se [studieplanen](#)):

«Hovedlitteraturen skal ha eit omfang på mellom 30 og 60 tekstsider pr. studiepoeng»

I samme sak uttalte også SU at:

«Det skal videre tas hensyn til hvor i studiet emnet er plassert, sånn at hovedlitteraturen i emner som er plassert mot slutten av studiet normalt vil være mer omfattende enn emner tidlig i studiet.»

De emneansvarlige foreslo opprinnelig i alt 1753 sider hovedlitteratur, men etter anmodning fra studiedekanen er dette nå redusert til 1600 sider. Dette er 400 sider mer enn hva sidetallsnormen tilsier (20 sp x 60 sider = 1200 sider).

De emneansvarlige er blitt bedt om å redegjøre for omfanget. I epost til Studieutvalget og studiedekanen 26. mai forklarer de emneansvarlige dette med at *«Ett av formålene med fremstillingen i boken Politirett er å forklare politiets rolle og funksjon i samfunnet, derfor er deler av fremstillingen i boken av mer samfunnsvitenskapelig karakter. Selv om denne delen ikke inneholder hardcore juss, bidrar den til å skape forståelse og perspektiver rundt fremstillingen av den materielle jussen. Av den grunn anbefales det ikke ytterligere kutt i sidetallet.»*

Studiedekanen er under tvil kommet til at den foreslåtte hovedlitteraturen har et omfang som bør aksepteres på et fordypningsemne på 5. studieår, gitt den begrunnelse som de emneansvarlige har gitt for karakteren av deler av fremstillingen i boken Politirett. Sammenlignet med masterprogram på andre fakulteter er sidetallsnormen på fakultetet nokså stram, noe som er begrunnet i et klassiske rettsdogmatiske fremstillinger av gjeldende rett forutsetter at studentene jobber parallelt med rettskildene som fremstillingene viser til. Denne argumentasjonen gjør seg ikke gjeldende for fremstillinger av det som de emneansvarlige her omtaler som av «mer samfunnsvitenskapelig karakter».

Studiedekanen har samtidig gjort de emneansvarlige oppmerksom på viktigheten av at samlet arbeidsbelastning for et emne på 20 studiepoeng holdes innenfor normen på 600 arbeidstimer og risikoen for at et stort pensum leder til at en del studenter finner alternativer som innebærer at de ikke leser de emneansvarlige forventer at de leser.

forslag til vedtak:

Litteraturliste for JUS3555 Politi- og påtalerett vedtas som foreslått av de emneansvarlige

27.05.2025
HAF

Pensum politi- og påtalerett (20 sp.)

Bøker:

Auglend, Ragnar L og Mæland, John Henry, *Politirett* 3. utgave Gyldendal 2016

I kapittel 1: pkt. 1.1-1.2 I kapittel 3: pkt. 3.1, 3.2, 3.3 og 3.5. Kapittel 4, I kapittel 5: pkt. 5.1 til og med 5.4 og 5.6 til og med 5.8. I kapittel 6: pkt. 6.1 til og med 6.10. Kapittel 7 (med unntak av: 7.3.1.1 til og med 7.3.3.3, 7.4.4 til og med 7.4.4.9, 7.9 og 7.12), 10, og 21. I kapittel 23: pkt. 23.1 til og med 23.3. Kapittel 24 og 25 (med unntak av 25.4.2, 25.4.3 og 25.4.5). (ca. 720 sider)

Kjelby, Gert Johan, *Påtalerett* 3. utgave, Oslo, Cappelen Damm akademisk, 2023 (440 sider)

Nilsen, John Reidar, *Politirett og rettsstat – Sentrale menneskerettslige skranker for den polisiære myndighetsutøvelsen* Gyldendal, 2022

Kapittel 5, 6, og 12. (262 sider)

Artikler:

- John Reidar Nilsen og Anneken Kari Sperr, *Straffeloven § 18 – Nødverge som polisiær kompetansenorm*, i: Per Erik Bergsjø m.fl. (red.), *Med ære og samvittighet*. Festskrift til Magnus Matningsdal. Gyldendal 2021, s. 292-315. (23 sider)
- John Reidar Nilsen og Tatanya Ducran Valland, *Den edle hensikt – vår tids generalfullmakt?* Tidsskrift for strafferett nr. 1/2024, s. 2-30 (28 sider)
- Ingvild Greve og Gert Johan Kjelby, *I politi- og påtalerettens grenseland - Lovregulering av enkelte gråsoner mellom politioppgaver og påtaleoppgaver?* Tidsskrift for strafferett nr. 4/2023, s. 355-373. (18 sider)
- Tor-Geir Myhrer, «God påtaleskikk», i: Arne Fanebust mfl., *Juss og etikk*. Universitetsforlaget 3. utgave 2019 s. 17–109. (92 sider)

Totalt ca. 1600 sider

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 48/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Litteraturliste for JUS100-1 Juridisk argumentasjon i rettsstaten

De emneansvarlige i JUS100-1 Juridisk argumentasjon i rettsstaten, professor Synne Sæther Mæhle og professor Ragna Aarli, har lagt frem forslag til litteraturliste i emnet.

Hovedlitteratur

- Mæhle, S. S., & Aarli, R. (2022). *Fra lov til rett* (3. utgave). Gyldendal.
- Heather Colby, Ana Stella Ebbersmeyer, Lisa Marie Heim, & Marthe Kielland Røssaak. (2020). "Judging Climate Change: The Role of the Judiciary in the Fight Against Climate Change". *Oslo law review*, 3, 168–185.
- Regjeringens posisjonsnotat for forordningen om kunstig intelligens;
<https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2021/juni/forslag-til-forordning-om-kunstig-intelligens-ki-forordningen/id2884935/>

Tilleggs litteratur:

- Færstad, J.-O. (2020) Å studere juss: Med eksempler fra emnet Kontraktsrett I ved UiB. *Jussens venner*. [Online] 55 (1), 1–27.

Hovedlitteraturen utgjør ca 480 sider og er innenfor sidetallsnormen.

forslag til vedtak:

Litteraturlisten vedtas som foreslått av de emneansvarlige.

23.05.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 49/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Emneansvarlig JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse

Fra og med høstsemesteret 2025 fratrer professor Knut Einar Skodvin som emneansvarlig for JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse. Førsteamanuensis Knut Høivik overtar emneansvaret.

Forslag til vedtak:

Førsteamanuensis Knut Høivik overtar som emneansvarlig i JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse fra høstsemesteret 2025.

23.05.2025
MAMØ

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 50/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Endring i emnebeskrivelser JUS330-A, JUS330-C, JUS330-H

For å tydeliggjøre for studentene hvordan JUS330-A EEA Moot Court, JUS330-C NPK - Nasjonal deltakelse og JUS330-H Førehandsgodkjend prosedyrekonkurranse kan innpasses i den enkeltes utdanningsplan, forslår vi å legge informasjon om dette inn i emnebeskrivelsene.

JUS330-A EEA Moot Court har engelsk som undervisningsspråk og er på masternivå. Emnet kan inngå som engelsk valgemne på 3. studieår, eller spesialemne på 5. studieår.

JUS330-C NPK - Nasjonal deltakelse har som regel norsk om undervisningsspråk, og ifølge emnebeskrivelsen er studienivået BA og MA. Emnet kan inngå som norsk valgemne på 3. studieår, eller i stedet for engelsk spesialemne på 5. studieår. Dette siste følger av utfyllende regler § 2-2 nr. 2, b.

JUS330-H Førehandsgodkjend prosedyrekonkurranse forutsetter at studentene søker særskilt om å få godkjent deltakelse i en prosedyrekonkurranse som studiepoeng som kan inngå i graden. Emnet kan inngå som norsk eller engelsk valgemne på 3. studieår avhengig av hvilket språk prosedyrekonkurransen gjennomføres på, eller som spesialemne på 5. studieår jf. utfyllende regler § 2-2 nr. 2, b.

forslag til vedtak:

Stodieutvalget vedtar følgende endringer i emnebeskrivelsene under «Mål og innhold»:

- **JUS330-A EEA Moot Court:**
The course can be included as an English elective course in the 3rd year of study, or as a special course in the 5th year of study in the Master's program in Law.
- **JUS330-C NPK - Nasjonal deltakelse:**
Emnet kan inngå som norsk valgemne på 3. studieår, eller som spesialemne på 5. studieår i masterprogrammet i rettsvitenskap, jf. Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 2-2 nr. 2, b.
- **JUS330-H Førehandsgodkjend prosedyrekonkurranse:**
Emnet kan inngå som norsk eller engelsk valgemne på 3. Studieår avhengig av hvilket språk prosedyrekonkurransen gjennomføres på, eller som spesialemne på 5. studieår i masterprogrammet i rettsvitenskap, jf. Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen § 2-2 nr. 2, b.

26.05.2025
INGVSTR

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 51/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Sensur- og protokollfrister ved Det juridiske fakultet studieåret 2025/2026

SU bes om å vedta protokoll- og sensurfrister for Det juridiske fakultet studieåret 2025/2026. «Protokollfrist» refererer til sensors frist for å ferdigstille sensuren, mens «sensurfrist» er den datoen sensuren gjøres kjent for kandidatene som har avlagt den aktuelle eksamen.

Å fastsette en entydig og riktig sensur- og protokollfrist for hver enkelt eksamen bør ikke være overlatt til verken studieadministrasjonen eller den enkelte emneansvarlige, som ikke bør bli pålagt å ta ansvar for å etterleve sentrale formelle reguleringer. Det mest nærliggende organet er SU – eventuelt i egenskap av programstyre, jf. § 10 i Reglement for Det juridiske fakultet, der SU tildeles ansvar for kvalitetssikring av fakultetets studieprogrammer.

Ordinære emner

Sensur for alle ordinære emner som inngår i masterstudiet skal falle senest fem uker etter eksamens- eller innleveringsdato, jf. [*Forskrift om frister for sensur av eksamen ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen*](#). For å demme opp for uforutsette forsinkelser⁴⁹ samt gi rom for det administrative arbeidet i forkant av sensurpubliseringen settes standard protokollfrist til to virkedager før sensurfristen. Dette betyr at enkelte emner har protokollfrist fire dager før sensurfrist, f.eks. om sensurfristen er på en mandag eller tirsdag.

Masteroppgaveemner

For masteroppgaveemnene settes ikke fast sensurdato, da det opereres med flere ulike leveringsdatoer. I tillegg har vi et velfungerende og godt utprøvd system der den formelle fristen er på åtte uker, men der man aldri benytter mer enn fem uker. Vi har til nå ikke hatt forsinkelser på masteroppgavesensuren.

Spesialeemner

Når det gjelder spesialemnene er det ikke mulig å fastsette sensurdatoer i eksamensplanen. Her kan det bli endringer i eksamensdatoer for å få det til å passe inn i SA sin kabal. På mindre emner vil det også variere når sensuren blir klar, og da er det ikke nødvendig å ha faste frister, så lenge vi holder oss innenfor rammene på 5 uker.

⁴⁹ Sykdom i sensorkorpset e.l.

Klagesensur

Klagesensur vil ikke bli omfattet av dette – her genereres klagefrist ut ifra når siste kandidat får begrunnelse, og klagesensuren får da frister beregnet fem uker etter denne fristen. Så her kan vi heller ikke sette faste frister.

forslag til vedtak:

Sensur- og protokollfrister for studieåret 2025/2026 vedtas.

20.05.2025
ANT

Forslag til protokoll- og sensurfrister obligatoriske emner, studieåret 2025/2026

Emne	Navn	Eksamensform	Dato	Timer	Protokollfrist	Sensurfrist
JUS100-1	Exfac . innføring i juridisk metode	Seminaroppgave	6.10 (leveringsfrist)		10.11	13.11 ⁵⁰
		Skoleeksamen	9.10	4	11.11	13.11
JUS211	Familie- og arverett ⁵¹	Skoleeksamen	20.10	2	21.11	24.11
JUS212	Avtalerett ⁵²	Mappevurdering	28.11 (leveringsfrist)		2.1	6.1
JUS213	Erstatningsrett	Skoleeksamen	13.2	6	18.3	20.3
JUS214	Tings- og immaterialrett	Skoleeksamen	8.5.	6	10.6	12.6
JUS215	Juridisk metode	Semesteroppgave	19.6 (leveringsfrist)		15.7	17.7 ⁵³
JUS221	Rettsstaten	Skoleeksamen	2.12	6	6.1	16.1
		Hjemmeeksamen	12.12 (leveringsfrist)		14.1	16.1 ⁵⁴

⁵⁰ Samlet sensur med hjemmeeksamen

⁵¹ Utgående emne, eksamen må avholdes høst 2025

⁵² Egentlig sensurdato er 2. januar, men pga flere røde dager i perioden legger vi til to virkedager og legger protokollfristen til 2. januar

⁵³ Pga oppmelding til kontinuasjonseksamen må sensur falle i uke 29

⁵⁴ Sensur skal publiseres samlet (hjemmeeksamen teller 45 %, Skoleeksamen 55 %)

JUS222	Forvaltningsrett	Skoleeksamen	12.6	6	13.7	17.7
JUS231	Obligasjonsrett	Skoleeksamen	15.12	6	16.1	19.1
JUS232	Rettshistorie og komparativ rett	Hjemmeeksamen	20.3 (leveringsfrist)		22.4	24.4
JUS233	Komparativ rett	Intervju/ hjemmeeksamen	05.06 (leveringsfrist)		8.7	10.7
JUS345	Strafferett	Skoleeksamen	7.11	6	10.12	12.12
JUS346	Rettergang	Skoleeksamen	27.2	6	25.3	27.3
JUS347	Allmenn formuerett	Skoleeksamen	18.6	6	15.7	17.7 ⁵⁵
JUS391	Juridiske utredninger	Hjemmeeksamen høst	19.9	6	22.10	24.10
JUS391	Juridiske utredninger	Hjemmeeksamen vår	13.2	6	18.3	20.3

Kontinuasjoneksamen august 2026

Emne	Navn	Eksamensform	Dato	Timer	Protokollfrist	Sensurfrist
JUS100-1	Exfac – innføring i juridisk metode	Seminaroppgave	29.7 (leveringsfrist)		2.9	7.9 ⁵⁶
		Skoleeksamen	3.8	4	4.9	7.9

⁵⁵ Pga oppmelding til kontinuasjonseksamen må sensur falle i uke 29

⁵⁶ Samlet sensur for seminaroppgave og hjemmeeksamen

JUS212	Avtalerett	Mappevurdering	5.8 (leveringsfrist)		7.9	9.9
JUS213	Erstatningsrett	Skoleeksamen	6.8	4	8.9	10.9
JUS214	Tings- og immaterialrett	Skoleeksamen	7.8	6	9.9	11.9
JUS215	Juridisk metode	Semesteroppgave	4.8 (leveringsfrist)		4.9	8.9
JUS221	Rettsstaten	Skoleeksamen	4.08	6	4.9	8.9
		Hjemmeeksamen	31.7 (leveringsfrist)		4.9	8.9 ⁵⁷
JUS222	Forvaltningsrett	Skoleeksamen	7.8	6	9.9	11.9
JUS231	Obligasjonsrett	Skoleeksamen	4.8	6	4.9	8.9
JUS232	Rettshistorie og komparativ rett	Hjemmeeksamen	31.7 (innlevering)		2.9	4.9
JUS2397	Barnerett	Muntlig	6.8 ⁵⁸			
JUS2398	Miljørett	Skoleeksamen	6.8		8.9	10.9
JUS2399	Skatterett	Skoleeksamen	6.8		8.9	10.9
JUS345	Strafferett	Skoleeksamen	5.8	6	4.9	9.9

⁵⁷ Samlet sensur for Skoleeksamen og hjemmeeksamen

⁵⁸ Får karakteren direkte etter muntlig eksamen

JUS346	Rettergang	Skoleeksamen	6.8	6	7.9	10.9
JUS347	Allmenn formuerett	Skoleeksamen	7.8	6.	8.9	11.9

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 53/25
Møtedato: 04.06.2025
Journalnummer: 2025/237

Oppfølging av rapport fra ekstern fagfelle 20204: Endring av emnebeskrivelsen i emnet JUS346 Rettergang

Endring av emnebeskrivelsen i emnet JUS346 Rettergang

Det vises til e-post den 13. mai 2025 fra studiedekan Fredriksen til de emneansvarlige på de obligatoriske emnene, angående justering av emnebeskrivelser. I lys av e-posten har vi gått gjennom emnebeskrivelsen i JUS346 Rettergang og foreslår endringer i beskrivelsen av sammenhengen mellom JUS346 Rettergang og emner tidligere på studiet.

Under «Ferdigheter» i dagens emnebeskrivelse, i første avsnitt siste kulepunkt, står det:

- se faget JUS346 Rettergang i sammenheng med fag vedkommende har hatt tidligere på studiet, blant annet fagene JUS221 Rettsstaten, JUS222 Forvaltningsrett og JUS345 Strafferett

Beskrivelsen av sammenhengen med emner tidligere på studiet må være relativt kortfattet. En nærmere forklaring og utdyping må gis på introduksjonsforelesningen, som i emnet JUS346 Rettergang er på 2 timer. Men vi antar at emnebeskrivelsen bør være noe mer presis enn i dag.

Det siterte kulepunktet foreslås opphevet og erstattet med et nytt siste avsnitt under «Ferdigheter»:

«Studenten skal dessuten kunne se emnet JUS346 Rettergang i sammenheng med emner tidligere på studiet. Studenten skal kunne bygge videre på kunnskap og innsikt fra tidligere emner, da særlig:

- Menneskerettighetene er en sentral rettskilde og et aktuelt rettsgrunnlag i prosessretten, ikke minst i straffeprosessen. Videre gir EU/EØS-rett aktuelle rettskilder og mulige rettsgrunnlag i prosessretten, ikke minst i sivilprosessen. I tillegg er domstolene en statsmakt. I JUS346 Rettergang må studenten derfor ha kunnskap og innsikt fra emnet JUS221 Rettsstaten: statsrett, europarett og folkerett, og evne å bygge videre på kunnskapen og innsikten.
- Saksbehandlingen i domstolene og i forvaltningen reiser på et overordnet plan mange av de samme problemstillinger. Videre er påtalemyndigheten et forvaltningsorgan, som driver myndighetsutøvelse overfor borgerne. En av domstolenes kjerneoppgaver er også å overprøve forvaltningens avgjørelser, og generelle trekk i maktfordelingen mellom forvaltningen og domstolene er relevant for når noen har rettslig interesse i å et vedtak prøvd for domstolene. JUS346 Rettergang forutsetter derfor at studenten har kunnskap og innsikt fra emnet

JUS222 Forvaltningsrett, og evner å bygge videre på denne kunnskapen og innsikten.

- Både en tvist utenfor domstolene og en sak for domstolene handler om et underliggende materielt rettsforhold, enten et sivilrettslig eller et strafferettslig. Det kan også være en sammenheng mellom materielle og prosessuelle regler. Studenten må derfor evne å se JUS346 Rettergang i sammenheng med både JUS345 Strafferett og ulike sivilrettslige emner tidligere på studiet.
- Prosessuelle rettsspørsmål må løses ved bruk av juridiske metode. Prosessretten domineres av tre omfattende lover. En viktig ferdighet er derfor tolking av lovtekster, ikke minst språklig tolking av lovens ordlyd. Emnet JUS346 Rettergang må derfor både ses i sammenheng med tidligere metodeemner på studie og EXPHIL – Examen philosophicum.»

Bergen, 28. mai 2025

Magne Strandberg
Emneansvarlig

Ørnulf Øyen
Emneansvarlig